

Úvodník

- Karel Čermák: O nás, ubohých cikáňatech, zlatých českých ručičkách a intervenčních advokátech 4

Články

- Vladimír Voříšek: Poskytování starobního důchodu při další
výdělečné činnosti 8
- Roman Kozel: Trestný čin poškozování věřitele podle § 256
odst. 1 písm. d) trestního zákona 17
- Slavoj Brichcín: Soudně-psychiatrická expertiza z pohledu
znalecké praxe 21
- Jiří Valeška: Dětské písmo a jeho individualizace 29
- Pavel Blažek: K povinnosti podnikatelů zajišťovat plnění běžných
úkolu svými zaměstnanci 38
- Dana Kolaříková, Veronika Burianová: Běh vazební lhůty ve světle
jednoho ústavního nálezu 42

Přečetli jsme za vás 46**Z judikatury**

- Zastoupení českým advokátem přes slovenskými soudy 51
- K otázce propočtu odměny advokáta při zastoupení
více osob a k otázce zvýšení odměny pro mimořádnou
obtížnost 54
- Vazba – počítání lhůty při vrácení věci státnímu zástupci
– výrazná změna judikatury 57
- Advokátní tarif – odměna v případě přeložení termínu
a odročení bez jednání 63
- Kdy nejsou důvody pro prodloužení vazby přes dva roky 65
- Právo obviněného a obhájce seznámit se s návrhem státního
zástupce na vzetí do vazby. Koluzní vazba (absence důvodů) 71

Z České advokátní komory

- 1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané
dne 10. 2. 1998 74
- 2) Reklama v televizním vysílání
(stanovisko kontrolní rady ČAK z 6. 2. 1998) 75

Obsah

Z kárné praxe	
1) Z kárné praxe ČAK	76
2) Z disciplinární praxe bývalé Advokátní komory v Čechách	79
Názor	
Studium generale (výročí založení Univerzity Karlovy v Praze) (Marta Ehlová)	83
Víte, že ... (Stanislav Balík)	86
Z odborných časopisů	87
Tisk o advokacii	91
Personalia	
Za JUDr. Janem Tolarem	96
Informace	
Dvakrát o politických procesech v pounorovém Československu (Petra Píková)	97
Ramsau to nebylo, ale ... (Krakonošův pohár 1998) – Ladislav Kutiš, Vladimír Zeithaml	98
Nabídka stáží u americké advokátní firmy	99
Různé	
1) Adresář státních zastupitelství v ČR	100
2) Angličtina pro právníky	105
3) Změna sídla Bílého kruhu bezpečí	105
Inzerce	106

Vážené kolegyně a kolegové!

V čísle 1 Bulletinu advokacie jste byli upozorněni předsedou České advokátní komory JUDr. Karlem Čermákem na to, že Jednota českých právníků ve spolupráci s Českou advokátní komorou připravuje vydání Biografického lexikonu českých právníků 90. let dvacátého století. Současně jste byli požádáni o spolupráci, která záleží ve vyplnění dotazníku s Vašimi biografickými údaji, který byl v bulletinu připojen a jeho odeslání na adresu České advokátní komory.

Bohužel ne všichni vyhověli této žádosti a proto **znovu upozorňujeme na tuto akci, která je mimořádně závažná, neboť dosud takováto práce u nás nebyla podniknuta.**

Lexikon bude vydán v kvalitní formě významným českým nakladatelstvím ACADAMIA a je proto odůvodněný předpoklad, že hotové dílo bude důstojným způsobem reprezentovat české právnictví a že bude sloužit nejen k informaci současníků, ale i ke studiu budoucím generacím.

Předpokládáme, že jen nával práce způsobil, že Váš dotazník nebyl dosud vyplněn. Pro případ, že byste jej postrádali, máte možnost si nový exemplář vyžádat u České advokátní komory, popř. vypůjčením si jej nechat reprodukovat.

Připomínáme, že běží o závažnou práci, která v dohledné době nebude opakována. Tento lexikon bude tvořit první část programového biografického lexikonu všech českých právníků 20. století. **Vydavatelé doufají, že nebude jednoho českého advokáta, který by nepovažoval za svoji osobní prestiž být nominativem uveden v tomto lexikonu s příslušnými svými důležitými údaji.**

Vydavatelé proto očekávají Váš kladný a vstřícný postoj k této aktivitě a za brzké zaslání vyplněného dotazníku předem děkují.

JUDr. Vladislav Brož,
tajemník Gremia JČP

O nás, ubohých cikáňatech, zlatých českých ručičkách a intervenčních advokátech

Cikánská tematika není v dějinách české literatury zdaleka neznámá. Začal s tím už Karel Hynek Mácha, který dokonce napsal celý román *Cikáni*, romantickou to četbu, kterou jste v mládí jistě hltali zrovna tak, jako já. Na Máchu záhy navázal Erben svým slavným výrokem bodejž jsi jen trochu málo, ty cikáně, mlčelo, z čehož by zajisté každý v právním pozitivismu dobře vycvičený kolega bezpečně dovodil, že ona neblahá matka, která na cikáně v eventuelním úmyslu přivolal polednici, sama musela být cikánského původu, ba že cikánského původu byla nepochybně i osoba (fyzická) zvaná polednice, neboť byla malá, snědá, tváře divé a ještě k tomu pod plachetkou. Vrchlický měl také ještě cikány rád a i u něho můžeme gramatickým rozbořem jeho básní dokonce usoudit, že sám musel být cikán, když přece pravil, že náš tatíček nebožtíček ledacos věděl, nám ubohým cikáňatům nic nepověděl. Proti cikánům neměl nikdy nic ani náš lid, který ve svých písních s nimi výrazně sympatizoval, viz např. pobil cigán cigánku, ba dokonce cigánečka (sic!) cigána, nebo v jiné písni (jedou cikáni z Taliny) se mluví o rozmilých cikánech (pohádejte mi, cikáni rozmilí), a to ani nemluví o pololidové tvorbě novější ve stylu cikánko ty krásná, nebo stály báby u silnice, v níž řečené báby srovnávají svižné skautíky jedním dechem jak s amerikány (klobouk jako amerikán), tak se starými cikány (ranec jako starý cikán). Jako dítě jsem se té písničky ještě něco při skautských výletech nazpíval. I v operách a operetách byl cikánský živel vždy líčen sympaticky, ať už to byla vášnivá Carmen nebo legrační cikánský baron.

To vše bylo ještě v těch krásných dobách, kdy se cikáni psali s malým c stejně jako sedláci, řezníci nebo mlynáři s malým s, ř a m, protože je v těch dobách nikdo nepovažoval za něco extra. První malér nastal, když nás jacisi popletení vědátoři začali přesvědčovat o tom, že cikáni jsou etnická skupina a že se tudíž nesmějí psát cikáni, nýbrž Cikáni. Nezůstalo u toho jednoho maléru. Posléze se už nesmělo ani říkat cikáni s velkým C, nýbrž muselo se začít říkat Romové s velkým R. Protože v té době už zřejmě nešlo ani o etnickou skupinu, nýbrž dokonce o národ (viz Stalin). Musím říct, že i já jsem z toho dodneška celý popletený, na rozdíl od svého dědečka, který ještě žádné takové problémy neměl. Tomu totiž bylo ještě jasné, že různé skupiny lidstva (děda houby věděl co je to sociální stratifikace), žijí všelijak různě po svém (věděl houby i o tom, že si ně-

kdo může vymyslet cosi o sociálních modelech chování) a cikáni mu proto nemohli nikterak vadit. Chápal, že vzpomnutí řezníci přijdou do průvodu na Boží tělo se širočinami na ramenou, byl smířen s tím, že cikáni při svém pobytu v kraji představují jisté nebezpečí pro slepice, ale stejně byl smířen s tím, že mlynáři jsou výrazně nebezpeční pro sedláky svým pravidelným chybováním při vážení dodaného zrna a odevzdané mouky a liboval si, že on jako hajný je nebezpečný pro pytláky, jimiž byli nejen cikáni, ale i mlynáři a navíc, že si v neděli odpoledne, místo požehnání, může vyjít do lesa s dlouhejma fousama, s flintičkou a se psem a posléze už jenom s fousama do hospody na mariáš. Když už jsme tak zabrousili do té české literatury, i ta v různých obdobích zcela správně reflektovala fakt, že prostě Jan Cimbura má trochu jiné životní zvyky, než starý Magdon a jeho Maryčka, a otec Kondelík, že zase žije úplně jinak, než hrabě Špork nebo abbé Dobrovský. A to pořád ještě odhlížím od advokátů, kteří byli všeobecně považováni za daleko nebezpečnější etnickou skupinu, než mlynáři, židi a cikáni, protože ti takovému sedlákovi dokázali v krátkém období kvůli nějaké podělané mezi prosoudit celý statek. Pokračovat bychom mohli do konečna.

Věnujete-li se, tak jako já výše, vědeckému studiu romské otázky v Čechách let devadesátých století ještě dvacátého, nemůžete si nepovšimnout souvislosti tohoto problému s jiným obtížným problémem, kterým je problém zlatých českých ručiček. Tento problém, ba mýtus, dosáhl svého vrcholu v období zvaném komunistické, tedy v letech padesátých až dosud, ale když na tom trváte, jsem ochoten ustoupit a nazvat období posledních několika let alespoň postkomunistickým. Období se hlavně vyznačuje tím, že je v něm pořád ještě plno komunismu tak, jako třeba v postrenesančním období bylo všude ještě plno renesance. Zlaté české ručičky si vědí za všech okolností se vším rady, takže když vám třeba protéká odpad z WC a zlaté české ručičky nemají po ruce tmel, tak vám díru ucpou Rudým právem a dnes třeba Lidovými novinami, což je právě ten rozdíl komunismu a postkomunismu. Když zlaté ručičky u vás v domě nenajdou patřičný vrut či šroub, popadnou hřebík nebo sirku nebo alespoň upilují jakési příliš dlouhé šrouby, které vám vyšroubovaly na nějakém jiném místě v bytě, které pak bude záhy vyžadovat další zásah stejných zlatých ručiček. Zlaté ručičky se dříve vymlouvaly na socialismus, teď se ještě stále pokoušejí dát svou činnost do souvislosti s politikou zaměstnanosti. Ať je to však tak nebo onak, zlaté české ručičky poznávají již delší dobu, že nastal jejich soumrak, neboť samy začaly trpět pod knutou jiných zlatých ručiček, neřku-li přímo neviditelných zlatých českých ručiček trhu (to je přívlastků, co?). Nedostatek velebné chvály, která by se na ně neustále snášela jako ranní rosa, ba která by je živila jako nebeská mana, v nich vyvolal hlad po poznání; tento hlad se však neorientoval na

antifušerské kurzy šroubování a sádrování, nýbrž na výsledky bádání etnologických, jež naše zlaté české ručičky elegantně doplnily odporným slovem cigoš, k němuž byly zajisté inspirovány i svým rozšířeným rozhledem po světě, kde rovněž v různých hantýrkách a v řeči vulgární vznikaly hnusné novotvary jako nigger nebo negro. Toto myšlení si pak simuluje také jakousi zvláštní morálku, v níž ukrást pytel cementu na stavbě je ušlechtilý ba téměř hrdinský čin pro záchranu rodiny (kdo nekrade atd.), kdežto ukrást pitomou slepici nebo nějakou vypelichanou šrajtofli z kapsy je hodno trestu smrti. V tomto myšlení je pak Róm chápán jako nějaký nepřátelský cizinec, jiný národ, jiný lid, jiná, málo lidská povaha, jako nečech, tudíž nečlověk, jako cosi bez zlatých českých ručiček, neb mazaného českého mozečku. Zlaté české ručičky a mazaný český mozeček nám nedovoluje přemýšlet jako o člověku o tom, kdo nevysedí u televizoru alespoň čtyři hodiny denně, kdo nejezdí každý pátek odpoledne na chatu, kdo nefandí ani Spartě, ani Slávii, kdo nezná správně jménem i příjmením všechny naše zlaté hochy z Nagana (zase něco zlatého, jako ty ručičky), kdo neskáče (kdo neskáče není Čech), kdo nerad vepřovou, kdo rád špek a výčepní lihovinu, kdo nerad Johna Eltona, nýbrž cimbálovou muziku, koho nerozesměje Mládek, nýbrž stárek, kdo nemá správný vztah k plzeňskému pivu a tak podobně. Dost smutné.

Z dnešního tématu nám ještě zbývá probrat intervenčního advokáta. Termínem intervenční advokát bylo a snad i je zvykem označovat toho advokáta, který sice stále ještě žádá na místním národním výboru o zřízení užívacího práva k pozemku, ale pro svého klienta dosahuje žádaných cílů svým intervenčním uměním u nejrůznějších referentů a zejména referentek, a náčelníků, předsedkyň a místopředsedů, ředitelů a podředitelů, zkrátka čackého českého úřednictva. V čem spočívá intervenční umění kolegyň a kolegů nelze přesně popsat, neboť jest to přísně utajované know how každého z nich. Obecně bych řekl, že jde o kombinaci zlatých českých ručiček s mazaným českým mozečkem, jak o tom byla už kdesi nahoře řeč. Já bych proti takovým kolegyním a kolegům zdaleka nic neměl a celkem bych přehlédl, že si pletou odvolání s dovoláním a Ústavní soud se stavebním úřadem v Hornoklukách, kdyby i oni se jakýmsi podivným způsobem nedomnívali, že jejich způsob života či způsob výkonu jejich povolání je tím jediným správným a možným způsobem, jak si ve své profesi vést, a kdyby nepohrdali tak hluboce každým jiným, komu jejich, s promínutím trochu primitivní, přístup nevyhovuje. Kdyby neříkali podle vzoru, kdo neskáče není Čech, kdo neintervenuje (a čert ví co to znamená) není advokát. Ale i tady, jako u těch našich rozmilých cikánů, se pohybujeme v takovém bludném kruhu, do kterého nás dostalo nadužívání slova tolerance. Zdá se mi, že dokud nikdo nevěděl, co to tolerance je, že jsme všichni tolerantní být dokázali. Od té

doby, co o toleranci od Apenin k Andám (zase ta literatura – Edmondo de Amicis), od Štampacha po Putnu, od prezidenta po obecní zastupitelstvo v Nuslích, od předsedy advokátní komory po šoféra Emila pořád mluvíme, tak tolerantní nejsme.

Cikán je pro mě pojem neetnický, jaksi stejný, jako je pojem manager, zemědělec nebo obchodní cestující (asi spíše dealer, co?). Jistěže tyto skupiny lidí žijí podle svých zvyků a obyčejů a nikdo nemůže hledat žádný smysl v tom, aby jim v tom bránil nebo je nějak omezoval. Jsou všichni nějakým způsobem nebezpeční? To si pište, že jo. Lze rozhodnout, že někdo z nich je nebezpečnější? To si pište, že ne. Možná, že je každý nebezpečný někdy jindy, nějak jinak a pro někoho jiného. Ale ruku na srdce, dámy a pánové, nebezpeční jsme i my, ať už jsme intervenční nebo ne, ale taky vždy někdy jindy, nějak jinak a pro někoho jiného. Tak tolik o té proklaté toleranci.

Škoda, že ten tatíček nebožtíček nám ubohým cikáňatům nic nepověděl. Uměl pít, uměl hrát, měkce dělat, tvrdě spát, za pět prstů krásné věci kupovat. Já mám radši cikánskou muziku, než romský orchestr. V tomhle to někde všechno bude.

Karel Čermák

Březen 1998

Omluva autora: všechny citáty jsou z mé gymnaziální paměti a neověřované, takže mě nebijte, je-li v nich něco špatné.

Bulletin advokacie jako jediný odborný časopis přináší pravidelně informace o obsahu periodik z oblasti práva a hlavních souvisejících oborů.

Dnes na stranách 87 – 91.

JUDr. Vladimír Voříšek

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Poskytování starobního důchodu při další výdělečné činnosti

1. Úvod

Ke dni 1. ledna 1998 se „seběhly“ účinnosti částí dvou novel zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, a to jednak zákona č. 134/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, zákon České národní rady č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, jednak zákona č. 289/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 134/1997 Sb., zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon České národní rady č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Protože obě tyto novely s toutéž účinností zasáhly do právní úpravy oblasti, již je nazván tento článek, je patrně účelné v úvodu uvést platné znění dotčených ustanovení a část přechodného ustanovení druhé z popsanych novel.

§ 37 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění zákonů č. 134/1997 Sb. a č. 289/1997 Sb.:

Díl třetí

Souběh starobního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti

§ 37

(1) Výplata starobního důchodu, na který vznikl nárok podle § 29, nenáleží

a) v období dvou let po vzniku nároku na tento důchod v těch kalendářních měsících, v nichž

1. příjem z výdělečné činnosti, s výjimkou samostatné výdělečné činnosti, přesáhl dvojnásobek částky životního minima platné pro jednotlivce,

který je poživitelem starobního důchodu,²²⁾ k prvnímu dni kalendářního měsíce výkonu této činnosti; příjmem se zde rozumí též dávky nemo-cenského pojištění nahrazující ušlý příjem,

2. poživitel starobního důchodu je výdělečně činný v cizině, a to i po část měsíce, nebo

b) v období dvou let po vzniku nároku na tento důchod, pokud vykonává sa-mostatnou výdělečnou činnost, a to v těch kalendářních měsících, ve kte-rých je povinen platit zálohy na pojistné na důchodové pojištění z měsíční-ho vyměřovacího základu, který je vyšší než dvojnásobek částky životního minima platné pro jednotlivce, který je poživitelem starobního důchodu, ke dni 1. ledna příslušného kalendářního roku.

(2) Výplata starobního důchodu, na který vznikl nárok podle § 30 nebo § 31, *nenáleží do dosažení důchodového věku, pokud je vykonávána výdělečná čin-nost nebo je poskytováno hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání; ode dne dosažení důchodového věku se posuzují podmínky pro výplatu starobního důchodu obdobně podle odstavce 1 písm. a) a b).*

(3) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na pojištěnce, který dosáhl věku 65 let.

(4) Období dvou let po vzniku nároku na starobní důchod podle odstavce 1 se počítá od prvního dne kalendářního měsíce, ve kterém vznikl nárok na starobní důchod; tímto obdobím se přitom rozumí 24 kalendářních měsíců. K příjmu z vý-dělečné činnosti [odstavec 1 písm. a) bod 1] dosaženému v kalendářním měsí-ci, do něhož spadá den, od něhož se přiznává starobní důchod, se nepřihlíží, je-li tato činnost ukončena před tímto dnem.

(5) Výplata starobního důchodu, na který vznikl nárok podle § 29, *náleží oso-bám vykonávajícím výdělečnou činnost na základě pracovněprávního vztahu, jen pokud tento vztah byl sjednán na dobu určitou, lze-li jej podle zvláštních před-pisů na tuto dobu sjednat; ustanovení odstavce 1 není přitom dotčeno.*

Čl. V odst. 4 zákona č. 289/1997 Sb.:

Čl. V

Přechodná ustanovení

(4) *Jestliže poživitel starobního důchodu přiznaného před 1. lednem 1998 je k tomuto dni výdělečně činný, vztahuje se na něho podmínka pro výplatu tohoto důchodu uvedená v § 37 odst. 5 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojiš-tění, ve znění tohoto zákona (čl. I bod 5), a pokud do dne předcházejícího splát-ce starobního důchodu splatné v dubnu 1998 neupraví svůj pracovněprávní*

²²⁾ § 3 odst.2 písm.e) a § 3 odst.3 písm.a) zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu

vztah v souladu s touto podmínkou, nenáleží mu od této splátky výplata starobního důchodu. Skutečnost, že nesplňuje uvedenou podmínku pro výplatu starobního důchodu, je poživatel starobního důchodu povinen oznámit plátcí důchodu do 31. ledna 1998; tuto ohlašovací povinnost má i zaměstnavatel poživatele starobního důchodu. Ohlašovací povinnost podle věty druhé nevzniká, jestliže poživatel starobního důchodu ukončí pracovněprávní vztah v době předcházející splátce starobního důchodu uvedené ve větě první nebo si v této době upraví pracovněprávní vztah v souladu s podmínkou uvedenou ve větě první.

Novou právní úpravu lze tedy charakterizovat několika více či méně zásadními změnami, podle nichž budou nazvány další části tohoto příspěvku:

- a) sjednocení období, po které se sleduje určitá skutečnost, pro osoby samostatně výdělečně činné vůči osobám pracujícím v závislé činnosti;
- b) zjednodušení počítání tohoto období (pro obě skupiny výdělečně činných);
- c) zjednodušení zahrnování příjmů ve sledovaném období;
- d) zavedení nové podmínky pro poskytování starobního důchodu při další výdělečné činnosti.

Přitom budou v nezbytném rozsahu komentovány i pojmy či instituty, jejichž obsah se novelami nezměnil.

2. Sjednocení období, po které se sleduje určitá skutečnost

Stěžejní změnou, kterou v této oblasti přinesl zákon č. 155/1995 Sb. ve svém původním znění (dále jen „ZDP“), bylo na straně jedné zrušení dřívější podmínky sjednání zaměstnání na dobu nejvýše jednoho roku (z níž však byla stanoveny výslovné výjimky pro některé druhy pracovního zapojení – viz ust. § 98 odst. 2 a 3 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění platném ke dni 31. prosince 1995) a na straně druhé její náhrada sledováním určité skutečnosti v určitých obdobích rozlišených opět podle druhu pracovního zapojení. První z popsaných novel toto období sjednotila (ponechala však určitou odchylku v charakteristice či spíše počátku použitelnosti nové hodnoty jednoho z parametrů ovlivňujících tuto právní úpravu), druhá z novel “se navrátila” k podmínce sjednání určitých druhů pracovního zapojení na dobu určitou, ovšem v modifikované podobě; k tomu však část 5.

Starobním důchodem, na který vznikl nárok podle § 29 ZDP, je třeba rozumět nejen tento důchod, na nějž vznikl nárok „pouze“ s přihlédnutím k tomuto ustanovení v původním znění, nýbrž též důchod, na který vznikl nárok též s přihlédnutím k ust. § 74, 76 nebo § 94 písm. a) – všechna zde uvedená ustanovení (včetně § 29) totiž byla první či druhou z popsaných novel (popř. oběma) rovněž dotčena, a to mj. právě proto, aby tento závěr „legislativně pokryla“. Kromě toho je třeba brát v úvahu i ust. § 73 odst. 1 ZDP (nedotčené žádnou z novel), podle

něhož i starobní důchody přiznané před 1. lednem 1996 se po dobu další výdělečné činnosti vyplácejí po 31. prosinci 1995 za podmínek, které stanoví ZDP (zde ovšem ve smyslu „ve znění pozdějších předpisů“).

(Pojem „období dvou let po vzniku nároku“ bude ze systematických důvodů popsán v části 3.)

Pojem „výdělečná činnost“ se zde rozumí ve smyslu definovaném v § 27 ZDP. Zde pouze poznamenáváme, že obrat v něm uvedený („v rozsahu, který zakládá účast na pojištění“) je třeba v některých případech podrobněji zkoumat nejen s přihlédnutím na tam odkazovaná ust. § 5 odst. 1 písm. a) až l) ZDP, ale též v kontextu s ust. § 8 ZDP, předpisy uvedenými v pozn. č. 7 k tomuto ustanovení, a u některých méně typických činností (např. u dohod o pracovní činnosti) též s ohledem na vyhlášku ÚRO č. 165/1979 Sb., o nemocenském pojištění některých pracovníků a o poskytování dávek nemocenského pojištění občanům ve zvláštních případech, ve znění pozdějších předpisů (poslední novela má č. 282/1995 Sb.).

Pojem „částka životního minima platná pro jednotlivce, který je poživitelem starobního důchodu“ je – v obou svých složkách – obecně definován v ustanoveních, na něž odkazuje pozn. č. 22; zde pouze připomínáme, že podle ust. § 7 zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu (v původním i pozdějších zněních), jsou částky obou složek podle příslušných znění tohoto zmocňovacího ustanovení zvyšovány. V současné době platí nařízení vlády č. 123/1997 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima, které nabylo účinnosti dnem 1. července 1997.

Zde je pak jádro jediné odchylky mezi osobami pracujícími v závislé činnosti a osobami samostatně výdělečně činnými: zatímco období, v němž se rozhodná skutečnost zjišťuje, bylo pro obě skupiny sjednoceno, hodnota hranice dvojnásobku životního minima [která činí podle cit. nařízení vlády 2 x (2 020 + 1 020), tedy 6 080 Kč] je pro osoby v závislé činnosti použitelná od 1. července 1997 (tedy počínaje pracovním příjmem zúčtovaným za měsíc červenec 1997, třebaže byl např. vyplacen až v srpnu 1997), zatímco pro osoby samostatně výdělečně činné až od 1. ledna 1998. Dojde-li v průběhu roku 1998 k přijetí dalšího nařízení vlády v tomto směru (jak některé sdělovací prostředky uvedly), dotkne se – v pozitivním smyslu – ode dne své účinnosti opět pouze osob v závislé činnosti; účinnost pro osoby samostatně výdělečně činné bude tedy svým způsobem „odložena“.

Určitou či rozhodnou skutečností tvořící rozdíl mezi osobami v závislé činnosti a osobami samostatně výdělečně činnými je odlišný sledovaný pojem vyjádřený v § 37 odst. 1 ZDP, v platném znění, jednak v písm. a) bodu 1., jednak v písm. b). Zatímco k první skutečnosti není třeba bližšího komentáře, je u druhé vhodné upozornit na její souvislost (či spíše náplň) s ust. § 14 odst. 2 zákona ČNR č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (republikace tohoto zá-

kona podle právního stavu platného od 1. ledna 1996 byla uveřejněna pod č. 104/1996 Sb., následné novely se cit. ust. nedotkly).

Na závěr této části je účelné uvést, že v případě souběhu obou druhů výdělečných činností – závislé a samostatné – se hodnoty „nesourodých“ skutečností nescítají a plnění podmínek v každé z nich se posuzuje samostatně. To ovšem též znamená, že nesplnění podmínky v jedné z těchto činností má za následek, že v takovém kalendářním měsíci (přesněji – zejména z technických důvodů spočívajících v systému výplaty důchodů „dopředu“ – za takový kalendářní měsíc) výplata důchodu nenáleží.

K ohlašovací povinnosti a odpovědnosti za neprávem vyplacené částky viz dále části 6. a 7.

3. Zjednodušení počítání dvouletého sledovaného období

Původní znění komentovaného ustanovení neobsahovalo odstavce 4. Způsob počítání sledovaného období byl ovšem z praktických důvodů dohodnut zúčastněnými orgány krátce po přijetí ZDP, takže připojený odstavce 4 ve své větě první opět, vlastně pouze, „pokrývá“ zavedenou praxi.

K pojmu „období dvou let po vzniku nároku“ se však patrně sluší podat bližší vysvětlení, neboť pouze úsek důchodového pojištění (i dřívějšího důchodového zabezpečení) rozlišuje pojmy „vznik nároku (na důchod)“ a „vznik nároku na výplatu (důchodu)“ (viz § 54 odst. 1 a 2 ZDP).

Vznikem nároku na důchod se obecně rozumí splnění časově poslední z podmínek takového nároku. U starobního důchodu je tím zpravidla dosažení důchodového věku [viz § 29, ale též § 74, 76 a § 94 písm. a) ZDP, v platném znění], může tím však být i „dopracování“ potřebné doby pojištění, jestliže ke dni dosažení důchodového věku tato podmínky splněna není. Nárok na důchod tedy patří mezi kategorie objektivního charakteru.

Vznikem nároku na výplatu důchodu se obecně rozumí – přirozeně – především vznik nároku na důchod, ovšem spojený (nikoli bezpodmínečně v týž den) se splněním podmínky (či více podmínek) nároku na výplatu a kromě toho s podáním žádosti o přiznání či vyplácení důchodu. U starobního důchodu je tím tedy jednak vznik nároku na důchod popsany v předchozím odstavci, ale – spíše zejména – naplnění podmínek komentovaného ustanovení, především v odst. 1 a 5. Projev vůle – podání žádosti – pak řadí tuto kategorii do oblasti spíše subjektivních, neboť vlastní vůlí ovlivnitelných.

4. Zjednodušení zahrnování příjmů ve sledovaném období

Opět jde o praktické ztvárnění aplikačních poznatků, které – provedené první novelou – nemělo nezbytně předznamenat druhou novelu této oblasti, ale po její přijetí se stalo organickou součástí pojednávané problematiky.

Bylo by jistě na jedné straně obtížné „rozpočítávat“ celoměsíční příjem na jeho část přede dnem, od něhož se „uprostřed“ kalendářního měsíce přiznává důchod, a na část po tomto dni, na druhé straně je třeba stanovit vhodný rozhodný údaj pro „pohodlné rozpočítávání“. Proto – třebaže není obecně skončení dosavadního a sjednání nového pracovněprávního vztahu vyžadováno (viz dále část 5) – pro účel popsany v odst. 4 větě druhé konstatovaného ustanovení se tato úprava jeví jako nejúčelnější.

5. Zavedení nové podmínky pro poskytování starobního důchodu při další výdělečné činnosti

Jak již bylo naznačeno v úvodu části 2., nejde o zavedení zcela nové podmínky, nýbrž o určitý návrat k podmínce obsažené v předpisech platných ke dni 31. prosince 1995, avšak v modifikované podobě.

Modifikaci lze rozdělit na tři části:

- a) podmínkou je uzavření pracovněprávního vztahu sice na dobu určitou, ale zákonem nijak časově omezenou či vymezenou; rozsah, či spíše konec této určité doby zůstává ve smluvní volnosti obou účastníků pracovní smlouvy nebo dohody o pracovní činnosti, tedy zaměstnance a zaměstnavatele;
- b) podmínka uvedená v písm. a) se vyžaduje jen u těch typů pracovních zapojení, kdy lze pracovněprávní vztah na dobu určitou sjednat;
- c) podmínka uvedená v písm. a) se vyžaduje pouze u poživatelů starobního důchodu přiznaného podle § 29 ZDP, ve znění zákona č. 134/1997 Sb., resp. § 74, 76 nebo § 94 písm. a) ZDP v platném znění (a obdobných ustanovení předchozích zákonů), a to i starších 65 let, nevyžaduje se však u poživatelů starobního důchodu přiznaného podle § 31 ZDP v uvedeném znění (přírozeně po dosažení důchodového věku, protože před jeho dosažením je výplata tohoto typu starobního důchodu při výdělečné činnosti vyloučena) ani u poživatelů starobního důchodu přiznaného podle § 30 ZDP v uvedeném znění (poznámky v předchozích závorkách platí i zde), a to ani u těch, kteří již dosáhli důchodového věku a o přiznání starobního důchodu podle § 29 cit. zákona nepožádali nebo jim nebyl přiznán, protože vyplácený důchod byl vyšší.

Ohledně informace uvedené pod písm. b) se na rozhraní let 1997 a 1998 rozhořela teoretická diskuse, zda lze takto měnit či prvotně sjednat pracovní poměr, který vzniká jmenováním. Podstata diskuse byla v obsahu pojmu „sjednat“, neboť bylo namítáno, že „sjednání“ je dvoustranný úkon, zatímco „jmenování“ je úkon jednostranný.

Oficiálním stanoviskem se stalo, že i „jmenování“ je úkonem dvoustranným, neboť předpokládá souhlas jmenovaného (viz ust. § 7 odst. 1 zákoníku práce), a tím se dvoustranným úkonem stává.

Obecně pak bylo konstatováno, že z ust. § 68 ZP vyplývá, že pro pracovní poměry založené volbou nebo jmenování platí – nestanoví-li ust. § 65 ZP něco jiného – ustanovení o pracovním poměru sjednaném pracovní smlouvou. Protože pak ust. § 65 ZP nezakazuje sjednávání pracovních poměrů na dobu určitou ani v popsanych případech jejich vzniku, lze je takto sjednat, a tedy i v rámci ust. § 36 ZP měnit.

Pro úplnost se dodává, že ani v případech popsanych v ust. § 30 odst. 2 ZP [vzhledem ke generační skupině jde prakticky pouze o písm. c) a d) cit. ust.] není zákonná překážka pro sjednání pracovního poměru na dobu určitou, je-li splněno ust. odst. 3 cit. paragrafu.

A snad jen pro komplexnost lze uvést, že sjednání pracovního poměru nelze vyžadovat (srov. ust. § 37 odst. 5 část věty před středníkem ZDP v platném znění) u státních zástupců, neboť tomu brání ust. § 18 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, zatímco u soudců nejde vůbec o pracovníprávní vztah (viz ust. § 52 odst. 1 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích), nehledě k tomu, že jsou jmenováni bez časového omezení (viz ust. § 35 odst. 1 cit. zákona). U přisedících je situace odlišná, ale její důsledek pro popisovaný účel je týž – z titulu funkce přisedícího nevzniká pracovníprávní ani pracovní vztah (a contr. ust. § 52 odst. 2 cit. zákona), nehledě k tomu, že jsou voleni na dobu čtyř let (ust. § 35 odst. 2 cit. zákona).

Zákon č. 289/1997 Sb. ovšem musel reagovat i na situace, kdy je již starobní důchod přiznán a vyplácen a jeho poživatel vykonává výdělečnou činnost, popř. ji vykonávat začne. Musel počítat i se situacemi, kdy občan prozatím o důchod nepožádal, ale hodlá tak učinit v budoucnu, a to s datem přiznání v době minulé.

Čl. V odst. 4 tohoto zákona proto stanovil, že

- a) neupraví-li si poživatel starobního důchodu přiznaného před 1. lednem 1998, který je k tomuto dni výdělečně činný, pracovníprávní vztah do dne předcházejícího splátce důchodu splatné v dubnu 1998 do souladu s dříve popsanou podmínkou, výplata důchodu mu od uvedené splátky nenáleží;
- b) skutečnost nesplnění této podmínky je třeba oznámit plátcí důchodu do 31. ledna 1998, přičemž tuto povinnost má pracující poživatel důchodu i jeho zaměstnavatel, ale
- c) povinnost uvedenou v písm. b) nemá poživatel důchodu (a přirozeně ani jeho zaměstnavatel), jestliže před dubnovou splátkou důchodu dojde ke skončení pracovníprávního vztahu nebo jeho úpravě do souladu s popsanou podmínkou.

Z těchto mnohdy různorodých a komplikovaných situací je možno sestavit přehled zásad a postupů:

5.1. Obecné zásady

Úpravou pracovněprávního vztahu se rozumí změna pracovní smlouvy (dodatek k pracovní smlouvě), dohoda o změně pracovních podmínek (zejména u pracovních poměrů vzniklých jmenováním), resp. změna dohody o pracovní činnosti; jiných druhů pracovního zapojení se to netýká. Dnem splátky důchodu se rozumí den pravidelné výplaty, a to i bude-li důchod vyplacen před tímto dnem (přesun ze soboty na pátek), resp. den faktické výplaty, je-li důchod vyplacen po tomto dni (přesun z neděle na pondělí, Velikonoce ap.). Podmínka úpravy pracovněprávního vztahu se vztahuje i na poživatele starobního důchodu starší 65 let, nevztahuje se však na poživatele tohoto důchodu přiznaného podle § 30 nebo 31 ZDP.

[V dalším textu se pak předpokládá v rozhodných časových úsecích splnění podmínky příjmu nepřesahujícího dvojnásobek částky životního minima (dále jen „ŽM“).]

5.2. Postupy při různých situacích

5.2.1 Důchod je přiznán z doby před 1. lednem 1998, k tomuto datu je vyplácen a pracovněprávní vztah k tomuto datu trvá

Výplata náleží i od splátky za duben 1998, jestliže poživatel důchodu

- a) skončí přede dnem splátky důchodu v dubnu 1998 pracovní vztah, nebo
- b) splní podmínku uvedenou v písm. a) a ode dne v období počínajícím dnem splátky důchodu v dubnu sjedná nový pracovněprávní vztah na dobu určitou, anebo
- c) změní v období končícím dnem předcházejícím dni splátky důchodu v dubnu 1998 pracovní poměr uzavřený na dobu neurčitou na pracovní poměr uzavřený na dobu určitou.

5.2.2. Důchod je přiznán z doby před 1. lednem 1998, k tomuto datu je vyplácen a pracovněprávní vztah netrvá k 1. lednu 1998, tj. skončil nejpozději dnem 31. prosince 1997 a popř. nový vzniká po 1. lednu 1998

Výplata náleží při další výdělečné činnosti vykonávané na základě pracovněprávního vztahu uzavřeného po 1. lednu 1998 (tj. od 2. ledna a později) jen tehdy, je-li tento vztah uzavřen na dobu určitou.

5.2.3. Důchod je přiznán z doby před 1. lednem 1998, k tomuto datu není vyplácen (není splněna podmínka dvojnásobku ŽM nebo se poživatel vzdal výplaty, protože pracuje „na procenta“) a pracovněprávní vztah sjednaný na dobu neurčitou k tomuto datu trvá

Výplata důchodu bude náležet, jen jestliže nejpozději den bezprostředně předcházející přede dnem, od něhož má být výplata po 1. lednu 1998 uvolněna, skončí pracovněprávní vztah sjednaný na dobu neurčitou nebo bude změněn na pracovněprávní vztah sjednaný na dobu určitou.

5.2.4. Důchod má být přiznán od 1. ledna 1998 (do budoucna či zpětně), pracovní právní vztah k tomuto datu trval

Výplata důchodu náleží od 1. ledna 1998, jen jestliže k tomuto dni bude pracovní právní vztah změněn na dobu určitou.

5.2.5. Důchod má být přiznán zpětně za dobu před 1. lednem 1998, pracovní právní vztah k tomuto datu trval

Pokud ke dni 1. ledna 1998 náleží výplata důchodu, tj., že je splněna podmínka § 37 odst. 1 nebo odst. 3 ZDP, ve znění zákona č. 134/1997 Sb., postupuje se podle části 5.2.1.; pokud k tomuto dni výplata nenáleží, postupuje se podle části 5.2.3.

5.2.6. Důchod má být přiznán (jeho výplata uvolněna) pojištěnci pracujícím v cizině

Jde-li o pracovní vztah v cizině nebo v České republice uzavřený podle cizího práva, podmínka jeho uzavření na dobu určitou se nezkoumá.

6. Ohlašovací povinnost

Kromě ohlašovací povinnosti obecné, zakotvené v ust. § 41 zákona České národní rady č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (republikační podle právního stavu platného ke dni 1. ledna 1996 byla uveřejněna pod č. 87/1996 Sb. a následné novely tohoto zákona se cit. ust. nedotkly), kterou je třeba analogicky promítnout do nového znění ust. § 37 ZDP, je v čl. V odst. 4 zákona č. 289/1997 Sb. zakotvena ohlašovací povinnost zvláštní, mající přechodný charakter.

Její nesplnění však není spojeno se zvláštní sankcí – obecná odpovědnost je popsána dále v části 7., zaměstnavatel by se vystavil pouze „nebezpečí“ možnosti uložení pokuty. Použití analogie (ust. čl. V odst. 4 zákona č. 289/1997 Sb. vůči ust. § 41 zákona ČNR č. 582/1991 Sb. v popsáném znění pro možnost aplikace ust. § 54 odst. 3 téhož zákona ve znění též zákona č. 134/1997 Sb.) by možná bylo zajímavým interpretačním problémem.

7. Odpovědnost

Odpovědnost za neprávem vyplacené částky starobního důchodu při nesplnění podmínek stanovených ust. § 37 ZDP v platném znění má pro občana – příjemce důchodu charakter odpovědnosti objektivní (srov. ust. § 118a odst. 2 větu první zákona ČNR č. 582/1991 Sb., ve znění uvedené republikace, s ust. § 118a odst. 1 téhož zákona). Odpovědnost zaměstnavatele (např. při nesplnění ohlašovací povinnosti popsané v části 6.) by podle ust. § 118b zákona ČNR č. 582/1991 Sb., ve znění uvedené republikace (a dále zákona č. 134/1997 Sb.) přicházela v úvahu sice rovněž, v praxi však vlastně pouze tehdy, nebylo-li by možno nárok na vrácení částek úspěšně uplatnit vůči občanovi (např. pro jeho úmrtí).

JUDr. Roman Kozel,
advokát, Praha

Trestný čin poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. d) trestního zákona

Zákonem č. 253/1997 Sb. bylo s účinností od 1. ledna 1998 novelizováno ustanovení § 256 trestního zákona o trestném činu poškozování věřitele tak, že skutkovou podstatu tohoto trestného činu naplňuje dle odst. 1 písm. d) svým jednáním i ten, kdo v řízení před soudem odmítne splnit zákonnou povinnost učinit prohlášení o svém majetku nebo o majetku právnické osoby, za kterou je oprávněn jednat, nebo v takovém prohlášení uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje [§ 256 odst. 1 písm. d) TrZ]. Ustanovení § 256 odst. 1 písm. d) vyjádřeno novelou z roku 1997 sankcionuje porušení povinnosti uvedené v § 259 OSŘ (Jelínek J. – Sovák Z.: Trestní zákon a trestní řád, 9. aktualizované vydání, Linde Praha a. s., Praha 1997, str. 269).

Podle § 259 OSŘ požádá-li o to oprávněný před podáním návrhu na výkon rozhodnutí nebo při podání tohoto návrhu a považuje-li to předseda senátu za účelné, předvolá povinného a vyzve ho k dobrovolnému splnění povinnosti, kterou mu ukládá rozhodnutí, a k prohlášení o svém majetku. Postup předsedy senátu (přesněji řečeno samosoudce) je podrobně komentován v publikaci Bureš J. – Drápal L. – Mazanec M.: Občanský soudní řád, Komentář, vydané Nakladatelstvím C. H. Beck. Ve druhém vydání této publikace z roku 1996 na str. 799 autoři mimo jiné uvádějí, že předseda senátu žádosti vyhoví, považuje-li navrhovaný postup za účelný. Nevydává o tom zvláštní rozhodnutí. Dostavení povinného k soudu nelze vynucovat. Na žádost účastníka, kterému rozhodnutí přiznává právo na zaplacení peněžité částky, dotáže se soud toho, komu je zaplacení peněžité částky uloženo, zda a od koho pobírá mzdu nebo jiný pravidelný příjem, popř. u kterého peněžního ústavu má účet a jaké je číslo tohoto účtu (§ 260 odst. 2 OSŘ). Plátce mzdy povinného nebo banku, u níž má povinný účet, může soud zjišťovat v rámci prohlášení povinného o jeho majetku (srov. § 259 OSŘ) nebo dotazem u povinného. Soud může povinnému uložit pořádkovou pokutu, neodpovídá-li povinný na dotaz soudu do 1 týdne nebo uvede-li úmyslně nesprávné nebo neúplné údaje (§ 260 odst. 3 OSŘ). Potřebné údaje může soud zjistit též výslechem toho, komu je zaplacení peněžité částky uloženo. Soud jej může předvolat (to připadá v úvahu zejména tehdy, jestliže na písemný dotaz neodpověděl) a dostavení k soudu může vynucovat (pořádkovou pokutou, předvedením apod.). Jde-li o právnickou osobu, může předvolat též statutární orgán

představovaný fyzickou osobou, popřípadě jejího zaměstnance (člena) – srov. tamtéž str. 800, 801.

Pokud je ustanovení § 259 OSŘ vykládáno tak, že dostavení povinného k soudu za účelem podání prohlášení o majetku nelze vynucovat, pak nelze hovořit o zákonné povinnosti fyzické osoby učinit v řízení před soudem prohlášení o svém majetku, nebo o majetku právnické osoby, za kterou je tato fyzická osoba oprávněna jednat. Ustanovení § 256 odst. 1 písm. d) TrZ je blanketní normou, neboť se odvolává na zákonnou povinnost učinit v řízení před soudem prohlášení o majetku. To znamená, že povinnost učinit prohlášení o majetku musí existovat v jiném zákoně, nikoli tedy v trestním zákoně samém. Z toho dovozují, že ustanovení § 256 odst. 1 písm. d) TrZ nelze vykládat jako nepřímou novelizaci § 259 OSŘ, která by zakládala zákonnou povinnost učinit v řízení před soudem prohlášení o majetku. Nabízí se však ještě jiná možnost, a to, že shora citovaný výklad ustanovení § 259 OSŘ není správný. Dle ustanovení § 128 OSŘ je každý povinen bezplatně na dotaz sdělit soudu skutečnosti, které mají význam pro řízení a rozhodnutí. Na výkon rozhodnutí se totiž dle ustanovení § 254 OSŘ užíje ustanovení částí I. až V. OSŘ, pokud není v části VI. uvedeno jinak. Jsem toho názoru, že shora uvedený výklad § 259 OSŘ odporuje ustanovení § 1 a § 6 OSŘ, podle nichž je účelem občanského soudního řízení poskytnout spravedlivou, rychlou a účinnou ochranu právům fyzických a právnických osob, které jsou účastníky tohoto řízení.

Oproti tomu zodpovězení dotazu, zda a od koho pobírá povinný mzdu nebo jiný pravidelný příjem, popřípadě u kterého peněžního ústavu má účet a jaké je číslo tohoto účtu (§ 260 odst. 2 OSŘ) je povinností, kterou lze dle OSŘ vynucovat uložením pokuty (§ 260 odst. 3 OSŘ), takže jde o zákonnou povinnost v řízení před soudem. Jelikož je splněn i druhý předpoklad, a to že vyplacená mzda (jiný pravidelný příjem) jakož i prostředky na účtu povinného tvoří jeho majetek, lze nesplnění povinnosti dle § 260 odst. 2 OSŘ postihnout jako trestný čin poškozování věřitele dle § 256 odst. 1 písm. d) TrZ.

Tím však výčet potíží s aplikací ustanovení § 256 odst. 1 písm. d) TrZ nekončí. Výzvu podle § 259 OSŘ není nutno doručovat povinnému (statutárnímu orgánu právnické osoby) do vlastních rukou, neboť tato výzva není uvedena v § 13 odst. 3 kancelářského řádu pro okresní a krajské soudy. Do vlastních rukou je nutno tuto písemnost doručit jedině tehdy, jestliže to nařídil předseda senátu (§ 47 odst. 1 OSŘ).

Pokud nelze povinného zastihnout, ačkoli se v místě doručení zdržuje, doručí se jiné dospělé osobě bydlící v témže bytě nebo témže domě anebo zaměstnané na témže pracovišti, je-li ochotna obstarat odevzdání písemnosti (§ 46 odst. 2 OSŘ). V praxi zcela běžně nastává také situace, že povinný nechá soudní obsílku na poště nevyzvednutou, takže dojde k doručení uložením. Zá-

silka doručovaná prostým způsobem se považuje dle OSŘ za doručenu dnem uložení, i když se adresát o uložení nedozvěděl (§ 46 odst. 2 OSŘ). Zásilka doručovaná do vlastních rukou se považuje dle OSŘ za doručenu třetím dnem od uložení, i když se adresát o uložení nedozvěděl (§ 47 odst. 2 OSŘ). Písemnosti, které jsou určeny právníckým osobám, doručují se pracovníkům oprávněným za tyto právnícké osoby přijímat písemnosti. Není-li jich, doručuje se písemnost, která je určena do vlastních rukou, tomu, kdo je oprávněn za právníckou osobu jednat, ostatní písemnosti kterémukoli pracovníku, který písemnosti přijme (§ 48 odst. 1 OSŘ). Při doručování právníckým osobám tzv. fikcí (§ 48 odst. 2 OSŘ) se považuje zásilka za doručenu třetí den od vrácení opakovaně (tj. podruhé) doručované, ale nedoručené zásilky soudu. Odepře-li adresát bezdůvodně písemnost přijmout, je písemnost doručena dnem, kdy její přijetí bylo odepřeno, avšak jen za předpokladu, že o tom byl adresát poučen doručovatelem (§ 50 OSŘ).

Není zřejmě sporu o tom, že odmítnutí splnit zákonnou povinnost o prohlášení majetku se nemusí stát jen výslovným odmítnutím (tj. vůči soudu učiněným odmítavým písemným nebo zaprotokolovaným ústním sdělením povinné fyzické osoby anebo fyzické osoby oprávněné jednat za povinnou právníckou osobu), ale že toto odmítnutí může být učiněno i mlčky tak, že povinný nebo právnícká osoba převezme výzvu k prohlášení o majetku, ale nereaguje na ni.

Jestliže adresát bezdůvodně odmítl přijmout písemnost obsahující výzvu dle ustanovení § 259 OSŘ, popř. dle § 260 odst. 2 OSŘ, ač byl doručovatelem o důsledcích takového odmítnutí poučen (§ 50 OSŘ), bude nutno především prokázat lhostejnost pachatele k následku, který nastane bezdůvodným odmítnutím přijetí písemnosti. Lhostejnost pachatele je zpravidla posuzována jako nepřímý úmysl, jestliže lhostejnost pachatele k tomu, zda následek nastane či nenastane, vyjadřuje jeho kladné stanovisko k oběma těmto možnostem (srov. R 41/76).

Potíž s aplikací ustanovení § 256 odst. 1 písm. d) TrZ nastává, když je výzva povinnému, resp. fyzické osobě oprávněné jednat za povinnou právníckou osobu doručena náhradně uložení (§ 46 odst. 2, § 47 odst. 2 OSŘ), o němž se adresát nedověděl, nebo prostřednictvím osoby ochotné obstarat odevzdání písemnosti, která však písemnost obesílané osobě prokazatelným způsobem nepředala (§ 46 odst. 2 OSŘ) anebo fikcí (§ 48 odst. 2 OSŘ, jde-li o právníckou osobu). Narážíme zde na obecnější problém, zda náhradní doručení dle OSŘ anebo jiného právního předpisu (např. zákona o správě daní a poplatků, dále jen „ZSDP“) může mít za následek trestní odpovědnost za nesplnění resp. odmítnutí splnění povinnosti, která je uvedena v takto doručené písemnosti (např. § 256 odst. 1 písm. d), § 148b TrZ). Náhradní doručení, o němž se adresát nedověděl, nemůže dle mého názoru naplňovat skutkovou podstatu od-

mítnutí splnit zákonnou povinnost ve smyslu § 256 odst. 1 písm. d) TrZ resp. nesplnění zákonné povinnosti dle § 148b odst. 1 TrZ, neboť zde chybí jak vědomost fyzické osoby o obsahu písemnosti, tak vědomost o tom, že lhotejným jednáním (§ 50 OSŘ, § 17 odst. 6 ZSDP) neplní zákonnou povinnost, k níž je v písemnosti vyzývána. Náhradní doručení v občanském soudním řízení nebo daňovém řízení může mít toliko procesní důsledky v tom řízení, v jehož rámci bylo toto doručení provedeno. K naplnění uvedených skutkových podstat nebude zřejmě postačovat ani obecná povědomost obesílané osoby, že obdržela oznámení o tom, že má na poště uloženu nějakou písemnost doručovanou na doručenu.

Poslední okruh otázek pak vyvolává ta část ustanovení § 256 odst. 1 písm. d) TrZ, která sankcionuje uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů v prohlášení o majetku. Dle stávajícího znění OSŘ soud nemá pravomoc k tomu, aby přezkoumával pravdivost prohlášení fyzické osoby o jejím majetku, resp. o majetku právnické osoby, za kterou je oprávněna jednat. Postih pro uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů v prohlášení o majetku tak bude možno uplatnit pouze tehdy, jestliže se oprávněný doví o tom, že povinná osoba v prohlášení o majetku lhala, což vzhledem k notoricky známé omezené možnosti legálně zjistit údaje o majetku povinného dlužníka bude více než svízelné. Oprávněnému, který bude mít podezření, že povinný o svých majetkových poměrech v prohlášení lhal, nezbude tedy zřejmě nic jiného, než podat proti povinné fyzické osobě, resp. proti fyzické osobě oprávněné jednat za právnickou osobu trestní oznámení a v tomto oznámení vyjádřit více či méně konkrétní podezření, že prohlášení o majetku obsahuje nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje. Na orgánech činných v trestním řízení pak zůstane neskonalé složitě prověřování tohoto trestního oznámení. Uspokojování oprávněného věřitele tak bude stejně složité a zdlouhavé jako doposud.

Vzhledem k tomu, že novelizace ustanovení § 256 odst. 1 TrZ nebyla doprovázena novelizací občanského soudního řádu (jednoznačně stanovení povinnosti učinit prohlášení o majetku, rozšíření pravomoci soudů prověřit pravdivost prohlášení povinného o majetku), je její dopad na posílení práv věřitelů výrazně limitován.

MUDr. Slavoj Brichcín,
Psychiatrická léčebna Praha 8

Soudně psychiatrická expertiza z pohledu znalecké praxe

Znalcem v oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, může být u nás v současné době jmenován pouze odborník s úplným lékařským vzděláním, s atestací druhého stupně z psychiatrie, absolvent kurzu pro znalce (pořádaného Institutem postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví), občan České republiky. Znalecká činnost v ČR se řídí zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících a vyhláškou MS č. 37/1967 Sb. a novelizovaným zněním vyhlášky MS č. 77/1993 Sb. Znalce z řad pracovníků vysokých škol a výzkumných ústavů jmenuje ministr spravedlnosti, ostatní znalce podle místa bydliště jmenují předsedové krajských soudů. Veřejnosti je seznam znalců a tlumočníků přístupný právě u krajského soudu, zatímco ústřední seznam znalců a tlumočníků je veden na Ministerstvu spravedlnosti. Znalci mohou ovšem působit i mimo obvod svého krajského soudu. Každý znalec slibuje přesné dodržování právních předpisů, nestranný výkon své činnosti s využitím všech znalostí a zachování povinné mlčenlivosti. Podání nepravdivého znaleckého posudku by bylo trestné podle § 175 tr. zákona.

Znalce přibírá k podání posudku jak v občanskoprávním tak v trestněprávním řízení příslušný orgán. Znalec je však též oprávněn podávat posudky vyžádané občanem nebo organizací na základě dohody o práci. Necítí-li se dostatečně kompetentním pro řešení zadaných otázek, může posudek odmítnout. Je povinen oznámit zadavateli posudku okolnosti, jež by mu bránily zachovat objektivitu.

V náročných případech, vyžadujících zvláštní vědecké posouzení, zadává státní orgán posudek specializovaným pracovištím ústavním. Pro odvětví psychiatrie to jsou Institut postgraduálního vzdělávání, univerzitní kliniky a velké psychiatrické léčebny. Ústavní posudek prodiskutuje místní kolektiv znalců a podepisuje ředitel.

Znalec si může zvolit k řešení dílčích otázek posudku svého konzultanta, odborníka, který nemusí být uveden ve znaleckém seznamu. Nárok na náhradu nákladů pro konzultanta má pouze získáním předběžného souhlasu zadavatele. Za znění celého posudku však zodpovídá jmenovaný znalec.

Psychiatrům je v expertize svěřován úkol zhodnotit duševní stav a duševní poruchu posuzované osoby. Za duševní poruchu považujeme

- a) poruchy delšího trvání, které vykazují začátek, průběh, případně též ukončení, jako jsou mozková onemocnění, schizofrenie, poruchy s bludy, afektivní poruchy (deprese, mánie), závislost na psychoaktivních látkách,

- b) chorobné duševní stavy bez zřetelné progresse – vývojové poruchy, mentální retardace, abnormní osobnosti,
- c) krátkodobé poruchy způsobené patologickými afekty, patologickou intoxikací, patologickou rozespalostí, úrazem hlavy, záchvaty epilepsie, narkolepsie, migrény, bleskem, přidušením ap.

Z právního hlediska duševní poruchy překáží subjektu ve správném rozhodování cílů jednání, jeho společenského dosahu a v určování vlastního jednání. Psychiatrický expert je pak přizván jako osoba se speciálními znalostmi z psychopatologie, schopná posoudit způsobilost subjektu k právním i k protiprávním úkonům.

Náležitosti posudku

Znalecká vyhláška předepisuje, aby se posudek skládal ze tří částí:

- 1) z nálezu (popis zkoumaného jevu, souhrn důkazního materiálu a zjištěných skutečností),
- 2) z vlastního posudku (odpovědi na zadané otázky, s odůvodněním, jak znalec ke svým závěrům došel),
- 3) ze znalecké doložky (údaj o seznamu, do něhož byl znalec zapsán, o obovu jeho kompetence a o pořadí úkolu ve znal. deníku).

Stránky posudku mají být číslovány a posudek sešit, opatřen pečeti.

K posouzení duševního stavu v trestním řízení je nutno přibrat dva znalce (§ 105/2 tr. ř.), občanský soudní řád dvojici znalců-psychiatrů nevyžaduje: „Závisí-li rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, ustanoví soud po slyšení účastníků znalce... (127). Rozdíl je i v tom, že v trestním řízení lze od výslechu znalce upustit, kdežto např. v řízení o způsobilosti k právním úkonům musí být znalec soudem vyslechnut vždy.

Znalec v řízení o způsobilosti k právním úkonům

V tomto řízení patří psychiatrický posudek k důkazům nejvýznamnějším. Řízení je zahajováno na návrh státních orgánů, zdravotnických zařízení, orgánů sociální péče, na podnět jiných osob nebo i bez návrhu. Provádí se ambulantní znalecké zkoumání.

V nutných případech může soud nařídít ústavní vyšetřování ve zdravotnickém zařízení nejvýše na dobu tří měsíců.

Problematické se nám jeví ze soudní praxe nedoručení rozhodnutí o výsledku tohoto řízení posuzované osobě, stejně jako upuštění od výslechu soudem. Je účelné takto ignorovat posuzovaného občana jen tehdy, když naprosto nechápe význam rozhodnutí. Zažili jsme už kuriózní situaci, kdy na zatažené rozhodnutí soudu navázala paranoidní duševní porucha.

ZBAVENÍ „svéprávnosti“ – správněji způsobilosti k právním úkonům, zasahuje oblast všech občanskoprávních i pracovněprávních vztahů.

Při OMEZENÍ způsobilosti k právním úkonům se znalec vyjadřuje buď *negativním* výčtem (vymezením úkonů, k nimž není občan způsobilý) nebo *pozitivním* výčtem (seznamem úkonů, k nimž je způsobilý), nebo *obojím*. Praktičtějším se jeví první způsob, tj. vyznačení konkrétní nezpůsobilosti. V pracovněprávním ohledu by se mohlo zapomenout při pozitivním výčtu na změny pracovního poměru, podrobnosti hmotné odpovědnosti, náhradu škody, ev. vhodnost pracovního pokusu u duševně nemocných. U majetkoprávních úkonů se osvědčuje formulace o nezpůsobilosti občana nakládat s majetkem, jehož cena přesahuje XY Kč. Nutno však myslet i na časové období, pro které vymezujeme peněžní částky a na inflační pohyb ve státě. Omezení způsobilosti postihuje závislé, dementní a lehce duševně opožděné osoby.

Řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení občana v ústavu zdravotnické péče

Jediný znalec-psychiatr je také přibírán k posouzení dalšího držení občana ve zdravotnickém ústavu po uplynutí prvního týdne od jeho nedobrovolného přijetí. V prvním týdnu nedobrovolné hospitalizace soud rozhoduje jen podle vyjádření ošetřujícího lékaře. Pokud ústavní léčení pokračuje, do 3 měsíců od výroku o přípustnosti převzetí musí znalec, nezávislý na daném zdravotnickém zařízení, sepsat znalecký posudek o důvodech a délce dalšího nutného držení pacienta v léčebně. Doporučí-li lékař držení občana v ústavu a soud takto rozhodne, zaniká účinnost rozsudku po roce a je nařizována nová psychiatrická expertiza. Znalec bývá přibírán i tehdy, když se duševní stav pacienta, původně přijatého s jeho souhlasem, zhoršil natolik, že se stal aktuálně nebezpečným sám sobě nebo pro své okolí. Zdravotní stav je povinen hlásit tuto změnu do 24 hodin po jejím vzniku příslušnému soudu.

Z praxe víme, že tento časový limit je příliš těsný a účinnou léčbou je často možno docílit u pacienta po několika dnech příznivý obrat včetně ochoty k léčbě, bez angažování právníků.

Posuzování kupních a darovacích smluv, závětí, vydědění

Při posuzování právní způsobilosti již zemřelých osob k jednotlivému právnímu aktu je znalcová role podstatně snížena. Nemůže se v takovém případě spolehnout na výtěžek vlastní verbální explorační posuzovaného, ale vychází pouze ze spisového materiálu. Podle mínění J. Bašteckého (1977) má vycházet také jen z některých svědeckých výpovědí, a to nejlépe z těch, jimž soud uvěřil a o jejichž znalecké zhodnocení soudce požádal. Jinak by se měl zaměřit spíše na zdravotnické nálezy, zejména na záznamy z doby nejbližší posuzovanému právnímu úkonu. Zdravotnická dokumentace obsahuje častěji nálezy somatické a zcela vzácně údaje chorobopisu o rozumově volních schopnostech zemřelého. Vztah mezi za-

půjčenými laboratorními nálezy a stavem způsobilosti k právním úkonům bývá velmi volný a pro znalce i soud nepřesvědčivý. Cennějším indikátorem duševních poruch se jeví případný pitevní nález mozkových anatomických změn. Ani ten však znalci nic nenapoví o tempu poruchy kognitivních funkcí u zemřelého.

Ani v tomto typu občanskoprávní forenzní problematiky není k dispozici spolup znalec. Na kvalitě posudku nic nezmění případně nařízená ústavní expertiza. Skutečnou pomocí by bylo pouze psychiatricko-psychologické vyšetření posuzovaného člověka ještě za jeho života.

Expertiza při odškodňování občana za bolest a za ztížení společenského uplatnění

Méně často jsme jako psychiatři přibráni k soudnímu přezkoumávání lékařských posudků při odškodňování úrazů, otrav a nemocí z povolání. Podle vyhlášky č. 32/1965 Sb. se za bolesti považuje též ztížení zdravotní pohody. Sem patří závažné psychické změny, únavnost, závratě nebo jiné tělesné útrapy, omezení pohyblivosti. K odškodnění vážnější tělesné strasti lze užít analogické hodnoty sazebníku při bodovém hodnocení bolestného u organických postižení.

Ztížení společenského uplatnění lze odškodnit u psychických následků, trvajících déle než jeden rok. Psychiatr tu zvažuje psychopatologii po otřesu mozku, po těžkém poranění hlavy, po jiných zraněních, duševní poruchy vzniklé působením otřesných zážitků a tísnivých situací, potíže po těžkých úrazech jiných částí těla a po operacích. Objevili-li několik duševních následků úrazu, pak přiznává plný počet bodů nejzávažnějšímu poškození. U ostatních položek krátí počet bodů na polovinu. Podle Útraty (1979) je vhodné zkoumat postižení subjektu ve vztahu k sobě, k práci, k rodině a společnosti. Dnes představuje 1 bod 30 Kč.

Procentuální pojistné plnění za trvalé následky úrazu je povinné také u nemocí, vzniklých výlučně vlivem úrazu. V tomto seznamu se psychiatrie týká nejméně 6 položek, a to po úrazech hlavy, obličeje a jiných částí těla.

Psychiatrický úkol v trestním řízení

Znalci přibráni usnesením k zkoumání duševního stavu obviněného musejí být poučeni o významu posudku z hlediska obecného zájmu i o trestních následcích vědomě nepravdivých posudků (§ 106 tr. ř.). Posudek vypracovávají písemně. Také znalec, který vypracoval posudek na žádost některé ze stran trestního řízení, předvolán k výslechu, musí být přibrán jako znalec soudem ve smyslu § 105 tr. ř.

K vyšetření duševního stavu mladistvých je třeba znalecký úkol zadat též jednomu znalci se specializací v dětské nebo dorostové psychiatrii. K posouzení mravnostního deliktu bývá určován alespoň jeden znalec z odvětví sexuologie.

Sexuolog může přesněji diagnostikovat patologii u deviantních pachatelů a objasnit jejich motivaci. Správněji navrhne formu ochranného léčení a odhadne možnosti resocializace.

Psycholog pomáhá analyzovat motivační faktory, zkoumá subjektivní příčiny trestného jednání, identifikuje osobnostní rysy a strukturu inteligence u pachatele. Psycholog však nesmí hodnotit duševní poruchu, ani její vliv na ovládací a rozpoznávací schopnosti posuzované osoby.

Soudní lékař je povolán k zjištění úrovně hladiny alkoholu v krvi delikventa a posuzuje i hloubku dalších intoxikací.

Nikdo ze znalců není oprávněn se vyjádřit k otázce viny či nevinu probanda ani k otázkám přičetnosti. § 116, odst. 3 tr. řádu sice přikazuje znalcům, aby se vyslovili k nebezpečnosti probandova pobytu na svobodě, „shledají-li u obviněného příznaky nasvědčující jeho nepřičetnosti nebo zmenšené přičetnosti“, nicméně posouzení právních otázek znalcům nepřísluší.

Společenská nebezpečnost z psychiatrického nebo sexuologického hlediska se týká rizika opakování podobné trestné činnosti zkoumanou osobou v budoucnosti. Hodnotit jiné aspekty společenské nebezpečnosti pachatele lékař nesmí a ani neumí.

Doporučení znalců o vhodnosti ochranného léčení není dostatečným důkazem pro soudní rozhodnutí. Soudce musí vzít v úvahu všechny dostupné důkazy.

Spojení funkce svědka a znalce v jedné osobě není pro soud žádoucí. Ošetřující lékař může být vyslechnut pouze jako svědek. Předchozí psychiatrické léčení obviněného samo o sobě neodůvodňuje potřebu vyšetřit jeho duševní stav. Soud nařizuje posudek teprve tehdy, když vzniklo podezření na duševní poruchu v době činu.

K vyšetření svědka, jehož výpověď je pro soudní rozhodnutí mimořádně důležitá, je přibírán jen jeden znalec. Ústavní pozorování tohoto svědka je nepřipustné.

Obviněného je možno ústavně pozorovat v lůžkovém psychiatrickém zařízení nebo ve zvláštním oddělení nápravného zařízení po dobu dvou měsíců. Na odůvodněnou žádost znalců lze lhůtu prodloužit o měsíc. Proti usnesení o ústavním pozorování lze podat stížnost s odkladným účinkem a v této situaci je nutná obhajoba. Pozorování je možné na psychiatrické klinice, uzavřeném oddělení nemocnice nebo v psychiatrické léčebně.

Orgány činné v trestním řízení očekávají od znalců také posouzení motivace trestné činnosti. Soud přihlídně k obrazu dynamiky a struktury pachatelovy osobnosti, jak mu je nabídl psychiatricko-psychologický posudek. Právnicka zajímá rozbor chování a prožívání obviněného před trestným činem a během deliktu, jak se jeví znalcům. Subjektivní stránku a motivaci pachatele si však nakonec po-

soudí soudce sám. Janík (1977) upozornil, že psychiatři by se tu měli soustředit především na aktuální i dlouhodobě působící psychopatologické projevy. Neměli by zanedbat zamyšlení nad explorandovou dosavadní životní zkušeností a formujícími vlivy sociálního prostředí.

Jako znalci jinak hodnotíme ovládací a rozpoznávací schopnosti obviněného při prvním trestném činu a jinak při recidivě. Rozlišujeme, zda se do volního aktu promítla psychotická porucha myšlení nebo vnímání či zda volní akt byl sám porušen (jak je tomu při zkratkovém, impulzivním anebo při afektivním jednání). Nesnadný úkol představuje také analýza deliktu následujícího po poruše vědomí – po patickém afektu, patologickém průběhu intoxikace, při epilepsii apod.

Náročné pro znalce je také odlišení simulace (vědomé předstírání) od disociativní poruchy (probíhající na nevědomé úrovni). Lidé simulují rozličné fenomény: poruchy paměti, intelektu, blud, halucinace, ale i depresi nebo manii. Ambulantním vyšetřením nedokážeme u většiny simulujících postihnout, co explorand předstírá a v čem je skutečně psychopatologicky abnormní. Simulují totiž nejen osobnosti zcela zdravé, ale i jedinci s duševní poruchou (s mentální retardací, osoby psychopatické aj.). Za těchto okolností žádáme soud o nařízení ústavního pozorování.

Kvalitní psychiatrický posudek by měl končit odpovědí na očíslované otázky, položené orgánem činným v trestním řízení. Znalec si je nemá sám upravovat ani rozšiřovat. Nesmí si sám opatřovat další důkazní prostředky, např. výpovědi svědků. Má však právo navrhnout, aby ještě před vypracováním posudku mu byly objasněny další okolnosti. Může být přítomen výslechu obviněného i svědků a klást jim přitom otázky (§ 107 tr. ř.).

Znalci někdy také řeší otázku, zda je posuzovaný schopen chápat smysl trestního stíhání vzhledem k duševní poruše, která nastala až po spáchání inkriminovaného činu. Pokud posudek uzavře, že posuzovaný smysl stíhání nechápe, mají orgány k tomu příslušné možnost trestní stíhání *přerušit* (§ 173 tr. ř.). Musí být prokázána těžká duševní choroba. Prosté vazební duševní poruchy, jako reakce na ztrátu osobní svobody, nejsou důvodem k přerušení stíhání. Odezní většinou s vyneseným rozsudkem odvolacího soudu.

Kdyby měl výkon trestu ohrozit život nebo zdraví odsouzeného, může předseda senátu tento výkon *odložit* (§ 322 tr. ř.). O takovém odložení výkonu trestu si soudce vyžádá napřed zprávu zdravotní služby Vězeňské služby – a není-li jednoznačná, přibere k posouzení aktuálního duševního stavu odsouzeného též znalce. O odkladu výkonu trestu možno rozhodnout opakovaně.

Těžká duševní choroba, jejíž léčení nelze odložit na dobu po skončení výkonu trestu, bývá podnětem k přerušení výkonu trestu. *Přerušení* výkonu trestu z rozhodnutí předsedy senátu věcně příslušného soudu je vyhrazeno pro od-

souzené, jejichž nemoc nelze vyléčit ve vězeňském psychiatrickém oddělení (§ 325 tr. ř.).

Upuštění od výkonu trestu při nevléčitelné duševní chorobě posuzuje soud na základě znaleckého posudku. Je-li ovšem posuzovaný nebezpečný pro své okolí, předává ho věznice do psychiatrické léčebny (§ 327 tr. ř.).

Závažnou a zásadní chybou současné znalecké praxe je libovůle v poskytování zdravotnické dokumentace znalcům. Pokud občan písemně stvrdí svůj souhlas se zapůjčením, je problém vyřešen. Odmítne-li svůj souhlas, nelze získat od zdravotníků, kteří dříve posuzovaného léčili, potřebné chorobopisy. Uznáváme, že právo na ochranu osobních dat mají i duševně nemocní spoluobčané. Zmíněná legislativní mezera však naši nesnadnou činnost zbytečně znehodnocuje.

Indikace znaleckého posudku právníkem

U *občanskoprávních* sporů je často přibírán – při určování dětí do výchovy jednému z manželů – znalec z oboru zdravotnictví, odvětví dětské psychiatrie. V rozvodových sporech je vyžadován jako posudek o duševním stavu dítěte, tak posudek rodičů. Tato praxe se týká zejména případů, kdy je někdo z rodičů podezírán z negativního vlivu na dětský vývoj, eventuálně z duševní nebo sexuální poruchy. Mezi znalci jde o neoblíbenou agendu. Jen zřídka se jejich rozvažování obejde bez prognostické nejistoty, jen málokdy může lékař předvídat minimalizaci škod u posuzovaného nezletilce.

U *trestných činů* je zkoumání duševního stavu pachatele nařizováno pravidelně během stíhání závažných agresí, zejména pokusů vraždy a vražd. Běžně se znalecky posuzuje také sexuálně motivované násilí s ohrožením zdraví nebo života oběti. Zde bývá někdy vhodné psychiatricky zhodnotit osobnost viktimy. Ani nenásilné úchylné jednání obvykle neunikne psychiatricko-sexuologické expertize.

Duševní stav obviněných žen má být zkoumán nejen u osob léčených psychiatrem, ale též u osob s těžšími gynekologickými chorobami a poruchami menstruačního cyklu, u poporodních a klimakterických změn.

Delikventi *obou pohlaví* jsou znalecky vyšetřováni, byli-li zjištěn defekt intelektu, paměti, úsudku, vědomí. Kverulantní projevy se dostávají k psychiatrům začasté už v přípravném řízení. Psychotické poruchy vnímání a myšlení bývají zjištěny nejspíše při hlavním líčení.

Obhájci by měli trvat na expertize rovněž u deliktů spáchaných dosud bezúhonným občanem, bez srozumitelné motivace a proti všemu očekávání. Trestné činy diabetiků, hypertoniků, lidí neurologicky nemocných a chroniků s komplikovanou medikací si zaslouží lékařskou charakteristiku. Osoby v minulosti léčené pro venerickou infekci mohou trpět v současnosti psychopatologickými následky.

Obhájce sám, po navázání hodnotnějšího kontaktu s obviněným, může pozorovat nepřiměřený verbální projev nebo jinak nápadné chování. Svěřili-li se mu klient se suicidálním jednáním, s chorobnou žárlivostí, popřípadě s ovládací představou nebo bludným přesvědčením, signalizuje vlastně potřebu zkoumání duševního stavu. Advokát dokáže postřehnout zvýšenou vztahovačnost, abnormní náladu a emoční labilitu svého klienta. Při jakémkoli podezření na duševní poruchu obviněného by měl obhájce spolupracovat na shromažďování svědeckých výpovědí laiků z okolí nemocného. Podrobné informace ze společenského prostředí mají pro expertizu zásadní význam. Znalci nejsou oprávněni si taková svědeckví opatřit.

Někteří obvinění, například schizofrenici a depresivní, ačkoliv svou psychózu obhájci přiznají, z různých důvodů své symptomy před lékařem disimulují. Právník ovšem chápe, že skrýváním příznaků před znalcem se nemocný dostává do přímého rozporu s vlastním zájmem o objektivní posouzení inkriminovaného činu. Advokát by naopak při každé pochybnosti o duševním zdraví obviněného měl navrhnout znalecký důkaz psychiatrickou nebo sexuologickou expertizou.

Jako znalci jsme opakovaně zaznamenali varovné případy, kdy obhájce svým úsilím o zrušení správně indikovaného ochranného léčení klientovi neprospěl, nýbrž přitížil. Obviněný se totiž, v době odkladného účinku odvolání už jako odsouzený, dopouštěl dalšího trestného jednání. Je třeba si připomenout, že dispozicí k takové časně kriminální recidivě se vyznačují především sexuální devianti a pachatelé se specifickými poruchami osobnosti. V advokacii stejně jako v lékařství jistě platí zásada PRIMUM NON NOCERE.

Literatura

1. Baštecký, J.: Psychiatrie, právo a společnost. Praha, Galén 1977, 218 s.
2. Baštecký, J. a kolektiv: Základy soudní psychiatrie. I. Obecná část. Praha, IPVZ 1997, 144 s.
3. Brichcín, S., Kalvach, Z.: Soudní psychiatrie a soudní sexuologie pro policisty a vyšetřovatele. Praha, Vydavatelství PA ČR 1997, 124 s.
4. Janík, A.: Motivace trestné činnosti z pohledu psychiatra. In: Baštecký, J. a kol.: Základy soudní psychiatrie. I. Obecná část. Praha, IPVZ 1997, s. 133–137.
5. Knobloch, F., Knoblochová, J.: Soudní psychiatrie pro právníky a lékaře. 2. vyd., Praha, Orbis 1965, 411 s.
6. Mečíř, J.: Základy forenzní pedopsychiatrie. Praha, SPN 1988, 83 s.
7. Šámal, J., Král, V., Baxa, J., Púry, F.: Trestní řád. Komentář. 1. vyd. Praha, C. H. Beck 1995, 1439 s.
8. Študent, V.: Soudní psychiatrie a trestní právo. Praha, SPN 1989, 101 s.
9. Útrata, R.: Soudní psychiatrie. Praha, VÚPs 1979, 299 s. Edice Zprávy č. 45.
10. Zdrůbek, L., Brzek, A.: Soudní psychiatrie a sexuologie pro právníky. Praha, UK 1985, 138 s.

PhDr. Jiří Valeška,
Kriminalistický ústav Praha

Dětské písmo a jeho individualizace

Expertiza ručního písma, zabývající se identifikací pisatele textu nebo podpisu, je založena na individuálních znacích písma, charakteristických ve svém komplexu pouze pro jednu osobu. Tyto ***individuální znaky jsou v podstatě relativně stálými odchylkami od vyučované školní normy*** a jsou posuzovány kvantitativně i kvalitativně. Písmo, které neobsahuje relativně stálé odchylky od školní normy, nelze proto úspěšně zkoumat.

Zkoumání dětského písma je velmi složitá a časově náročná část expertizy ručního písma, protože jde o projev více či méně ustálený. Písařská dovednost se vyvíjí v souladu s psychofyziologickým a somatickým vývojem osobnosti. Předpokládá se, že v průběhu docházky do základní školy dochází v určitém věku k výraznější stabilizaci písařských návyků, které úzce souvisí se vznikem relativně stálých, individuálních odchylek od školní normy a které jsou ve svém souhrnu rozhodující pro identifikaci pisatele.

V dostupné literatuře dosud chybí experimentálně ověřené údaje.

Obecně je známo, že odchylky od vyučované školní normy se vyskytují již od počátku výuky psaní. Tyto odchylky však nejsou stabilizovány a mají náhodný charakter. Značný podíl na tom má dosud nevytvořený dynamický stereotyp psaní i výraznější vliv endogenních a exogenních podmínek.

K pochopení složitosti procesu psaní z hlediska struktury abecední normy ve fázi učení je možno uvést několik údajů. Naučit se psát znamená dokonale nacvičit 10 základních elementů směru pohybu, včetně přerušení a tečky, naučit se je spojovat ve dvojkombinace (nutné je zvládnout 37 obrátů) a tyto dvojkombinace správně lokalizovat do 16 základních pozic (celkem je třeba naučit se psát 153 dvojkombinací). Jako příklad lze uvést nejjednodušší písmena -e- nebo -l-, které se skládají ze čtyř dvojkombinací. Vlastní formování dynamického stereotypu psaní je založeno na vytváření dočasných spojů v šedé kůře mozkové.

V procesu se uplatňují základní nervové procesy – podráždění a útlum. Aby byla zajištěna grafická správnost psaní, musí být oba procesy v určitém vyváženém vztahu. Vyvážený vztah se však vytváří postupně a není dán v prvních fázích výuky psaní. Tak lze vysvětlit, proč nejsou žáci v počáteční etapě výuky schopni napsat ani ty nejjednodušší části písmen správně podle vzoru.

Svoji roli zde nepochybně hraje i antagonistická činnost svalů, které ještě nepracují harmonicky. Tím je také možno zdůvodnit, proč jsou v této fázi odchylky od normy nahodilé a v žádném případě je nelze hodnotit jako individuální. Postupem

nácviku dochází k vyrovnání procesu podráždění a útlumu, stejně jako lepší koordinaci svalové činnosti ruky. Postupně mizí strnulost pohybů, což se v praxi projeví vázanějším písmem, větší rychlostí psaní i jeho proporčním zvládnutím. Automatizace psacího pohybu však neznamená ve všech případech odpovídající zvyšování vázanosti písma. Někteří žáci i přes pokročilou automatizaci psacího pohybu nadále rozdělují slova, někdy i písmena. Je možno říci, že i koordinace psacích pohybů je u různých žáků různá a individuální. Tato určitá mez potom i v dospělosti ovlivňuje písařskou úroveň, zvláště rychlost psaní a stupeň vázanosti.

K psychofyziologickým zvláštnostem patří i vnímání, zapamatování, vybavování, paměť a typ nervového systému. Nedostatky u těchto funkcí nebo jejich poruchy pak negativně ovlivňují celý proces výuky psaní a mají nesporně i vliv na vytváření individuálních znaků.

Z anatomických vlivů lze např. uvést stavbu ruky, pohyblivost kloubů, vývoj svalstva nebo ostrost zraku.

K vnějším faktorům, které působí na vytváření dynamického stereotypu psaní, patří zejména poloha pisatele, podmínky při psaní a prostředí.

Vzhledem k tomu, že není možné dodržet do důsledku všechny ideální podmínky, mají i tyto okolnosti vliv na vytváření návyku psaní ve smyslu odklonu od školní normy. Bez vlivu není ani osobnost učitele a jemu vlastní realizace metodického postupu, např. rychlost psaní udávaná učitelem může být pro některé žáky příliš velká, takže dochází při psaní ke zjednodušování písmen, jejich zmenšování, nerovnoměrnostem ve velikosti apod.

Stále však ještě nejde o relativně stabilizované odchylky, ale o odlišnosti vyplývající z nedostatečné automatizace psacího pohybu.

Shrme-li všechny uvedené faktory působící na rozvoj písařských dovedností, lze říci, že individualizace písma je určována vypracováním složitého systému podmíněných reflexů souvisejících s vnitřními i vnějšími podmínkami při psaní. Vlivem postupné automatizace procesu psaní se odchylky od školní normy natolik stabilizují, že ve svém souhrnu jsou charakteristické pro určitou osobu, což umožňuje její identifikaci.

Objektivně je třeba připustit, že stálost rukopisu není ve všech hlediscích konstantní. Jde o tzv. vnitřní variabilitu písma, při které jsou však zachovány základní dynamické stereotypy psaní, identifikující pisatele.

Z tohoto pohledu je možné říci, že každý písemný projev osoby, která dosáhla určitého stupně automatizace procesu psaní je ve vztahu k jiným pisatelům individuální, zatímco ve vztahu k vlastnímu rukopisu jedinečný a neopakovatelný.

Lze tedy konstatovat, že v zásadě není sporné, zda písmo je nebo není po ukončení vývoje písařských dovedností přísně individualizované.

OSBORN mimo jiné uvádí, že matematická pravděpodobnost výskytu dvou zcela shodných rukopisů je v poměru 1:68 trilionům (1:68.10⁸).

Jiná situace je však v názorech, od kdy, resp. v jakém věku, je možné pokládat určité odchylky od školní normy za tak stálé, že je lze využít k identifikaci pisatele.

TOMILIN uvádí, že formování individuálního rukopisu končí kolem 18 let věku pisatele,

PENC píše, že k postupné vyhraněnosti odchylek od školní normy dochází ve věku 13–15 let. V té době se odchylky relativně ustalují, rukopis pozbývá školáckého vzhledu a nabývá osobitého výrazu.

PŘÍHODA vnáší do tohoto problému psychologické aspekty a uvádí, že „...hledání vlastního rukopisu trvá od 12 let po celou pubescenci a dokonce i v době postpubescentní“.

MOŽAROVÁ došla k závěru, že zvláštnosti rukopisu se projeví již v první třídě, ale ne u všech. Do páté třídy se vytvářejí individuální znaky vlastní jen jedné osobě (zde je třeba poznamenat, že výuka psaní probíhá podle částečně odlišné metodiky výuky a v azbuce).

Tímto problémem se zabýval i **autor článku**.

Cílem výzkumu bylo upřesnění věku, od kterého je možné objektivně identifikovat pisatele, jinými slovy řečeno experimentálně ověřit hypotézu, že významnější, relativně stálé individuální znaky vznikají v písmu postupně se zvyšujícím se osvojováním základních písarských dovedností.

Pro znaleckou praxi bylo nutno zjistit věkové období, ve kterém začínají převažovat relativně stálé individuální markanty nad nahodilými, tj. období, od kdy je možné objektivně provádět identifikaci pisatele.

K prověření dané hypotézy byl výzkum zaměřen na tyto konkrétní otázky:

1. Jaká je četnost výskytu všech odchylek od vyučované školní normy, tj. nahodilých i relativně stabilizovaných v písmu žáků jednotlivých tříd základní školy.
2. Jaký je průběh vztahu nahodilých a relativně stabilizovaných odchylek od školní normy v písmu žáků 1.– 8. třídy základní školy.
3. Od kterého věku je možno z hlediska kvantity i kvality pokládat relativně stálé odchylky od školní normy za průkazné, umožňující vyslovit objektivní závěr zkoumání.

Získání hodnotných a reprezentativních vzorků písma je v těchto případech velmi obtížné. V prvé řadě jde o výzkum časově dlouhodobý. Vychází se z předpokladu, že má-li být objektivně posuzován vývoj písarských dovedností žáka, musí být jeho písemný projev zkoumán po dobu, ve které se předpokládá vývoj písma, v tomto případě minimálně 8 let.

Další podmínkou je sledování určitého počtu žáků tak, aby mohly být vyloučeny náhodné, případně patologické jevy. Vzhledem k tomu, že výzkum je dlouhodobý, není zanedbatelná ani fluktuace žáků. Tyto složité předpoklady mohou být jednou z příčin malého zájmu o řešení této problematiky a absenci tohoto problému v odborné literatuře.

Z uvedených důvodů bylo proto nutné realizovat výzkum jiným způsobem. Jedinou schůdnou cestou získání písma v relativně krátké době od určitého počtu žáků různých věkových kategorií byly **podpisy**, které si spolužáci navzájem vyhotovují na fotografiích pořizovaných na konci školního roku.

Zde byl předpoklad získání vzorků spontánního písma od jednoho žáka:

- a) po několik ročníků, což by umožňovalo jejich využití k posouzení individuálního vývoje písma,
- b) v témže ročníku, čehož by mohlo být využito ke zjištění relativní stálosti individuálních markantů.

U takto získaných písemných projevů lze předpokládat poměrně přesné vymezení doby vzniku (vždy konec školního roku), spontánnost i srovnatelné podmínky při psaní. Výběr vzorků z běžných tříd rovněž vylučuje zjevně patologické písemné projevy. Na druhé straně je však nutné počítat s tím, že se budou na fotografiích vyskytovat některé podpisy ojediněle. Těchto podpisů může být využito rovněž ke zjišťování odchylek od školní normy, avšak bez ohledu na konkrétní osobu a její písmařský vývoj. Jediným nedostatkem v těchto případech je to, že není možné posoudit, zda se případný charakteristický znak nevyskytoval u této osoby již v dřívější době.

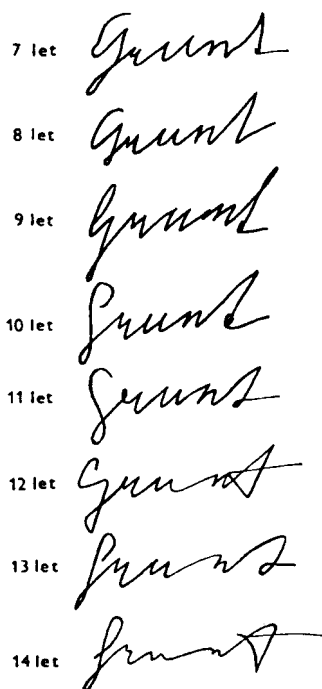
Celkem bylo shromážděno 977 analyzovatelných vzorků písma od 649 osob ve věkovém rozvrstvení uvedeném v *tabulce 1*.

Tabulka č. 1

Věk	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Počet vzorků	17	41	115	133	186	122	85	102	91	45	10	30

K výzkumu individuálního vývoje písma bylo využito 801 vzorků písma od 473 osob věkových kategorií 7–14 let, tj. období, ve kterém se předpokládá vznik relativně stálých markantů, umožňujících identifikaci pisatele (z toho bylo k výzkumu relativní stálosti individuálních odchylek od normy použito 202 vzorků písma od žáků ve věku 7–13 let, tj. průměrně byly k dispozici tři podpisy od každého žáka z přibližně stejné doby vzniku).

Z hlediska geografického převažuje populace žáků v Praze a Středočeském kraji, relativně menší počet vzorků písma je z oblasti Severočeského a Jihomoravského kraje. Vznik podpisů je v rozmezí let 1950–1979 s převažujícím počtem 1960–1979. Struktura získaných vzorků písma vyhovuje v podstatě obecným podmínkám náhodného výběru, i když zde nemohly být – vzhledem k objektivním příčinám – splněny všechny podmínky (náhodný výběr výběrového souboru ze základního souboru, např. losováním).

Obr. 1

Reprezentativnost výběru ve statistickém slova smyslu nemohla být rovněž pro specifickou povahu problému a značně omezené možnosti získání vzorků písma konfrontována se základním souborem.

Podle charakteru a kvantity vzorků písma lze však předpokládat dostatečnou reprezentativnost výběru v logickém smyslu, což umožňuje výsledky výzkumu zobecnit pro převážnou část dětské populace. Vzhledem k tomu, že k výzkumu bylo použito podpisů, nelze současně vyloučit, že určité individuální znaky (např. multikomponenty) se mohou vyskytnout v podpisech dříve než v běžném kurzívním písmu.

Analýzou, srovnáním a proměřením 801 vzorků písma od 473 osob ve věkovém rozmezí 7–14 let a vyhodnocením znaků obecně i zvláštní roviny zkoumání byly získány výsledky, které umožňují následující zobecnění.

Pro ilustraci jsou na *obr. 1* zařazeny ukázky psaní podpisů jedné osoby, na nichž je patrný vývoj písmařských dovedností (od 7 do 14 let věku).

Stručná charakteristika rukopisu žáků jednotlivých tříd

1. třída (7 let)

V rukopisu žáků 1. třídy existuje určité množství odchylek od normy. Jde v naprosté většině o odchylky nahodilé, způsobené nízkým stupněm zvládnutí písmařských dovedností. Tyto odchylky jsou relativně nestálé a nelze je pokládat za hodnotné individuální znaky.

2. třída (8 let)

Písmo se v tomto období vyznačuje zvýšením jistoty tahů a pod vlivem zvýšení rychlosti psaní dochází zpravidla ke zmenšení písma. Celkový počet odchylek registrovaných ve zvláštní rovině zkoumání se zvýšil asi o 60 %. Charakter těchto znaků spolu s jejich stále ještě nízkou individuální stálostí neumožňuje hodnotit písmo jako schopné individuální identifikace.

3. třída (9 let)

V písmu žáků tohoto věkového období je patrné další prohloubení písarských dovedností, určitá stabilizace technických návyků při psaní a zvětšení koordinace psacích pohybů. V tomto věkovém období dochází k výraznější změně v poměru nahodilých a relativně stálých znaků. Nastává další upevnění dynamického stereotypu psaní, což se projevuje vyrovnanějším a rychlejším psaním s řadou individuálně charakteristických markantů, které mohou být typické pro toto období, avšak řada z nich může dalším vývojem zaniknout a naopak mohou vzniknout další.

Vzhledem k těmto okolnostem nelze ani rukopis tohoto období považovat za vhodný k individuální identifikaci pisatele.

4. třída (10 let)

V souvislosti s další automatizací psacích pohybů dochází opět ke vzrůstu odchylek od školní normy, který však není tak prudký jako v předchozím roce (asi o 20%).

V písmu žáků 4. třídy byly zjištěny hodnotné odchylky od normy, ve srovnání s předchozím rokem se dále rozšířila jejich různorodost a tím se zvětšil stupeň individualizace písma. Vlivem odlišných vnitřních a vnějších faktorů působících v procesu psaní je toto věkové období značně problematické, neboť u některých jedinců mohou být podle stupně stabilizace dynamického stereotypu psaní vytvořeny již relativně stálé a hodnotné individuální znaky. Naproti tomu u některých žáků s nižším rozvojem písarských dovedností není hodnota jejich individuálních markantů dosud průkazná. Může se proto vyskytnout tzv. „krasopisné“ písmo s malými odchylkami od školní normy a naopak písmo „zdokonalené“ zjednodušováním, příp. „vylepšené“ kaligrafickými prvky.

Vzhledem k možným rozporům nelze objektivně a s dostatečnou přesností provést identifikaci pisatele. Ve výjimečných případech je možno s využitím dalších hledisek expertizy (především posouzení úrovně písarských dovedností) uvažovat o možnosti vyloučit některé pisatele z okruhu podezřelých osob.

5. třída (11 let)

V písmu tohoto věkového období dochází k další diferenciaci písarského projevu. Velikost rukopisu směřuje k „průměru“. Většina žáků zachovává střední velikost písma, nejistota při psaní se vlivem schopnosti psát vyšší rychlostí v převážné většině snižuje. Dynamika psaní je nesporně na vyšší úrovni než v předšlém roce, existuje však ještě řada odchylek od normy, které jsou nestabilní a tudíž nejsou vhodné k identifikaci pisatele. V řadě případů u žáků s relativně vyšší úrovní písarských dovedností a za použití všech hledisek zkoumání je však možno s omezenou přesností identifikovat pisatele.

6. třída (12 let)

V důsledku značné písařské praxe dochází v tomto období k významné automatizaci psacích pohybů a k dalšímu prohloubení dynamického stereotypu psaní. Ne každý v tomto věkovém období dosáhne průměrných hodnot. Stále se vyskytují rukopisy s nedostatečnou stabilizací písma v různém rozsahu a z různých vnitřních a vnějších příčin.

Rukopis žáků 6. třídy lze podle řady sledovaných hledisek rozdělit do dvou kategorií, které se mezi sebou dost podstatně liší:

1. písmo čitelné a úhledné s vyšší koordinací psacích pohybů, psané krasopisně a tedy nižší rychlostí. Tento rukopis se poměrně málo odchyluje od školní normy a proto identifikace pisatele je obtížná,

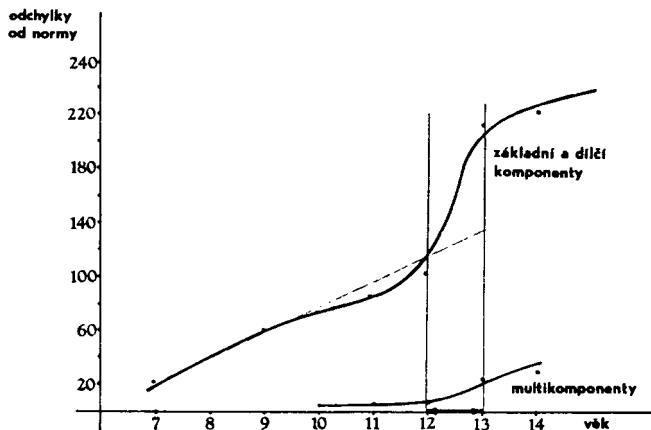
2. písmo psané rychleji, s častým výskytem odchylek od normy, spočívajících ve zjednodušování písma a častější tvorbě multikomponent (tj. graficky nedělitelných spojení dvou a více písmen). Rukopis tohoto charakteru umožňuje zpravidla vyslovit min. pravděpodobnostní závěr.

7. třída (13 let)

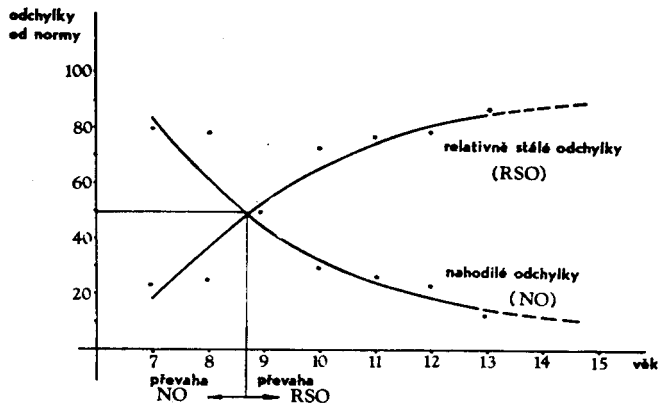
Ve srovnání s charakteristikou rukopisu žáků 6. třídy dochází v celkovém počtu odchylek od normy ve zvláštní rovině zkoumání k jejich výraznému vzestupu (o více než 100 %) a současně bylo zaznamenáno podstatné upevnění dynamického stereotypu psaní. Pisatelé nacházejí své vlastní způsoby psaní, a to takové, které by umožnily plnit především studijní úkoly, tj. psát rychle, přiměřeně úhledně a čitelně. Ne každý však zvládne tyto požadavky. Přesto se vytváří takový rukopis, který je odrazem žákovy osobnosti. Jinými slovy řečeno, žák v tomto období již zvládl základní písařské dovednosti a jeho snaha směřuje k maximálnímu usnadnění psaní. Proto vytváří sobě vlastní zjednodušené písmo s charakteristickými variantami. V důsledku rychlejšího psaní píše méně krasopisně, spíše pravosklonně, vázaně a s menšími rozměry písma. Z hlediska individuální identifikace pisatele obsahuje písmo žáků 7. třídy dostatečné množství relativně stálých individuálních znaků, nezbytných k provedení identifikace pisatele.

8. třída (14 let)

V tomto věku se značně zvyšuje vypsanost rukopisu a mění se dále jeho charakter. Dochází k dalšímu zjednodušování písma a zmenšování jeho absolutní velikosti. Počet pisatelů písčících krasopisně se nadále snižuje. Ve srovnání s předěšlým rokem dochází pouze k malému nárůstu individuálních odchylek. Rukopis se stále více přibližuje rukopisu dospělých osob. Komplex individuálních znaků se dále vyvíjí, nelze však říci, že vždy ve prospěch kvality písemného projevu. Přílišné zjednodušování, nedbání zásad správné tvorby psacích pohybů a obecně platných norem pro umístování písemného projevu na papír je často příčinou snížené

Obr. 2

Obr. 3

úhlednosti a čitelnosti písma, projevující se zvláště po tomto období.

V každém případě však jde o individuálně charakteristický rukopis, umožňující identifikaci pisatele.

Teoretické závěry

Vyhodnocením odchylek od vyučované školní normy bylo zjištěno:

a) **Vývoj písmařských dovedností u žáků 1.–8. třídy (7 až 14 let) je nerovnoměrný (obr. 2).** Z hlediska zvláštní roviny zkoumání je období od 7 do 9 let si-

ce obdobím lineárního vzestupu počtu odchylek od normy, tempo jejich vzrůstu však ve 4. až 5. třídě (10 až 11 let) stagnuje. Tato skutečnost nebyla v dostupné odborné literatuře nikde zmíněna. Tento jev pravděpodobně odpovídá úseku na křivce učení, označovaném jako „*plató*“.

Jde o období, kdy počet odchylek od normy relativně klesá vlivem rozvoje písarských dovedností, tj. žák píše přesněji podle normy (krasopisněji), avšak nejsou dosud vytvořeny předpoklady pro větší výskyt odchylek od normy, vyplývajících z vyšší rychlosti psaní a větší diferenciací psacích pohybů. Po tomto období **restrukturizace** procesu vytváření dovednosti psaní dochází **mezi 12. a 13. rokem věku k výraznému zvýšení počtu odchylek od vyučované školní normy** (oproti 11. roku o více než 100 %), které mají navíc značnou individuální hodnotu (např. tvorba multikomponent). Ve **14 letech** se vzrůst počtu odchylek opět **zpomaluje**, ale individuální charakter písma se dalším upevňováním dynamického stereotypu psaní dále diferencuje.

U znaků obecné roviny zkoumání byla zjištěna rovněž určitá nerovnoměrnost vývoje, avšak bez výraznějších odchylek, mnohdy nebyl jednoznačný směr vývoje. Toto kolísání se nepodařilo uspokojivě vysvětlit (může být způsobeno charakterem vzorků – podpisy i nepříznivým vlivem okolností jejich vzniku, případně výběru). Celkově znaky obecné roviny zkoumání podporují znaky zvláštní roviny zkoumání.

b) **Relativní stálost individuálních odchylek** od normy má s přibývajícím věkem vzestupnou tendenci.

Experimentálně bylo zjištěno, že v 7 letech je ze 100 zjištěných odchylek asi 85 nahodilých (*obr. 3*). Přibližně v 9 letech je poměr vyrovnán a **ve 12 letech je průměrně ze 100 odchylek asi 80 relativně stálých**. Předpokládá se a prakticky bylo ověřeno, že nikdy, a to ani po ukončení rozvoje písarských dovedností (uvádí se asi 20 let věku) nedosáhne úroveň relativně stálých odchylek hodnoty 100 % (vliv vnějších i vnitřních faktorů na proces psaní).

Závěry pro praxi

Na základě vyhodnocení výsledků výzkumu je možné konstatovat, že **ve 13 letech (7. třída základní školy) je dynamický stereotyp psaní natolik stabilizován, že odchylky od školní normy mají značnou průkaznost a umožňují identifikaci pisatele**.

Vzhledem k tomu, že vývoj písarských dovedností není u všech jedinců na stejné úrovni, lze připustit v některých případech při relativně vyšší úrovni písarských dovedností úspěšnost zkoumání i u nižšího věku (maximálně od 11 let – 5. třída základní školy). Zpravidla je však nutno očekávat méně přesné závěry, případně využití expertizy pouze k příp. vyloučení pisatele z podezření.

Literatura:

- Souček, J. – Jiránek, F.: Úvod do obecné psychologie, Praha 1969, s. 135.
Zich, F.: Sociologický výzkum, Praha 1976, s. 192.
Mittenecker, E.: Plánování a statistické hodnocení experimentů, Praha 1968, s. 31.
Osborn, A. A.: Sporné písemnosti, New York 1952.
Penc, V.: Metodický průvodce k vyučování psaní na 2. a 3. ročníku Základní školy, Praha 1978, s. 15.
Tomilin, V. V.: Osnovy suděbno medicinskoj expertizy pisma, Moskva 1974, s. 68.
Příhoda, V.: Ontogeneze lidské psychiky, díl II, Praha 1963, s. 432.
-

Dr. Pavel Blažek,
advokát, Praha

K povinnosti podnikatelů zajišťovat plnění běžných úkolů svými zaměstnanci

V poslední době se v praxi množí případy, kdy finanční úřady při provádění kontrol daňových subjektů, podnikatelů, dojdou zhruba k následujícím tzv. kontrolním zjištěním: „V roce 1996 plátce uzavřel s členy představenstva mandátní smlouvy k výkonu pravidelného organizačního a ekonomického poradenství, organizačního a obchodního poradenství, poskytování právní pomoci s tím, že za tuto činnost náleží mandatáři úplata. Smlouvy byly uzavřeny dle § 566 – § 576 obchodního zákoníku. Mandatáři za jednotlivé měsíce předkládali společnosti k proplacení faktury za provedenou činnost pro a. s. Kromě plateb na základě faktur pobírali členové představenstva odměny členů statutárních orgánů dle § 6 zákona č. 586/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Akciová společnost již ve svém názvu uvádí, že se zabývá pojišťovacím a finančním poradenstvím a v předmětu činnosti zapsaném v obchodním rejstříku tuto činnost dále specifikuje.

Na základě zákona č. 1/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů (zákon o zaměstnanosti) je fyzická nebo právnická osoba plnění běžných úkolů, vyplývajících z předmětu činnosti, povinna zajišťovat svými zaměstnanci, které k tomuto účelu zaměstnává v pracovních vztazích dle zákoníku práce.

Kontrolou bylo zjištěno, že řízení společnosti zajišťují členové představenstva, a to jednak v rozsahu povinností vyplývajících z titulu člena statutárního orgánu,

ale i v souvislosti s činností, kterou vykonávají na základě uzavřených mandátních smluv.

Ze skutečností zjištěných při kontrole vyplývá, že uzavřené mandátní smlouvy jsou bezpředmětné a správce daně posoudil uzavřený smluvní vztah dle § 2 odst. 7 zákona č. 337/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů, jako zastřený stav formálně právní.

Příjmy plynoucí členům představenstva se na základě výše uvedených skutečností posuzují jako příjmy ze závislé činnosti dle § 6 zákona č. 586/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů, a jako takové podléhají zdanění u plátce příjmu dle § 38h odst. 3 zákona č. 586/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů, tzn. nejméně 20 %, protože poplatníci nepodepsali prohlášení k nezdanitelným částkám.“

Mám za to, že tento vzrůstající se postup finančních úřadů není správný.

Základním úkolem tohoto článku je tak provedení interpretace § 1 zákona č. 1/1991 Sb. o zaměstnanosti v platném znění, a to se zaměřením na odst. 4 tohoto paragrafu, který zní: „Právo občana na zaměstnání se zabezpečuje především jeho pracovním uplatněním v zaměstnání umožňující mu výkon práce v pracovním vztahu. Právnická nebo fyzická osoba je povinna plnění běžných úkolů vyplývajících z předmětu její činnosti zajišťovat svými zaměstnanci, které k tomu účelu zaměstnává v pracovních vztazích podle zákoníku práce; to neplatí o plnění běžných úkolů, které fyzická osoba zajišťuje sama nebo s pomocí svého manžela nebo dětí, anebo právnická osoba prostřednictvím svých společníků nebo členů. Běžnými úkoly vyplývajících z předmětu činnosti se pro tyto účely rozumí zejména úkoly přímo související se zajištěním výroby nebo poskytováním služeb a obdobnou činností při podnikání podle zvláštních předpisů, které právnická nebo fyzická osoba provádí v zařízeních určených pro tyto činnosti nebo na místech obvyklých pro jejich výkon, pod vlastním jménem a na vlastní odpovědnost.“

Nejprve bude vhodné podívat se na zákon o zaměstnanosti z pohledu účelu jeho existence, tedy zodpovědět otázku, jaké příčiny vedly zákonodárce k tomu, aby právní úpravu tzv. zaměstnanosti učinil formou zákona součástí českého (nejprve federálního) právního řádu.

Článek 26 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) obsahuje jednak garanci práva každé osoby získávat prostředky pro své životní potřeby prací a jednak závazek státu postarat se o ty občany, kteří toto právo nemohou bez své viny vykonávat. Z odstavce 1 článku 26 Listiny plyne dále právo každého zvolit si, zda práci bude vykonávat samostatně jako tzv. podnikatel (§ 2 obchodního zákoníku) nebo zda se nechá zaměstnat jinou osobou v závislém tzv. pracovním či obdobném poměru (článek 28 Listiny a na něj navazující zákoník práce), případně v poměru služebním. V návaznosti na Listinu pak tento aspekt problematiky řeší mnoho předpisů zákonné právní síly, jako např. uvedení obchodní zákoník, zákoník práce atd.

Zákon č. 1/1991 Sb. naproti tomu konkretizuje, jak má stát plnit svůj závazek postarat se o občany, kteří z různých důvodů nejsou schopni bez své viny „pracovat“. Oproti svému názvu se tak tento zákon jeví spíše jako zákon o „nezaměstnanosti“ či „nezaměstnaných“. Proto tento zákon konstruuje v § 1 tzv. právo na zaměstnání, jímž se rozumí „právo občanů, kteří chtějí a mohou pracovat a o práci se skutečně ucházejí, na zprostředkování pracovního uplatnění ve vhodném zaměstnání, na rekvalifikaci nezbytnou k pracovnímu uplatnění, na hmotné zabezpečení před nástupem do zaměstnání a v případě ztráty zaměstnání“ a dále formuluje v § 3 tzv. státní politiku zaměstnanosti. Za účelem zajištění realizace těchto úkolů a práv občanů zřizuje stát speciální úřady (úřady práce) a pověřuje i jiné orgány k různým aktivitám v této oblasti. „Ambici“ zákona o zaměstnanosti tak rozhodně není určovat a regulovat právní formy pracovních činností těch fyzických osob, které jsou schopny získávat prostředky pro své životní potřeby prací a také si je takto získávají. Jak vyplyne z dalšího, tuto „ambici“ ostatně ani tento ani žádný jiný zákon mít nemůže, neboť „právo na svobodnou volbu povolání“ (odst. 1 článku 26 Listiny) obsahuje nejen státem garantovanou možnost každého zvolit si k zajištění obživy kterýkoliv dovolený typ povolání (zedník, truhlář, kuchař, obchodník, učitel, voják atd.), nýbrž i právo zvolit si, zda pro jiné subjekty bude svou činnost vykonávat v tzv. závislé činnosti či jako „samostatný“ podnikatel.

I s ohledem na výše uvedené je třeba přistupovat k výkladu „povinností“ obsažených v odst. 4 § 1 zákona o zaměstnanosti.

Již představitelé tzv. normativní školy právní (zejména Kelsen) upozorňovali, že kromě jiných možností lze právní normy dělit na „leges perfectae“ a „leges imperfectae“, když první z nich kromě stanovení povinností obsahují i ustanovení sankcí za jejich nesplnění, zatímco druhé jen stanoví povinnost bez určení právních následků jejich porušování. „Leges imperfectae“ tak pouze v jakési morálně politické rovině obsahují různá „přání zákonodárce“, avšak bez nezbytného stanovení následků porušení takto deklarované povinnosti de facto ztrácejí povahu nikoliv normy, nýbrž právní normy. V tomto světle je „povinnost právnícké nebo fyzické osoby zajišťovat běžné úkoly vyplývající z její činnosti svými zaměstnanci“ typickým příkladem „nedokonalé normy“ (leges imperfectae), neboť není stanoveno, co nastane v případě, kdy tato právnícká či fyzická osoba zajistí plnění svých běžných úkolů jinak. „Nedokonalost“ posuzované normy je dále zdůrazněna zcela nedostatečným vymezením toho, co jsou to ony „běžné úkoly“, ale i tím, že není jasné, pro jaké „tyto účely“ zákonodárcova definice platí, když účelem právní existence zákona o zaměstnanosti je, jak výše uvedeno, úplně něco jiného.

Avšak „nejslabší“ místo povinností podnikatelů dle odst. 4 § 1 zákona o zaměstnanosti, věta druhá, nalézám v tom, že ji nelze z právního i ekonomicky faktického úhlu pohledu vždy splnit.

Každý podnikatel, lhotejno, zda je osobu fyzickou či právníckou, má logický zájem na tom, aby pro něj vykonávali činnost co možná nej kvalitnější lidé. Oprav-

du kvalitních lidí však bude vždy nedostatek. Co však má za takovéto situace činit firma, která chce získat vynikajícího odborníka třeba na řídicí funkci, avšak ten z jakýchkoliv příčin odmítá s firmou vstoupit do pracovního poměru? Má její takováto firma jen z tohoto důvodu odmítnout, neboť jí odst. 4 § 1 zákona č. 1/1991 Sb. dovoluje lidi pouze zaměstnávat? Jistěže nikoliv.

Z juristického pohledu výše uvedený případ naráží na již zmíněný článek 26 Listiny, neboť z práva na svobodnou volbu povolání nepochybně plyne i možnost zvolit si jednu z mnoha legálních forem, výkonem nichž lze získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Nucením kohokoliv ke vstupu do pracovního poměru dle příslušných ustanovení zákoníku práce tím, že s ním dle odstavce 4 § 1 zákona č. 1/1991 Sb. nemůže žádný podnikatel spolupracovat jinak než jako se zaměstnancem, by došlo k flagrantnímu zásahu do práv stanovených v článku 26 Listiny. Na rozdíl od tzv. povinnosti dle odst. 4 zákona č. 1/1991 Sb. jde ovšem o práva chráněná a garantovaná předpisem ústavní právní síly. Je tedy nutné nechat pouze na těch, kdo spolu hodlají pracovat, jakou právní formou či právní vztah si pro to zvolí, zda zaměstnaneckou (pracovněprávní) či jakoukoliv jinou (např. mandátní dle obchodního zákoníku atd.). Jakýkoliv zásah veřejné moci do práva této volby by byl dle mého názoru neústavní.

Závěrečné shrnutí:

1. Účelem zákona o zaměstnanosti je „pouze“ konkretizace závazku státu zajistit občany ČR, pokud bez své viny nemohou vykonávat právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací.

2. Povinnost právnických a fyzických osob zajišťovat plnění běžných úkolů vyplvajících z předmětu její činnosti svými zaměstnanci dle § 1 zákona č. 1/1991 Sb. ve znění předpisů jí měnících a doplňujících je pouze deklaratorní součástí zákona o zaměstnanosti, neboť nestanoví žádný právní následek jejího nesplnění.

3. Nucení kohokoliv k tomu, aby jeho „pracovní vztah“ k fyzické či právnické osobě byl vždy pracovněprávní (závislou činností) by bylo v rozporu s právem na svobodnou volbu povolání dle článku 26 Listiny základních práv a svobod. Je nepřijatelné jakkoliv donucovat kohokoliv, aby s někým spolupracoval na bázi pracovní smlouvy, mandátní smlouvy atd. Každý má v tomto smyslu právo volby právní formy spolupráce s jinými.

4. Kontrolní zjištění ve smyslu v úvodu tohoto článku uvedeném tak narážejí na ústavou garantovaná práva a pokusy o výklad např. mandátních smluv ve smyslu § 2 odst. 7 zákona č. 337/1992 Sb. jako zastřených stavů formálně právních nejsou zákonné.

Poznámka redakce: V příštím čísle otiskneme k této problematice diskusní příspěvek prof. JUDr. Marie Kalenské, DrSc.

JUDr. Dana Kolaříková,

advokátka, Plzeň

Mgr. Veronika Burianová,

advokátní koncipientka, Plzeň

Běh vazební lhůty ve světle jednoho ústavního nálezu

Delší dobu odborná právnická veřejnost diskutuje problém, který byl donedávna řešen českou justicí rozdílně se stanovisky trestněprávních teoretiků. Jelikož se jedná o problém zásadního významu, který přímo zasahuje do základních práv a svobod obviněného, považujeme za přínosné upozornit širší právnickou veřejnost na jeden ústavní nále z poslední doby.

V úvodu je třeba zopakovat některá ustanovení trestního řádu, kterých se předmětný nále Ústavního soudu přímo dotýká. Podle ust. § 71 odst. 2 tr. ř. může vazba v přípravném řízení a v řízení před soudem trvat jen nezbytně nutnou dobu, přičemž prodloužit trvání vazby nad šest měsíců do dvou let lze pouze rozhodnutím soudce, resp. senátu. Lhůty pro trvání vazby se podle ust. § 71 odst. 8 tr. ř. počítají od okamžiku, kdy došlo k zatčení nebo zadržení obviněného, event. kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného. Platný trestní řád ve svém ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) stanoví, že soud po předběžném projednání obžaloby vrátí věc státnímu zástupci k došetření, je-li toho třeba k odstranění závažných vad přípravného řízení nebo k objasnění základních skutečností pro rozhodnutí.

Dále je třeba ve zkratce popsat konkrétní případ, který byl předmětem rozhodování Ústavního soudu ČR. Obviněný M. Š. byl dne 17. srpna 1995 vzat soudcem Okresního soudu v Českých Budějovicích do vazby. Vazba obviněného byla v přípravném řízení opakovaně soudem prodlužována, a to do 28. února 1997. Dne 27. února 1997, tedy po více než roku trvání vazby obviněného a jediný den před uplynutím vazební lhůty, krajský státní zástupce v Českých Budějovicích podal u Krajského soudu v Českých Budějovicích na obviněného obžalobu. Krajský soud v Českých Budějovicích předmětnou trestní věc vrátil dne 1. dubna 1997 státnímu zástupci k došetření a podle ust. § 192 tr. ř. ponechal obviněného ve vazbě z důvodů uvedených v ust. § 67 písm. a) a b) tr. ř. Posléze byla stížnost obviněného proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. července 1997 týkající se prodloužení vazební lhůty do 16. února 1998 Nejvyšším soudem ČR zamítnuta.

Domníváme se, že téměř každý advokát se ve své praxi obhájce setkal se shora popsáním scénářem: Státní zástupce podá den nebo dva před uplynutím

vazební lhůty u příslušného soudu obžalobu s průhledným záměrem, že věc bude vrácena zpět do přípravního řízení, protože daná trestní věc nebyla řádně došetřena, všichni potřební svědci nebyli vyslechnuti apod. Státní zástupce svým jednáním účelově sleduje pouze cíl, aby nemuselo být rozhodováno o prodloužení vazby. Postup státních zástupců se opíral o bohužel existující judikaturu týkající se této problematiky, zejména rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Tpjn 20/94 publikovaným ve Sbírce trestních rozhodnutí č. 27/94. V posledně jmenovaném rozhodnutí Nejvyšší soud ČR zastává stanovisko, že v případě vrácení věci státnímu zástupci k došetření podle ust. § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. běží lhůty uvedené v ust. § 71 odst. 2 tr. ř. znovu. Z tohoto důvodu, podle senátu Nejvyššího soudu ČR, není třeba rozhodovat o prodloužení vazebních lhůt uvedených v § 71 odst. 2 tr. ř., dokud neuplyne nová šestiměsíční lhůta. Citované rozhodnutí je důsledkem interpretace ust. § 71 odst. 8 tr. ř. in fine, které stanoví, že v případě vrácení věci státnímu zástupci k došetření běží lhůta uvedená v ust. § 71 odst. 2 tr. ř. ode dne, kdy byl spis doručen státnímu zástupci. Slovní spojení „lhůta běží“ je podle stanoviska Nejvyššího soudu ČR třeba vykládat jako počátek běhu nové lhůty pro trvání vazby.

Naproti tomu katedra trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy nebo alespoň její část zastává zcela opačné stanovisko. Podle tohoto výkladu nezakládá ust. § 71 odst. 8 věta druhá tr. ř. počátek běhu nové lhůty pro trvání vazby, nýbrž jde jen o určení okamžiku, kdy pokračuje běh nové lhůty pro trvání vazby v přípravném řízení. Zdůvodnění tohoto stanoviska se opírá o jazykový, logický i systematický výklad předmětným ustanovení trestního řádu. Na základě jazykového a logického výkladu citovaného ustanovení trestního řádu nelze výraz „běží“ klást významově na roveň výrazu „počíná běžet znovu“, což znamená, že při vrácení věci státnímu zástupci nenastává nové přípravné řízení, ale pokračuje přípravné řízení již započaté před podáním obžaloby a vrácením věci státnímu zástupci. Na podporu této argumentace může sloužit i aplikace systematického výkladu předmětných ustanovení trestního řádu, přičemž výklad v neprospěch obviněného nelze použít v případě, kdy by tento výklad vyústil v tak závažný zásah do osobní svobody obviněného.

Propastný rozdíl mezi judikáty Nejvyššího soudu ČR a stanovisky trestněprávní teorie zůstával až donedávna zcela neřešen. Až nález Ústavního soudu ČR z 13. 11. 1997 pod č. j. III. ÚS 337/97–24 znamenal průlom v tomto nepřilíš uspokojivém stavu.

Ústavní soud ČR v předmětné věci rozhodl ústavním nálezem tak, že napadené usnesení Nejvyššího soudu ČR, v jehož odůvodnění Nejvyšší soud argumentoval podobně jak je shora popsáno, se zrušuje. V odůvodnění ústavního nálezu se Ústavní soud nejprve vyjádřil k výše specifikovanému stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu, které bylo východiskem napadeného rozhodnutí

Nejvyššího soudu. Citované rozhodnutí trestního kolegia Nejvyššího soudu je založeno na následující argumentech: Prvním je jazykový výklad, vycházející z dikce § 71 odst. 8 věty druhé tr. ř., která upravuje lhůtu jako takovou, a nikoli její zbytek, resp. její pokračování. Druhým argumentem je důraz na ust. § 71 odst. 1 tr. ř., podle kterého jsou orgány činné v trestním řízení povinny vyřizovat vazební věci přednostně s největším urychlením, přičemž se považuje za nelogické, aby soud byl nucen rozhodovat často ihned po nabytí právní moci svého rozhodnutí o vrácení věci státnímu zástupci k došetření a rozhodnutí o dalším trvání vazby obviněného ve smyslu ust. § 192 tr. ř. znovu o dalším trvání vazby podle ust. § 71 odst. tr. ř. Třetím argumentem jsou problémy, které by byly v praxi způsobeny, pokud by byla obžaloba podána v době kratší jež 15 dnů před uplynutím 6měsíční nebo roční lhůty trvání vazby a státní zástupce by nemohl dodržet lhůtu stanovenou v ust. § 71 odst. 6 tr. ř. po pravomocném vrácení věci k došetření, což znamená, že by obviněný vždy musel být propuštěn na svobodu při důsledném zachování zákona.

Podle přesvědčení Ústavního soudu je obsahem právního institutu vazby vymezení ústavně akceptovatelných důvodů omezení osobní svobody obviněného s cílem znemožnit nebo ztížit dosažení účelu tr. řízení. Vazba je dle názoru Ústavního soudu nezbytné omezení osobní svobody, u kterého platí presumpce nevinny a zároveň omezení osobní svobody obviněného, jež umožňuje orgánům činným v trestním řízení uskutečnění a ukončení tohoto řízení. Účelem trestního řízení přitom není jenom „spravedlivé potrestání pachatele“, ale i zabezpečení „fair procesu“. Zákonnou lhůtu, vymezující dobu trvání vazby, je nutno tudíž považovat za lhůtu nezbytného omezení osobní svobody obviněného, u kterého platí presumpce nevinny, určenou orgánům činným v tr. řízení pro ukončení tohoto řízení.

Ústavní soud v odůvodnění předmětného ústavního nálezu zastává stanovisko, že odpověď na otázku stanovování vazební lhůty po vrácení věci k došetření státnímu zástupci soudem, je nutno odvodit ze smyslu právního institutu vazby, z obsahu tohoto institutu a zejména z ustanovení Listiny, dotýkajících se uvedené problematiky. Podle ust. čl. 8 odst. 5 Listiny nikdo nesmí být vzat do vazby, leč na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Doba stanovená zákonem dle shora uvedeného ustanovení Listiny představuje maximální zákonnou hranici délky trvání vazby, v žádném případě však není automatickým vymezením délky trvání vazby po konstatování důvodnosti vazby v soudním rozhodnutí. Ústavní soud v odůvodnění ústavního nálezu v této souvislosti zdůraznil tu skutečnost, že při rozhodování o prodloužení vazby, kromě existence zákonného vazebního důvodů, je nutno prokázat vážné důvody, v jejichž důsledku v uplynulé lhůtě nebylo možno řízení ukončit, a tedy rozhodování o prodloužení vazby je postupem, na který je nutno vztáhnout vyšší požadavky, než na rozho-

dování o vazbě. Z tohoto důvodu je úkolem soudu při vrácení věci k došetření státnímu zástupci a s tím souvisejícím prodlužováním vazby zabývat se speciálně možným dotčením základních práv obviněného, vyplývajících z ust. čl. 38 odst. 2 Listiny a ust. čl. 8 odst. 5 Listiny, tj. zabývat se otázkou, do jaké míry může být další prodlužování vazby odůvodňováno, kromě existence vazebních důvodů, i odstraňováním závažných vad přípravného řízení v souladu s ust. § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. Jinými slovy, do jaké míry může závažné pochybení státu odůvodňovat další trvání tak zásadního omezení osobní svobody, jakým je vazba. Ústavní soud má dále zato, že po vrácení věci státnímu zástupci k došetření nezačíná nové přípravné řízení, nýbrž se věc vrací do stavu přípravného řízení v souladu s ust. § 191 odst. 2 tr. ř. Jelikož se věc vrací do stavu přípravného řízení a nezačíná přípravné řízení nové, vyplývá z toho, že rovněž v případě dalšího trvání vazby se bez jakýchkoliv pochybností jedná o omezení osobní svobody, které v daném okamžiku nezačíná, nýbrž pokračuje ve stadiu přípravného řízení. Z tohoto důvodu se na něj vztahuje časové vymezení vyplývající z příslušných rozhodnutí soudů o vzetí do vazby, a to právě ve vztahu k prvotnímu omezení osobní svobody.

Jelikož považujeme právní závěry shora popsaného ústavního nálezu za velmi významné pro trestněprávní praxi každého advokáta, pokusily jsme se ho na stránkách Bulletinu advokacie podrobně přiblížit širší právnické veřejnosti. Domníváme se, že výše nastíněná interpretace ust. § 71 odst. 2 tr. ř. ve spojení s ust. § 71 odst. 8 tr. ř. se opírá nejen o pozitivní právo obsažené v trestním řádu, Listině základních práv a svobod a Ústavě, ale i o přirozeněprávní zásady českého trestního práva. Považujeme za nutné připomenout z citovaného ústavního nálezu premisu, že účelem trestního řízení je i zabezpečení „fair procesu“. Při své advokátní praxi jsme bohužel až příliš často svědky toho, že orgány činné v trestním řízení tuto zásadu trestního řízení opomíjejí.

Poznámka redakce: Viz k této otázce též rozsudek NS ČR, otištěný na str. 57 tohoto čísla.

PŘEČETLI JSME ZA VÁS

Vrcha P. – **Vrácení daru**, PRÁVNÍ RÁDCE č. 12/97

Jde o instruktivní komplexní pojednání, obsahující též přehled literatury a judikatury. Autor nejprve uvádí charakteristiku darovací smlouvy, dále zákonné podmínky pro možnost domáhat se vrácení daru, přičemž podává výklad pojmu „hrubé porušení dobrých mravů“. Podrobněji se zabývá rozsahem a intenzitou závadného jednání, které může odůvodňovat vrácení daru a uvádí instruktivní příklady z praxe. Pojednáno je o formě výzvy dárce k vrácení daru (stačí i ústní forma, žádoucí je ovšem z důvodu průkaznosti forma písemná). Autor uvádí náležitosti výzvy. Dále se zabývá právními následky účinné výzvy k vrácení daru – jde o zánik darovací smlouvy, a to přímo ze zákona dnem, kdy výzva došla obdarovanému. Tímto okamžikem se pak ze zákona stává dárce opět vlastníkem darované věci. Jestliže obdarovaný výzvy nedbá, je třeba domáhat se soudní ochrany v promlčecí době. Obdarovaný musí vydat dárce vše, co od dárce získal a není-li to možné, musí zaplatit peněžitou náhradu. S věcí musí být vydány i případné užítky, pokud je obdarovaný získal v době, kdy už nejednal v dobré víře, tj. od okamžiku, kdy se proti dárce event. členům jeho rodiny dopustil jednání, která založilo ve vztahu k němu povinnost dar vrátit. Věc je nutno posuzovat podle ust. § 458/1 o. z. (bezdůvodné obohacení). Pojednáno je i o zvláštním případě, kdy předmětem darování byl pracovní úkon na stavbě obdarovaného a dále kdy jde o prominutí dluhu podle § 574 o. z. V prvním případě by předmětem restituční povinnosti bylo vrácení peněžního ekvivalentu. V případě prominutí dluhu by ovšem muselo jít o prominutí v písemné formě, která je obligatorní, takže by neměly vznikat pochybnosti, o jaký druh daru a v jaké výši se jednalo. V případě smíšených smluv uvádí autor příklady z předválečné judikatury. Zpět lze ovšem žádat jen to, co z plnění představuje dar. Závěrečné tři oddíly pojednání jsou věnovány formulaci žalobního petitu, praxi katastrálních úřadů a otázce promlčení práva (jde o obecnou tříletou promlčecí dobu, která počíná okamžikem, kdy došlo k závadnému chování obdarovaného). Při opakovaném závadném jednání obdarovaného dochází autor k závěru, že počátek promlčecí doby nastává ode dne, kdy došlo k poslednímu závadnému jednání obdarovaného. Autor se pak zabývá ještě dalšími modifikacemi, kdy může začít běh promlčecí doby. ■

Mruzek, K. – **Odpovědnost za škodu vzniklou uživatelům místních komunikací podle zák. č. 13/1997 Sb.**, PRÁVNÍ PRAXE č. 10/1997

Autor v úvodu tohoto článku provádí obecnou charakteristiku zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích. Jedná se o předpis správního práva, který má sa-

mostatný odpovědnostní systém. Upravuje odpovědnost vlastníka dálnice, silnice, místní komunikace a vlastníka nemovitosti, která v zastavěném území obce hraničí se silnicí nebo místní komunikací, za škody vzniklé jejich uživateli. Předpis také stanoví, v kterých případech nemá uživatel nárok na náhradu škody, a kdy se vlastník pozemní komunikace může zprostit odpovědnosti za škodu vzniklou uživateli. Zároveň ukládá uživatelům komunikací zvláštní prevenční povinnost.

Ustanovení zákona o pozemních komunikacích o odpovědnosti vlastníka pozemní komunikace za škodu vzniklou jejímu uživateli má povahu zvláštního právního předpisu, který vylučuje použití obecného ustanovení o odpovědnosti za škodu podle § 420 obč. zák.

Dále se autor věnuje hlubšímu rozboru zákona o pozemních komunikacích a svůj výklad dělí na následující části: 1. Místní komunikace, 2. Vlastnictví místních komunikací, 3. Užívání místních komunikací, 4. Předpoklady vzniku odpovědnosti za škody vzniklé uživatelům místní komunikace a subjekty této odpovědnosti, 5. Odpovědnost za škody, jejichž příčinou je závada ve sjízdnosti, 6. Odpovědnost za škody vzniklé závadou ve schůdnosti místní komunikace a průjezdného úseku silnice v zastavěném území. ■

Vantuch, P. – **K postupu soudu po vyžádání znaleckého posudku obhájcem – článek.** PRÁVNÍ PRAXE č. 10/1997.

Autor se zamýšlí nad ustanovením § 89 odst. 2, věta druhá tr. řádu, který má s účinností od 1. 1. 1994 toto znění: „...Skutečnost, že důkaz nevyžádal orgán činný v trestním řízení, ale předložila jej některá ze stran, není důvodem k odmítnutí takového důkazu.“

Autor v úvodu konstatuje, že toto ustanovení výrazně posiluje postavení stran v procesu dokazování. Umožňuje jim z vlastní iniciativy obstarávat důkazy, pro jejichž provedení a hodnocení se uplatní stejné zásady a pravidla jako pro důkazy opatřené orgány činnými v trestním řízení.

V praxi se objevovaly nejasnosti. K jejich odstranění přispěl hlavní měrou judikát č. 3/96 Sbírky rozhodnutí trestních. Podle tohoto judikátu nadbytečnost provedení důkazu, který předložil obhájce, nemůže záležet ve skutečnosti, že ve věci byl k posouzení otázek, pro jejichž posouzení je třeba odborných znalostí, orgány činnými v tr. řízení již důkaz opatřeny. Pokud soud dojde k závěru, že předložený důkaz provede, znalece před výslechem formálně podle § 105 odst. 1 tr. řádu nepřibírá, avšak poučí jej vždy podle § 106 tr. řádu.

Autor dále člení problematiku na dvě situace, ke kterým může v praxi v souvislosti s vyžádáním znaleckého posudku obhájcem dojít.

Za prvé se jedná o situaci, kdy obhájce vyžádá od znalce vypracování znaleckého posudku, protože si orgány činné v trestním řízení žádný posudek nevy-

žádaly. Soudy v některých případech nezachází s takovým důkazem stejně jako s důkazem, který byl vypracován znalcem příbraným orgánem činným v trestním řízení, jindy pocítují předložení těchto důkazů jako určitou formu nesouhlasu s jeho postupem. Přitom někdy soudy v těchto situacích neberou ohled na to, že obhájce je podle zákona o advokacii povinen důsledně využívat zákonné prostředky a v jejich rámci uplatňovat v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za důvodné.

O druhou situaci se jedná v případech, kdy soud sice má k dispozici posudek od znalce příbraného některým orgánem činným v trestním řízení, obhájce se však s jeho závěry neztotožňuje, a proto podle § 89 odst. 2 tr. řádu si vyžádá od jiného znalce posudek, který předloží soudu. Také v tomto případě nemůže soud odmítnout znalecký posudek vyžádaný obhájcem a musí se jím náležitě zabývat, a to stejně jako s důkazy opatřenými orgány činnými v trestním řízení. Pokud by soud v hlavním líčení dospěl k závěru, že provedení těchto důkazů není potřebné pro rozhodnutí, měl by takový návrh s náležitým vysvětlením odmítnout. Z jakých důvodů tomuto návrhu na doplnění dokazování nevyhověl, by mělo být dle § 125 tr. řádu patrné i z odůvodnění rozsudku. ■

V čísle 6/1997 notářského časopisu AD NOTAM, v rubrice Diskuse, byl otištěn příspěvek notáře, člena stálé rady U.I.N.L. a viceprezidenta C.A.U.E. Francois *Challeila* **Průkaznost a vykonatelnost notářské listiny**, který byl přednesen na mezinárodním notářském semináři v říjnu 1997 v Praze. V téže rubrice je zveřejněn koreferát předsedy občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR JUDr. Jaroslava *Bureše* **Význam veřejné listiny v řízení před soudem**.

První z autorů se zabývá obecným významem veřejné listiny. Staví do poměru nadřazenosti a podřazenosti listinu veřejnou a listinu soukromoprávní, vyhotovenou stranami. Veřejnou listinu, vypracovanou zmocněnci státu, pokládá pak za významný důkaz v řízení, zejména soudním, neboť byl vyhotoven za dobrovolné shody stran, je trvalý, neboť veřejný orgán je pověřen jeho uchováním, je nezvratný, neboť je považován za průkazný a je vykonatelný.

Autor za nejdůležitější veřejné listiny pokládá listiny vyhotovené notáři. V příspěvku se dále podrobně zabývá průkazností a vykonatelností notářských listin.

JUDr. Jaroslav Bureš pokládá tvrzení o notářské listině jako nejdůležitější veřejné listině za jistou nadsázku. Zabývá se notářskými listinami a veřejnými listinami vůbec, zejména pak z hlediska režimu důkazního řízení před soudem a významných souvislostí exekučních.

Veřejné listiny pak dělí na listiny vydané kterýmkoliv českým soudem a kterýmkoliv státním orgánem v rámci jejich pravomoci a na listiny, které zvláštní

předpis považuje za veřejné, aniž byly vydány státním orgánem, např. notářské zápisy a jejich stejnopisy, výpisy z notářských zápisů a listiny o ověření.

V rámci hodnocení písemností soud u veřejné listiny hodnotí pouze její pravost, nikoli její správnost, u soukromé listiny vždy hodnotí jak pravost, tak i správnost obsahu. Zpochybnit veřejnou listinu může účastník řízení pouze tak, že nabídne důkaz o tom, že není pravá. Při zpochybnění soukromé listiny stačí formální popření její správnosti, čímž se přesune důkazní břemeno na účastníka tvrdícího skutečnosti listinou prokazované.

Autor se dále podrobněji zabývá významem notářské listiny v exekučním řízení. Připomíná nezastupitelné místo notářské listiny jako exekučního titulu a vyslovuje překvapení nad tím, jak málo je využíván institut notářského zápisu o vykonatelnosti podle § 274 OSŘ. Naléhavě zdůraznil, že tato činnost napomáhá výrazně justici, když odvrací účastníky od soudních žalob a vede je k větší odpovědnosti a k péči o jejich práva. Připomenul, že většinově je zastáván názor, že obsahem notářského zápisu může být i závazek v době pořizování zápisu existující, leč splatný až v budoucnu. ■

Jouza, L. – **Kde nesmí pracovat ženy a mladiství.** PERSONÁLNÍ A SOCIÁLNĚPRÁVNÍ KARTOTÉKA, č. 2/98.

Autor podává výklad vyhl. č. 261/1997 Sb., která novým způsobem upravuje zákazy prací pro ženy a mladistvé, přičemž ruší všechny dosavadní předpisy a platí vedle zákoníku práce s účinností od 1. 2. 1998. Vztahuje se na všechny zaměstnavatele. Podle vyhlášky jsou všem ženám zakázány práce s převažující dynamickou složkou svalové práce, při níž je celosměnný energetický výdej větší než 5,4 MJ při přepravě břemen pomocí jednoduchých bezmotorových prostředků, při nichž musí být užitá určitá tažná síla.

Nejdůležitější jsou zákazy prací při zvedání a přenášení břemen. Vyhláška řeší zákazy těchto prací velmi podrobně. Zvláštní ustanovení platí pro těhotné ženy a matky do konce 9. měsíce po porodu. Autor tyto zákazy podrobně popisuje. Zabývá se též ustanovením zákoníku práce, která pamatují na zvláštní potřeby zaměstnaných žen, pokud jde o hygienická a sociální zařízení.

Dále definuje mladistvé ve smyslu zákoníku práce a uvádí katalog prací, které nemohou mladiství vykonávat (zejména práce přesčas, práce v noci – absolutní zákaz do 16 let, totéž pokud jde o práci v úkolu, práci pod zemí a práce, které se zřetelem k zvláštnostem věku mladistvých jsou pro ně nepřiměřené, nebezpečné nebo škodlivé). Podle citované vyhlášky je stanoven nově zákaz všem mladistvým prací, při nichž překračuje celková fyzická zátěž za směnu hodnoty uvedené ve vyhlášce, přičemž zátěž je odstupňována podle věku (do 16, do 17, do 18 let). Vyhláška též podrobně specifikuje zákazy

prací při přepravě, zvedání a přenášení břemen. Přísnější zákazy jsou u mladistvých dívek. ■

Hasch, K. – **K některým otázkám provádění důkazů v trestním řízení.** TRESTNÍ PRÁVO č. 5/97.

Autor se zabývá otázkou, zda přibrání znalce může být neodkladným úkonem (§ 160 odst. 4 tr. ř.). Podnětem byl případ, kde byl přibrán znalec z oboru silniční dopravy dva měsíce po dopravní nehodě proto, aby byly ověřeny skutečnosti rozhodné pro sdělení obvinění. Okresní soud vrátil podle § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. věc k došetření, neboť měl za to, že nešlo o úkon neodkladný (a ovšem ani neopakovatelný). S tím se ztotožnil krajský soud, který rozhodoval o stížnosti do usnesení okresního soudu.

Přibrání znalce může být neodkladným úkonem, jestliže je tu nebezpečí „zmaření, zničení nebo ztráty“ informace (nikoli samotného úkonu – znění zákona nelze brát doslova). Taková situace může nastat, hrozí-li toto nebezpečí věcným důkazům, které mají být expertizou zkoumány. Je možné, že toto nebezpečí vznikne třeba až několik měsíců po činu.

Jak posuzovat neodkladnost úkonů? Správné je posouzení ex tunc, nikoli ex post. Přílišná tolerance při posuzování ovšem není na místě. Je třeba přihlížet i k tomu, jak se to jevílo orgánu, který rozhodoval (bona fide či lehkomyšlně). Nutno uvážit, zda vadný procesní postup nepoškodil zejména obviněného, nakolik je důkaz kvalitní, jak vyhovuje zvolený postup požadavku rychlosti řízení aj.

Jsou-li tu důvody pro zvolený důkaz před sdělením obvinění, je to třeba uvést v usnesení o přibrání znalce. Budou to potřebovat další orgány činné v trestním řízení, jež budou posuzovat neodkladnost.

Je přibrání znalce před vznesením obvinění, jež nebylo neodkladné, chybou, která způsobuje absolutní neúčinnost důkazu? Na to nelze odpovědět jednoznačně.

Byl-li znalec přibrán před sdělením obvinění, aniž tu byla neodkladnost, je třeba po sdělení obvinění vydat nové usnesení o přibrání znalce, aby obviněný mohl uplatnit své právo stížnosti. V zájmu rychlosti může být přibrán též znalec. Půjde však o nový důkaz, nikoli o zhojení původního.

Vrácení věci k došetření je jedinou sankcí, kterou lze zajistit respektování příslušných procesních pravidel.

Po opuštění institutu „zahájení ve věci“ je tu větší nebezpečí, že bude sděleno obvinění bezdůvodně. Orgány činné v trestním řízení musí na sebe brát vyšší míru odpovědnosti. Hrozí nebezpečí, že bude sděleno obvinění nepravé osobě a znalecký důkaz bude třeba provést znovu. De lege ferenda je třeba uvážit, zda připustit znalecký důkaz (podle V. hlavy trestního řádu) ještě před zahájením trestního stíhání. Srov. též. č. 27/95 Sb. rozh. tr. ■

Král, V., Teryngel, J. – **K poslední novelizaci trestního zákona v roce 1997.** TRESTNÍ PRÁVO č. 1/98, příloha, s. I – IV.

První část výkladu novely č. 253/1997 Sb., od § 26 do § 60b. Další část od § 89 do § 176b již vyšla v č. 2. Je tu uveden text novely, důvodová zpráva a komentář, který řeší některé sporné otázky a nevyhýbá se ani kritice zákonného textu. Pokud je to třeba, uvádí též, jak text zákona vznikl. Výklad na shodné téma viz též stať J. Teryngela v č. 1, 2/98 Bulletinu advokacie. ■

Dolenský, A., Novotný, F. – **Nutná obrana a automatická obranná zařízení.** TRESTNÍ PRÁVO č. 1/98, s. 8 – 10.

Část nauky pokládá takovouto obranu za nedovolenou. Článek se vyrovnává s námitkami proti takovým zařízením. Zastává názor, že samotné instalování takového zařízení někdy může být přestupkem. Působí-li zařízení proti útoku v mezích nutné obrany, není tu trestní odpovědnost za způsobené následky. Rizika s tím spojená však jdou k tíži toho, kdo se tímto způsobem brání. Lze je snížit varovnými tabulkami. Použití ostnatého drátu je nebezpečí sociálně adekvátní.

Do rubriky přispěli dr. Dolenský, dr. Luhan, dr. Krym, dr. Mandák.

Z JUDIKATURY

Zastoupení českým advokátem před slovenskými soudy

Advokát se sídlem mimo území Slovenské republiky, konkrétně se sídlem v České republice, je zahraniční osobou ve smyslu § 21 odst. 2 slovenského obch. zákoníku (zák. č. 513/1991 Sb.). Je též nepochybně podnikatelem ve smyslu § 2 odst. 2 téhož zákona. Podle § 21 odst. 1 obch. zák. zahraniční osoby mohou podnikat na území Slovenské republiky za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako slovenské osoby, pokud ze zákona nevyplývá něco jiného. Při zastupování účastníků v občanskoprávním řízení před soudy na území Slovenské republiky nepotřebuje advokát se sídlem v ČR oprávnění podnikat na území Slovenské republiky. Je

oprávněn podle ustanovení § 14 odst. 2 zákona SNR č. 132/1992 Sb., o advokacii, vykonávat právní pomoc též na území Slovenské republiky.

Odůvodňuje-li to výsledek řízení, má účastník též nárok na náhradu nákladů řízení, které spočívají v odměně a hotových výlohách svého zástupce – advokáta, zapsaného v seznamu advokátů České advokátní komory.

Rozsudek NS Slovenské republiky z 27. června 1996, sp. zn. 16 Co 2956/94.

Z odůvodnění:

Krajský soud uznesením odmietol odvolanie žalovaných proti rozsudku okresného súdu a rozhodol, že žalobcom sa náhrada trov odvolacieho konania nepriznáva. V odôvodnení svojho rozhodnutia konštatoval, že právna zástupkyňa žalovaných nebola zapísaná v Slovenskej advokátskej komore, preto ani nemohla pred slovenskými súdmi robiť úkony, ktoré prináležia advokátovi tak, aby boli zachované všetky účinky, ktoré s nimi zákon spája.

Žalovaní podali proti tomuto uzneseniu dovolanie, ktoré opreli o ustanovenie § 237 písm. f) O. s. p., lebo im postupom súdu bola znemožnená realizácia tých procesných práv, ktoré im Občiansky súdny poriadok dával. Uviedli, že advokát so sídlom v Českej republike pri zastupovaní na území Slovenskej republiky nepodniká v zmysle ust. § 21 ods. 3 Obchodného zákonníka, preto ani nepotrebuje oprávnenie na takéto podnikanie. Z toho možno vyvodiť, že zahraničné osoby môžu podnikáť na území SR za rovnakých podmienok a v rovnakom rozsahu ako slovenské osoby, pokiaľ zo zákona nevyplývalo niečo iné. Z týchto dôvodov žalovaní navrhli, aby dovolací súd uznesenie krajského súdu zrušil a aby vec bola vrátená tomuto súdu na ďalšie konanie.

Žalobcovia sa k dovolaniu písomne nevyjadřili.

Najvyšší súd po zistení, že dovolanie proti uzneseniu odvolacieho súdu bolo podané včas a že ide o rozhodnutie, proti ktorému je podľa ust. § 237 písm. f) O. s. p. dovolanie prípustné, preskúmal napadnuté uznesenie podľa 242 ods. 1 O. s. p. a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

Ak nejde o prípady, uvedené v ustanovení § 239 ods. 1, 2 O. s. p., možno proti uzneseniu krajského súdu podať dovolanie len vtedy, ak trpí toto rozhodnutie alebo konanie mu predchádzajúce niektorou z väd taxatívne uvedených v ustanovení § 237 O. s. p. Na toto ustanovenie – konkrétne na ust. § 237 písm. f) O. s. p. (i keď ho výslovne necitoval) – poukazovali tiež žalovaní, keď tvrdili, že im bola postupom odvolacieho súdu odňatá možnosť konať pred súdom. Iné vady, ktoré by bolo možno podradiť pod ustanovenie § 237 O. s. p., dovolateľmi vytýkané neboli a z obsahu spisu ani nevyplývali.

Postupom odvolacieho súdu, ktorým bola účastníkovi konania odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f) O. s. p.), treba rozumieť taký postup, kto-

rým účastníkovi nebolo umožnené buď zúčastniť sa konania (§ 214 ods. 1, § 211, § 115 a nasl. O. s. p.), alebo realizovať tie procesné práva, ktoré mu Občiansky súdny poriadok pre tento úsek konania priznáva. V prvej eventualite ide o prípad, kedy súd vôbec účastníka na pojednávanie nepredvolal, resp. v dôsledku nesprávneho postupu mu znemožnil uplatniť svoje právo pred súdom. Medzi to patrí i právo domáhať sa ochrany práva, ktoré bolo porušené súdom prvého stupňa na odvolacom súde, na základe riadneho opravného prostriedku (§ 3, § 100 a § 201 a nasl. O. s. p.).

Ak odvolací súd odmietol včas podané odvolanie účastníka konania ako podané neoprávnenou osobou, hoci pre taký záver neboli splnené podmienky, išlo o typický prípad podľa § 237 písm. f) O. s. p. Tento súd totiž odvolateľovi zabránil, aby jeho vec bola posudzovaná meritórne.

Advokát s bydliskom (sídлом) mimo územia Slovenskej republiky, konkrétne s bydliskom (sídлом) v Českej republike, je nesporne po 1. 1. 1993 zahraničnou osobou v zmysle § 21 ods. 2 Obchodného zákonníka (zák. č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov). Takýto advokát je tiež nepochybné podnikateľom podľa § 2 ods. 2 písm. c) Obch. zák., teda v súčasnej dobe ako podľa slovenského, tak i podľa českého právneho poriadku.

Podľa § 21 ods. 1 Obchodného zákonníka zahraničné osoby môžu podnikáť na území Slovenskej republiky za rovnakých podmienok a v rovnakom rozsahu ako slovenské osoby, pokiaľ zo zákona nevyplýva niečo iné.

Podnikaním zahraničnej osoby na území Slovenskej republiky sa rozumie na účely tohto zákona podnikanie tejto osoby, ak má podnik alebo jeho organizačnú zložku umiestnenú na území Slovenskej republiky (§ 21 ods. 3 Obč. zák.).

Pri zastupovaní účastníkov konania v občianskom súdnom konaní pred súdmi (§ 24 a nasl. O. s. p.) na území Slovenskej republiky, advokát s bydliskom (sídлом) v ČR, ktorý nemá podnik alebo organizačnú zložku umiestnenú na území Slovenskej republiky, nepodniká v zmysle ustanovenia § 21 ods. 3 Obch. zák. V takomto prípade zahraničná osoba nepotrebuje oprávnenie podnikáť na území Slovenskej republiky, ktoré inak podľa § 21 ods. 4 Obch. zák. vzniká ku dňu zápisu tejto osoby do obchodného registra.

Advokát s bydliskom (sídлом) v Českej republike, ktorý nemá podnik alebo organizačnú zložku umiestnenú na území Slovenskej republiky, sa preto do obchodného registra nezapisuje. Právnu pomoc poskytuje v rozsahu svojho oprávnenia podľa zákona ČNR č. 128/1990 Zb. na základe príslušných zmlúv uzavretých so svojimi klientami a na výkon advokácie aj na území Slovenskej republiky ho oprávňuje ustanovenie § 14 ods. 2 zákona SNR č. 132/1990 Zb., o advokácii, podľa ktorého advokát zapísaný v zozname advokátov Českej advokátskej komory má rovnaké oprávnenie (zatiaľ – v ČR to od účinnosti zák. č. 85/1996 Sb. už neplatí), ako advokát zapísaný do zoznamu advokátov Slovenskej advokátskej komory.

Z uvedeného vyplýva, že právny záver odvolacieho súdu bol v rozpore s citovanými zákonnými ustanoveniami, preto Najvyšší súd vyhovel dovolaniu žalovaných a podľa ust. § 243b ods. 1 veta za bodkočiarkou O. s. p., jeho uznesenie zrušil a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 veta prvá O. s. p.) s tým, že právnym názorom vysloveným v tomto rozsudku bude krajský súd viazaný a v novom rozhodnutí rozhodne znova i o trovách pôvodného konania, vrátane trov dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O. s. p.).

Rozhodnutí zaslala JUDr. Alena Mrlinová, advokátka v Ostravě

Právní věta redakce

Pozn. redakce: Možnost zastoupení českým advokátem na Slovensku se ovšem týká i jiných právních řízení

K otázce propočtu odměny advokáta při zastoupení více osob a k otázce zvýšení odměny pro mimořádnou obtížnost

O tom, jak komplikované může být někdy rozhodování o nákladech řízení, přinášíme ukázkou z rozsudku Vrchního soudu v Praze. Předdeslat třeba, že šlo o tři žaloby proti rozhodnutím správních orgánů, kde figurovali dva advokáti a několik desítek účastníků. Věci byly vedeny samostatně až k jednání (trvajícimu téměř osm hodin), na němž byly spojeny.

Text je navíc důkazem toho, jak lehce lze přijít o věcně zasloužené zvýšené odměny za mimořádnou obtížnost věci a také důkazem toho, že i jindy prostinké odůvodnění výroku o nákladech může dát soudci tolik práce, jako rozsudek v jednodušší věci.

„S ohledem na předpokládané komplikace při výpočtu náhrady nákladů řízení (platnost dvou advokátních tarifů, větší počet účastníků řízení ve dvou věcech ze tří, spojení věcí teprve při jednání atp.) rozhodl soud o obecné povinnosti k náhradě nákladů řízení a vyhradil si jejich výpočet k písemnému vyhotovení rozhodnutí; za tím účelem požádal zástupce účastníků, aby předložili specifikaci těchto nákladů. Oba právní zástupci tak učinili, nicméně zejména specifikace výpočtu předloženého dr. K. neodpovídá matematickým postupům předpokláda-

ným vyhláškami o advokátních tarifech (nikoli snad ve smyslu „předražení“, spíše naopak) natolik, že soudu nezbylo, než vyjít jen ze správně požadovaného a ze spisů ověřeného počtu úkonů právní pomoci a právní služby vypočítat náhradu zcela znovu správným matematickým postupem.

Předeslat třeba, že soud neakceptoval návrh advokátů na přiznání mimořádně zvýšených odměn, a to z důvodů uvedených v závěru této části.

Dr. K. zastupoval účastníky řízení ve věcech A. a B.; tyto věci byly soudem spojeny až u jednání dne 20. 8. 1997.

Ve věci „A“ (S. a čtyři společníci) bylo zastupováno pět osob. Podle starého advokátního tarifu (vyhláška č. 270/1990 Sb., platná do 1. 7. 1996) byl ve věcech správního soudnictví jeden úkon právní pomoci odměňován částkou 100 Kč (§ 14 odst. 1). Při zastupování více osob činí odměna advokáta jen 80% této částky za každou osobu (§ 17 odst. 2), tedy při zastupování pěti osob činí sazba za jeden úkon částku 400 Kč. K tomu je třeba připočítat částku paušální náhrady za každého účastníka 30 Kč (§ 19 odst. 3), tedy $5 \times 30 = 150$, tj. celkem za úkon ve věci $400 + 150 = 550$ Kč.

Ve věci „A“ provedl advokát 4 úkony právní pomoci za platnosti starého advokátního tarifu: převzetí a přípravu zastoupení (§ 16 odst. 1, písm. a/), sepsání žaloby (§ 16 odst. 1, písm. c/), studium spisu dne 6. 6. 1996 (§ 16 odst. 1, písm. d/ a odst. 3) a předložil další písemné podání k věci se vztahující dne 10. 6. 1996 (§ 16 odst. 1, písm. c/). Za tyto čtyři úkony mu tak náleží $4 \times 550 = 2\,200$ Kč.

Za účinnosti nového tarifu (vyhlášky č. 117/1996 Sb.) činí tarifní hodnota věci správního soudnictví 10 000 Kč (§ 9 odst. 3, písm. f)) a tedy sazba za jeden úkon právní služby činí 1 000 Kč. Při společném zastupování (§ 12 odst. 4) náleží odměna ve výši 80 % za každou zastoupenou osobu, tj. 800 Kč, za pět zastoupených osob ve věci „A“ tedy 4 000 Kč za úkon. K tomu se přičítá paušál 75 Kč za každou osobu, který se nekrátí (§ 13 odst. 3), celkem tedy $5 \times 75 = 375$ Kč; sazba za jeden úkon právní služby ve věci tak činí 4 375 Kč. Tyto úkony jsou vykázané tři: studium spisu na soudě dne 20. 9. 1996 (§ 11 odst. 1, písm. f/), podání repliky 22. 10. 1996 (§ 11 odst. 1, písm. d/) a doplnění žaloby 28. 11. 1996 (§ 11 odst. 1, písm. d/). Celkem tedy $3 \times 4\,375 = 13\,125$ Kč.

Ve věci „B“, kterou zastupoval rovněž dr. K., náleží podle starého tarifu za dva úkony (převzetí a přípravu zastoupení a za žalobu s paušálními náhradami) 260 Kč a podle nového tarifu za studium spisu další úkon s paušální náhradou 1 075 Kč, celkem tedy za věc „B“ (před spojením) 1 335 Kč.

Při jednání soudu byly věci „A“ a „B“ soudem spojeny (přičemž toto spojení není stanoveno zákonem, § 12 odst. 3 nového tarifu). Zde pak náleží vyšší odměna zvýšená o polovinu odměny, která by náležela v ostatních spojených věcech. Vyšší odměnou je částka 4 375 ve věci „A“, polovinou odměny „B“ je částka 537,50 Kč (50 % z částky 1 075 Kč). Za účast na jednání soudu dne 20. 8. 1997

tak náleží za jeden úkon částka 4 912,50 Kč (4375 + 537,50). Jednání trvalo od 10.00 do 17.40 hod., počítat je tedy třeba 4 úkony (§ 11/1g), celkem tak za účast na jednání soudu náleží 19 650 Kč.

Dále je třeba připočíst zaplacený soudní poplatek za obě žaloby (2 × 100 Kč).

Žalobcům zastupovaným dr. K. byla tak na nákladech právního zastoupení a za zaplacený soudní poplatek přiznána částka 38 310 Kč a žalovanému bylo uloženo zaplatit ji žalobcům k rukám advokáta na účet, který ve vyčíslení udal.

Dr. K.-ová zastupovala ve věci „C“ 41 žalobců. Podle starého tarifu tak v takovém případě činí sazba za jeden úkon 80 Kč plus paušální náhrada 30 Kč, celkem 110 Kč za jednoho žalobce, při zastupování 41 osob tak celkem 4 510 Kč za jeden úkon právní pomoci (srv. ustanovení starého advokátního tarifu shora dovolaná). Tyto úkony přiznal soud dva, totiž převzetí s přípravou zastoupení a sepsí žaloby; doplnění žaloby ze dne 31. 5. 1996 se stalo na výzvu soudu a obsahovalo doplnění materiálních i formálních náležitostí žaloby, které měly být obsaženy již v žalobě samotné. Proto soud za tento úkon odměnu nepřiznal. Za uvedené dva úkony podle starého tarifu pak náleží částka 9 020 Kč.

Dále advokátka účtovala čtyři úkony právní služby za účast u jednání soudu podle nového tarifu. Za jeden úkon (viz ustanovení nového advokátního tarifu shora dovolaný) náleží 1 000 Kč, při zastupování více osob 800 Kč za každou s nekráceným paušálem 75 Kč, tedy za úkon a osobu 875 Kč. Tato částka se násobí 41× za 41 zastupovaných osob (tj. 35 875) a 4x za čtyři úkony, když jednání trvalo od 10.00 hod. do 17.40 hod. Celkem tak za zastupování u jednání dne 20. 8. 1997 náleží dr. K.-ové 143 500 Kč.

Dále je třeba připočíst zaplacený soudní poplatek za žalobu 1 000 Kč.

Žalobcům zastupovaným dr. K.-ovou byla tak na nákladech právního zastoupení a za zaplacený soudní poplatek přiznána částka 153 520 Kč a žalovanému bylo uloženo zaplatit ji žalobcům k rukám advokátky.

Soud však neakceptoval návrh advokátů na zvýšení mimosmluvní odměny na dvojnásobek (dr. K.-ová), resp. trojnásobek (dr. K.) podle § 17 odst. 1 starého, resp. § 12 odst. 1 nového advokátního tarifu, odůvodněný mimořádnou obtížností věci.

Soud sám je přesvědčen o tom, že šlo o věc naprosto výjimečně vysokého stupně náročnosti skutkové i právní, nicméně podklady pro spravedlivé přiznání zvýšené odměny scházejí a ani výzva advokátům k vyčíslení nákladů je nepřinesla.

Žaloby, podané ve všech třech věcech jsou v naprosté většině textu doslova a do písmene identické; jsou vytištěny na počítačových tiskárnách a je zřejmé, že digitalizovaný text užili oba advokáti tentýž (v textu se objevují tytéž neopravené překlapy ap.) a odchylky mezi žalobami v soudních věcech „A“, „B“ a „C“ jsou tak malé, že úpravy k tomu vedoucí samy o sobě byly jednoduché a nikoli obtížné. Stručně řečeno, všechny žaloby jsou rozhodující měrou variantami jedi-

ného textu; ten je zajisté výsledkem mimořádného úsilí a svědčí o výborné právní invenci.

Ovšem za situace, kdy si tuto mimořádnou obtížnost připisují nezávisle na sobě oba advokáti, kteří ve věci zastupovali, soud nemá podklad pro to, aby ji zodpovědně jednomu z nich přiznal a druhému odmítl. Žaloba podaná dr. K. sice soudu byla osobně předána dříve (13. 5. 1996), naproti tomu žaloba podaná dr. K.-ovou byla dříve podána na poštu (9. 5. 1996). Nelze tu zřejmě ani vyjít z toho, že žalobní text je společným dílem obou zástupců, protože nic takového v průběhu řízení nebylo tvrzeno a ani ve vyčíslení nákladů o tom není zmínka; ostatně to, co je mimořádně obtížné pro jednoho právníka, nemusí být mimořádně obtížné pro dva, kteří na věci participují.

Pro tyto pochybnosti soud – vycházející z toho, že přiznání mimořádného zvýšení není nárokem a je zcela v mezích diskrečního práva soudu – mimořádné zvýšení žádnému z právních zástupců nepřiznal.“

Rozsudek Vrchního soudu v Praze z 25. 8. 1997, sp. zn. 6 A 40/96.

Vazba – počítání lhůty při vrácení věci státnímu zástupci – výrazná změna judikatury

Po vrácení věci soudem státnímu zástupci k došetření nezačíná nové přípravné řízení, nýbrž se věc ve smyslu § 191 odst. 2 tr. ř. do stavu přípravného řízení vrací.

V případě dalšího trvání vazby obviněného se proto jedná o omezení jeho osobní svobody vazbou, která v daném okamžiku, tj. doručením trestního spisu státnímu zástupci (§ 71 odst. 8 tr. ř.), nezačíná, ale pokračuje. To především znamená, že nezačínají znovu běžet lhůty uvedené v ustanovení § 71 odst. 2 tr. ř.

Pokud nebude možno skončit přípravné řízení, do kterého byla věc vrácena, ve lhůtách uvedených v § 71 odst. 2 tr. ř., je nutno ve smyslu uvedeného ustanovení rozhodnout o jejich prodloužení, a to na základě návrhu podle § 71 odst. 6 tr. ř.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 12. 1997 sp. zn. 2 Tvrno 40/97).

Z odůvodnění:

Usnesením vrchního soudu byla k návrhu vrchního státního zástupce podle § 71 odst. 3 tr. ř. prodloužena vazba obviněného M. Š. do 16. 2. 1998 s tím, že u obviněného nadále trvají vazební důvody předpokládané ustanovením § 67 písm. a), b) tr. ř. Proti usnesení vrchního soudu o prodloužení vazby podal obviněný řádně a včas opravný prostředek.

V podrobném písemném odůvodnění stížnosti podaném prostřednictvím své obhájky obviněný M. Š. v první řadě uvedl, že byl jako obviněný dne 16. 8. 1995 zadržen a dne 17. 8. 1995 vzat soudcem okresního soudu do vazby. Vazba v přípravném řízení byla později soudem opakovaně prodlužována, naposledy byla takto prodloužena do 28. 2. 1997.

Dne 27. 2. 1997 krajský státní zástupce podal u krajského soudu na obviněného M. Š. obžalobu pro skutek kvalifikovaný jako trestný čin podle § 148 odst. 1, 3 tr. zák. Usnesením krajského soudu ze dne 13. 3. 1997 byla s touto trestní věcí znovu spojena trestní věc obviněného J. B., která byla usnesením vyšetřovatele ze dne 24. 4. 1996 vyloučena z původně společně vedené trestní věci obviněných J. B., M. Š. a J. Ch.; na obviněného J. B. byla podána obžaloba u krajského soudu dne 30. 5. 1996. Krajský soud v této původně vazební věci však neřídil hlavní líčení, neučinil žádné opatření ve smyslu § 188 tr. ř. a až dne 13. 3. 1997 podle mínění obviněného, tedy po více než osmi měsících absolutní nečinnosti, tuto věc poté, co napadla obžaloba na bývalé spoluobviněné J. Ch. a M. Š., věc znovu spojil ke společnému řízení a dne 1. 4. 1997 spojenou věc vrátil státnímu zástupci k došetření. Jako jeden z důvodů vrácení věci k došetření krajský soud uvedl, že je nutné opakovat ty úkony, které byly provedeny v době, kdy trestní řízení proti obviněnému J. B. bylo vyloučeno k samostatnému projednání a rozhodnutí.

Obviněný M. Š. v této souvislosti namítl, že důvodem pro rozhodnutí vrchního soudu o prodloužení lhůty vazby na dva roky může být pouze to, že nebylo možno pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů skončit trestní stíhání. Skutečnost, že věc spoluobviněného J. B. byla ze společného řízení vyloučena a později, po mnoha měsících nečinnosti soudu znovu spojena, a tím vznikla potřeba provést znovu úkony jinak provedené v souladu se zákonem, nebyla podle mínění stěžovatele jistě zapříčiněna obtížností věci či jiným závažným důvodem, ale pouze subjektivním, vědomě zvoleným postupem orgánů činných v trestním řízení. Dále stěžovatel zdůraznil, že podle článku 38 Listiny základních práv a svobod (dále jen Listiny) má každý právo, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů, a z tohoto práva občana plyne povinnost státu takové projednání věci zajistit. Tato povinnost státu je dána bez ohledu na schopnost či neschopnost státních úředníků. Pokud soud navíc při vrácení spisu k došetření poukázal na nesprávné zaměření vyšetřování, šlo podle názoru obviněného ty-

pickou subjektivní vadu při postupu vyšetřovatele, případně státního zástupce a nejednalo se o obtížnost věci či jiný vážný důvod.

Dnem 15. 5. 1997, tj. dnem, kdy rozhodnutí o vrácení věci nabylo právní moci, se podle ustanovení § 191 tr. ř. vrátila věc do přípravného řízení. Doručením spisu státnímu zástupci běží podle § 71 odst. 8, věta druhá, tr. ř. lhůta uvedená v ustanovení § 71 odst. 2 tr. ř. Lhůta vazby v přípravném řízení byla prodloužena soudem naposledy do 28. 2. 1997. Po vrácení věci k došetření běžela podle názoru stěžovatele lhůta vazby nevyčerpaná v přípravném řízení dále. Vrácení věci k došetření však podle přesvědčení obviněného M. Š., vyjádřeném v odůvodnění podané stížnosti jeho obhájkyň nezakládalo počátek běhu nové lhůty, nýbrž šlo jen o určení okamžiku, kdy pokračoval běh této lhůty v přípravném řízení. Při vrácení věci státnímu zástupci k došetření byla podle tohoto právního názoru lhůta uvedená v § 71 odst. 2 tr. ř. lhůtou v dříve již započatém a nyní pokračujícím přípravném řízení, která od doručení spisu státnímu zástupci soudem pokračovala a nepočala běžet znovu. Protože jde o zásah do osobní svobody občana, nelze v pochybnostech použít výklad v neprospekch obviněného.

Dobu trvání vazby před podáním obžaloby a dobu trvání vazby po vrácení věci k došetření je nutno z hlediska potřeby rozhodování o prodloužení vazby podle mínění stěžovatele počítat. Podle článku 8 odst. 5 Listiny přitom nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou v zákoně a na základě rozhodnutí soudu, a tyto ústavně zajištěné svobody občana nemohou být omezeny výkladem soudu, i kdyby to byl soud nejvyšší. Navíc vazba může trvat pouze nezbytnou dobu, a v této vazební věci podle obviněného M. Š. vznikly značné a nedůvodné průtahy, způsobené vyšetřovatelem, ale i soudem. Navíc podle stěžovatele neexistovaly žádné konkrétní skutečnosti, které by odůvodňovaly obavy z toho, že by obviněný M. Š. mohl mařit vyšetřování nebo uprchnout. Obecný poukaz na výši trestu nemohl podle stěžovatele obstát ani při přihlédnutí k věci obviněného J. B., a obava, že by mohl působit na dosud nevyšlechnuté svědky, se neopírala o žádné konkrétní zjištěné skutečnosti.

Na základě shora uvedených skutečností proto obviněný M. Š. požádal, aby Nejvyšší soud napadené usnesení vrchního soudu jako neodůvodněné zrušil a učinil opatření k tomu, aby byl stěžovatel propuštěn na svobodu.

Usnesením ze dne 20. 8. 1997 sp. zn. 2 Tvrno 33/97 však Nejvyšší soud stížnost obviněného M. Š. podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl.

Uvedený procesní postup odůvodnil Nejvyšší soud tím, že vrchní soud z pohledu stávající soudní praxe nepochybil nejen svým závěrem o naplnění zákonných důvodů vazby a jejich trvání, ale ani aplikací procesního postupu podle § 71 odst. 3 tr. ř. a dalším prodloužením vazby. Nejvyšší soud přitom konstatoval, že obviněný M. Š. v odůvodnění své stížnosti výstižně poukázal na dikci článku 8 odst. 5 Listiny i za znění ustanovení § 71 odst. 2, 3 a 8 tr. ř. a právem také zdů-

raznil, že vazba může v přípravném řízení a v řízení před soudem trvat jen nezbytně nutnou dobu, přičemž platí, že pokud by vazba v přípravném řízení přesáhla šest měsíců a propuštěním obviněného na svobodu by mohlo být zmařeno nebo ztíženo dosažení účelu trestního řízení, na návrh státního zástupce může o dalším trvání vazby do jednoho roku rozhodnout soudce a nad tuto lhůtu, nejvýše však do dvou let, může rozhodnout senát. Oprávněně vycházel i z toho, že uvedené lhůty se počítají od doby, kdy došlo k zatčení nebo zadržení obviněného, anebo nepředcházelo-li zadržení nebo zatčení, od doby, kdy došlo na základě rozhodnutí o vazbě k omezení osobní svobody obviněného; v daném případě od 16. 8. 1995.

Podle ustanovení § 71 odst. 8, věta druhá, tr. ř. přitom při vrácení věci státnímu zástupci k došetření běží lhůta uvedená v § 71 odst. 2 tr. ř. ode dne, kdy byl spis doručen státnímu zástupci. Podle obsahu zmíněného trestního spisu se tak v přezkoumávané trestní věci obviněného M. Š. stalo dne 11. 7. 1997 a tento den byl proto pro další běh vazební lhůty v přípravném řízení rozhodný, nikoliv den 15. 5. 1997, kdy se na základě usnesení vrchního soudu z téhož dne sp. zn. 3 To 25/97 stalo pravomocným a vykonatelným usnesením krajského soudu ze dne 1. 4. 1997 sp. zn. 1 T 7/97, kterým byla věc vrácena státnímu zástupci k došetření. Rovněž tento postup stěžovatel akceptoval, vyslovil však právní názor, že běh vazební lhůty, založený doručením trestního spisu státnímu zástupci v důsledku vrácení věci k došetření, nelze počítat samostatně. Podle obviněného tedy nelze počítat tuto lhůtu znovu, ale jde o pokračování vazební lhůty, uplynulé před podáním obžaloby.

Právní názor, zastávaný v době tehdejšího rozhodování Nejvyšším soudem, však vycházel z toho, že při vrácení věci státnímu zástupci k došetření, ať již podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř., podle § 221 odst. 1, 2 tr. ř. nebo podle § 260 tr. ř., běží lhůty uvedené v § 71 odst. 2 tr. ř. znovu. Za tohoto stavu věci nebylo proto třeba rozhodovat o prodloužení vazebních lhůt uvedených v § 71 odst. 2 tr. ř. znovu. Za tohoto stavu věci nebylo proto třeba rozhodovat o prodloužení vazebních lhůt uvedených v § 71 odst. 2 tr. ř., dokud neuplynula nová šestiměsíční lhůta. Senát Nejvyššího soudu, rozhodující v této trestní věci, takto respektoval právní názor, vyjádřený ve stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu publikovaném pod č. 27/1994 Sb. rozh. trest. a shledal tudíž plně zákonným procesní postup vrchního soudu předcházející vydání napadeného usnesení.

Za popsání stavu věci Nejvyšší soud neshledal obviněným podaný opravný prostředek důvodným a podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. stížnost obviněného M. Š. směřující proti rozhodnutí vrchního soudu o prodloužení jeho vazby zamítl.

Nálezem Ústavního soudu České republiky ze dne 13. 11. 1997 sp. zn. III. ÚS 337/97 bylo však usnesení Nejvyššího soudu z 20. 8. 1997, sp. zn. 2 Tvrno 33/97

s poukazem na porušení článku 8 odst. 5 Listiny podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušeno.

V odůvodnění svého rozhodnutí Ústavní soud kromě jiného zdůraznil, že odpověď na otázku stanovení vazební lhůty po vrácení věci k došetření státnímu zástupci soudem je nutno odvodit ze smyslu tohoto právního institutu, z obsahu právního institutu vazby a zejména z ustanovení Listiny, dotýkajících se uvedené problematiky. Podle článku 8 odst. 5 Listiny nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Z uvedené ústavní maximy, ve spojení se zákonnou podmínkou trvání vazby pouze v nezbytně nutné době, jakož i ve spojení s názorem Ústavního soudu vyjádřeným ve věci sp. zn. Pl. ÚS 4/94, časové vymezení vazby, resp. jejího prodloužení, musí být v konkrétní věci i konkrétně, po náležitém zdůvodnění stanoveno a nemůže vyplývat přímo ze zákona. Z tohoto důvodu je také podle názoru Ústavního soudu úkolem soudů speciálně se zabývat při vrácení věci k došetření státnímu zástupci a s tím souvisejícím prodlužováním vazby možným dotčením obviněného na jeho základním právu vyplývajícím z článku 38 odst. 2 Listiny ve spojení s článkem 8 odst. 5 Listiny, tj. zabývat se otázkou, do jaké míry může být další prodlužování vazby odůvodňováno, kromě existence vazebních důvodů i odstraňováním závažných vad přípravného řízení (§ 188 odst. 1 písm. e) tr. ř.). Jinými slovy, do jaké míry může závažné pochybení státu odůvodňovat další trvání tak závažného omezení osobní svobody, jakým je vazba.

Podle závěru Ústavního soudu proto po vrácení věci státnímu zástupci k došetření soudem nezačíná nové přípravní řízení, nýbrž se věc vrací do stavu přípravného řízení (§ 191 odst. 2 tr. ř.). Jelikož se věc vrací do stavu přípravného řízení a nezačíná přípravné řízení nové, vyplývá z toho podle Ústavního soudu, že rovněž v případě dalšího trvání vazby (o čemž je v případě předběžného projednání obžaloby obligatorně rozhodováno – § 192 tr. ř.) se bez jakýchkoli pochybností jedná o omezení osobní svobody, které v daném okamžiku nezačíná, nýbrž pokračuje, a to ve stadiu přípravného řízení. Z tohoto důvodu se na něj vztahuje časové vymezení, vyplývající z příslušných rozhodnutí soudů o vzetí do vazby, resp. o prodloužení vazby, a to právě ve vztahu k prvotnímu omezení osobní svobody. Pokud se soudy v souvislosti s vrácením věci do přípravného řízení musí zabývat tím, ve kterých směrech je třeba přípravné řízení doplnit a které skutečnosti je třeba objasnit, popřípadě které úkony je třeba provést (§ 191 odst. 1 tr. ř.) a ve vazebních věcech zároveň rozhodnout o dalším trvání vazby, není podle Ústavního soudu možné z pohledu článku 8 odst. 5 Listiny a § 71 odst. 2 tr. ř. tak učinit bez konkrétního stanovení nezbytně nutné doby vazby. Skutečnost, že je běžnou praxí podávání obžaloby státním zastupitelstvím soudu ve lhůtě kratší, než je 15 dní před uplynutím vazby, podle názoru

Ústavního soudu není a ani nemůže být argumentem porušování základních práv a svobod.

Tímtež nálezem naproti tomu Ústavní soud zamítl návrh stěžovatele M. Š. na zrušení usnesení vrchního soudu ze dne 25. 7. 1997 sp. zn. 4 Ntv 28/97 s odkazem na opakovaně zdůrazňovanou zásadu minimalizace zásahů do pravomoci jiných orgánů, tj. postupem, podle kterého v případě dosažení ochrany ústavnosti je Ústavním soudem nutno volit pouze taková kasační, resp. derogační (abrogační) opatření, jež v minimální míře zasahují do pravomoci jiných orgánů veřejné moci.

Rozhodnutím Ústavního soudu se tudíž vytvořila procesní situace, kdy nebylo rozhodnuto o stížnosti obviněného M. Š., podané prostřednictvím jeho obhájky-ně řádně a včas proti usnesení vrchního soudu z 25. 7. 1997 sp. zn. 4 Ntv 28/97, přičemž obviněný právě na základě tohoto rozhodnutí o prodloužení vazby v té době vazbu vykonával.

Nejvyšší soud proto ihned po doručení zmíněného nálezu Ústavního soudu učinil kroky k opatření trestního spisu, pro nové rozhodnutí nezbytného, a znovu z podnětu stížnosti obviněného M. Š. podle § 147 odst. 1 tr. ř. přezkoumal napadené usnesení vrchního soudu, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo.

Po projednání stížnosti obviněného M. Š. v neveřejném zasedání Nejvyšší soud především opětovně dospěl k závěru o trvalé existenci vazebních důvodů podle § 67 písm. a), b) tr. ř. a shledal naplněny rovněž podmínky pro aplikaci ustanovení § 71 odst. 3 tr. ř.

Nejvyšší soud vycházel z právního názoru vysloveného ve shora citovaném nálezu Ústavního soudu a znovu se proto musel zevrubně zabývat i procesními podmínkami dosavadního rozhodování o vazbě. Vzal v úvahu, že obviněný M. Š. byl vzat do vazby s omezením jeho osobní svobody od 16. 8. 1995, přičemž tato část přípravného řízení skončila podáním obžaloby u krajského soudu dne 27. 2. 1997. Tomuto podání obžaloby předcházelo prodloužení vazby do 28. 2. 1997. Po pravomocném vrácení věci státnímu zástupci k došetření byl trestní spis vrácen státnímu zástupci dne 11. 7. 1997, od tohoto dne tedy v souladu s ustanovením § 71 odst. 8 tr. ř. a v souladu s citovaným nálezem Ústavního soudu přípravné řízení pokračovalo. O dalším trvání vazby, resp. o prodloužení vazby na konkrétně stanovenou lhůtu však vrchní soud rozhodl napadeným usnesením až 25. 7. 1997.

Ve světle právního rozboru provedeného Ústavním soudem je tudíž třeba mít za to, že obviněný M. Š. se v uvedeném mezidobí nacházel ve vazbě po určitou dobu přípravného řízení protiprávně, neboť postup krajského soudu podle § 192 tr. řádu zjevně nemohl podle názoru Ústavního soudu nedostatek rozhodnutí o prodloužení doby trvání vazby zhojit.

Za tohoto stavu věci Nejvyššímu soudu nezbyvalo nic jiného, než napadené usnesení vrchního soudu zrušit, a návrh vrchního státního zástupce v Praze na

prodloužení vazby obviněného M. Š. zamítnout. Současně Nejvyšší soud učinil opatření, aby byl obviněný M. Š. neprodleně propuštěn z vazby na svobodu.

Pozn. redakce: Stanovisko, které zaujal v nálezu z 13. 11. 1997 sp. zn. III ÚS 337/97 Ústavní soud ČR a které představuje významnou změnu oproti dosavadní judikatuře, zastávala již dříve katedra Trestního práva Právnické fakulty UK v Praze a za obdobného právního stavu bylo prosazováno již v r. 1975 v literatuře (srv. Mandák V.: Zajištění osoby obžalované v čs. trestním řízení, Orbis Praha 1975, str. 192).

Bližší konkretizace problematiky, která byla předmětem dotčeného řízení, viz příspěvek otištěný v tomto čísle na str. 42.

Advokátní tarif – odměna v případě přeložení termínu a odročení bez jednání

Z hlediska odměny a náhrady nákladů ustanoveného obhájce je třeba odlišovat případ, kdy dojde k odročení hlavního líčení ve smyslu § 205 tr. ř., od případu, kdy z okolností, jež se objevily ještě před počátkem hlavního líčení, je zřejmé, že hlavní líčení nebude možno provést v termínu, na který bylo stanoveno, a předseda senátu proto termín hlavního líčení přeloží nebo zruší, aniž by ho zahajoval, a vyrozumí o tom strany a jiné osoby, které byly předvolány nebo vyrozuměny. Jen v případě odročení ve smyslu citovaného ustanovení je třeba pokládat za právní pomoc i právní asistenci advokáta, který se na jednání připravoval a případ se zřetelem na danou fázi řízení zpracoval.

(Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 1. 1997 sp. zn. 6 To 709/96)

Ke stížnosti obhájce odsouzeného Krajský soud v Plzni zrušil usnesení Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 20. 9. 1996 sp. zn. 4 T 275/95 a tomuto soudu uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 20. 9. 1996 sp. zn. 4 T 275/95 byla podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. a příslušných ustanov-

vení vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 270/1990 Sb. obhájci JUDr. M. Č. přiznána odměna a náhrada hotových výdajů v celkové výši 1 330 Kč. V odůvodnění napadeného usnesení se potom uvádí, že obhájci se nepřiznává jeden úkon, a to 400 Kč za hlavní líčení dne 15. 2. 1996, které se nekonalo. Dále se nepřiznává jeden režijní paušál za tento den a také jízdné autobusem dne 6. 9. 1995 ve výši 9 Kč, neboť obhájce nepřipojil jízdenky.

Proti tomuto rozhodnutí podal v zákonné lhůtě obhájce JUDr. M. Č. stížnost, kterou odůvodnil jednak tím, že se hlavní líčení dne 15. 2. 1996 nekonalo, aniž byl o tomto předem uvědoměn, přičemž se na hlavní líčení připravoval a osobně se k němu dostavil. Podle stanoviska Ústavního soudu má nárok na odměnu v plné výši za úkon, který v tomto případě činí 400 Kč, a úhradu režijního paušálu. Dále obhájce namítl, že předložil soudu příslušnou jízdenku v souvislosti s cestou autobusem dne 6. 9. 1995 z Ostrova do Karlových Varů a má tedy nárok na úhradu hotových výdajů, tj. jízdného ve výši 9 Kč.

Krajský soud v Plzni z podnětu řádně a včas podané stížnosti přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení i řízení, které mu předcházelo, a na základě tohoto postupu dospěl k následujícím zjištěním a závěrům:

Hlavní líčení nařízené okresním soudem na 15. 2. 1996 se ve stanoveném termínu skutečně nekonalo, aniž by ovšem ve spise byl založen jakýkoli doklad o tom, že došlo ke zrušení termínu jeho konání. Pozoruhodné je, že ihned následujícího dne, tj. 16. 2. 1996, byl vydán trestní příkaz, který nabyl právní moci 19. 3. 1996. Nelze tedy nijak ověřit tvrzení stěžovatele, že se řádně k soudu dostavil, když nebyl uvědoměn o tom, že se hlavní líčení stanovené na tento den nekoná.

Za dané situace Krajský soud v Plzni jako soud druhého stupně rozhodl věc vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, protože bude třeba především zjistit a dokladovat, proč se hlavní líčení nařízené na 15. 2. 1996 nekonalo a zda a případně jakou formou byl obhájce JUDr. M. Č. o tom vyrozuměn. Takové zjištění bude mít zásadní význam i z hlediska posouzení námítky stěžovatele vztahující se k nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 29. 11. 1994 sp. zn. I. US 89/94. V tomto nálezu se totiž mimo jiné dovozuje, že za právní pomoc je třeba pokládat i právní asistenci advokáta, který se na jednání připravoval a případ se zřetelem na danou fázi řízení zpracoval a jenž v každém stadiu řízení sleduje oprávněné zájmy svého klienta a je připraven v případě potřeby aktivně jednat, a to i v té procesní situaci, která (z jakéhokoliv důvodu) vedla k odrocení jednání.

Podle názoru odvolacího soudu však nastane jiná situace, pokud již z okolností, jež se objevily ještě před počátkem hlavního líčení, je zřejmé, že hlavní líčení nebude možno provést v termínu, na který bylo stanoveno. V takovém případě před-

seda senátu termín hlavního líčení přeloží, aniž by ho zahajoval, a vyrozumí o tom strany a osoby, které byly k účasti na hlavním líčení přizvány, nebo termín hlavního líčení zruší a rovněž o tom vyrozumí strany a další osoby, je-li překážka takové povahy, že stanovení nového termínu hlavního líčení zatím nepřichází v úvahu. Jinak řečeno, úkolem soudu prvního stupně při novém projednávání a rozhodování v dané věci bude zjistit a řádně doložit, zda došlo k odročení hlavního líčení stanoveného na 15. 2. 1996 po zahájení hlavního líčení ve smyslu ustanovení § 205 tr. ř., či zda předseda senátu termín hlavního líčení jen přeložil, resp. zrušil.

Pozn. redakce: Právní názor, vyslovený v právní větě rozhodnutí, je správný, pokud lze na případ použít již zrušený advokátní tarif – vyhl. č. 573/1990 Sb. Stejným způsobem však nelze postupovat podle nyní platného advokátního tarifu – vyhl. č. 177/1996 Sb. – na danou situaci je třeba aplikovat ust. § 14 odst. 2, které upravuje náhradu za promeškaný čas, zatímco dříve platný tarif obdobnou situaci vůbec neupravoval.

Rozhodnutí je aplikovatelné i na zastoupení v jiném než trestním řízení. To platí i o použití § 14 odst. 2 platného advokátního tarifu.

Kdy nejsou důvody pro prodloužení vazby přes dva roky

I. Prodloužení na dobu dvou roků je výjimkou z ústavní zásady, podle níž trvání vazby je omezeno na dobu stanovenou zákonem (čl. 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod) a jež proto musí být opřeno o skutečnosti, které jsou mimořádné. Přitom musí být současně splněny obě podmínky uvedené v § 71 odst. 3 tr. ř., tj. pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů nebylo možné trestní stíhání ve dvouleté lhůtě skončit a propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního řízení. Prvá podmínka není splněna, jestliže řízení je poznamenáno zdouhavostí způsobenou neúměrně dlouhými obdobími nečinnosti orgánů činných v trestním řízení. Není-li tato podmínka splněna pak i při nebezpečí, že nastanou okolnosti, uvedené v druhé podmínce, nemůže být trvání vazby prodlouženo.

II. Závažné důvody, pro které nebylo trestní stíhání skončeno ve stanovené vazební lhůtě, je třeba odůvodnit konkrétními skutečnostmi.

Z judikatury

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 8. 1997, sp. zn. 1 Tvo 233/97.

Nejvyšší soud k stížnosti obžalované zrušil usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. 8. 1997 sp. zn. 3 Ntv 39/97 a návrh předsedy senátu Krajského soudu v Ostravě na prodloužení vazby obžalované v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 34 T 14/95 zamítl.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením Vrchní soud v Olomouci podle § 71 odst. 3 tr. ř. prodloužil vazbu obžalované J. A. v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 34 T 14/95 do 30. 11. 1997.

Proti usnesení podala obžalovaná J. A. v zákonné lhůtě stížnost, v níž namítla, že další trvání vazby není opodstatněné. Z obsahu a smyslu stížnosti je patrné, že obžalovaná jejím podáním sledovala zrušení napadeného usnesení a propuštění z vazby.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení i řízení, které mu předcházelo, a shledal, že stížnost je důvodná.

Obžalovaná J. A. je stíhána pro trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. Řízení je ve stadiu konání hlavního líčení poté, co původní odsuzující rozsudek byl v odvolacím řízení zrušen a co věc byla vrácena Krajskému soudu v Ostravě k novému projednání a rozhodnutí. Obžalovaná je ve vazbě od 19. 9. 1995 z důvodu uvedeného v § 67 písm. a) tr. ř. Konec doby dvou roků, na kterou je trvání vazby omezeno podle § 71 odst. 3 tr. ř., tedy připadá na 19. 9. 1997. Více než 15 dnů před skončením lhůty navrhl předseda senátu Krajského soudu v Ostravě prodloužení vazby.

Vrchní soud v Olomouci, pokud vazbu prodloužil, rozhodl v rozporu se zákonem.

Podle § 71 odst. 3 tr. ř. vazba v řízení před soudem spolu s vazbou v přípravném řízení nesmí trvat déle než dva roky. Pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního řízení, může o dalším trvání vazby na nezbytně nutnou dobu rozhodnout vrchní soud.

Z citovaného ustanovení vyplývá, že prodloužení vazby není podmíněno jen existencí některého z vazebních důvodů podle § 67 tr. ř., ale že je vázáno ještě na splnění dalších dvou předpokladů. Jedním z těchto předpokladů je to, že trestní stíhání nebylo možné skončit ve lhůtě dvou roků trvání vazby pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů. Druhým z těchto předpokladů je to, že pro-

puštěním obviněného na svobodu je ohroženo dosažení účelu trestního řízení. Přitom oba uvedené předpoklady musí být splněny současně.

V posuzovaném případě není splněn ten předpoklad pro prodloužení vazby, který spočívá v tom, že trestní stíhání nemohlo být skončeno ve stanovené lhůtě pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů.

Skutek, pro který je obžalovaná J. A. stíhána, spočíval podle obžaloby v tom, že dne 19. 9. 1993 ve stavu lehké opilosti po předchozí rozeprá zasadila kuchyňským nožem svému bývalému druhovi V. V. pět bodnořezných ran a jednu řeznou ránu, přičemž čepel nože protála při bodnořezném poranění krku hrdelní žílu, což vedlo k tomu, že V. V. v důsledku vykrvácení zemřel.

Z hlediska povahy stíhaného skutku a okruhu prováděných důkazů jde o věc vyznačující se takovým stupněm obtížnosti, který je v praxi krajských soudů jako soudů prvního stupně běžný. To se projevuje i tím, že spis má nyní 511 listů a není tedy nijak mimořádně obsáhlý. Ostatně Vrchní soud v Olomouci v napadeném usnesení ani předseda senátu Krajského soudu v Ostravě obtížnosti věci nijak neargumentovali.

Za této situace je podstatné, že tu nejsou ani jiné závažné důvody, kterými by bylo možné přesvědčivě vysvětlit skutečnost, že trestní stíhání nebylo skončeno ve lhůtě dvou roků trvání vazby. Řízení je poznamenáno zdouhavostí způsobenou neúměrně dlouhými obdobími nečinnosti Krajského soudu v Ostravě jako soudu prvního stupně a Vrchního soudu v Praze jako soudu odvolacího. Obžaloba byla podána již 15. 3. 1994. Hlavní líčení se konalo ve dnech 2. 5. až 4. 5. 1995, kdy Krajský soud v Ostravě rozhodl jednak usnesením, jímž věc pro trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. vyloučil ze společného řízení, a jednak rozsudkem, jímž obžalovanou uznal vinnou trestnými činy porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, 2 tr. zák. a poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák. a odsoudil ji k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dva roky. Rozsudek nabyl právní moci v řízení před Krajským soudem v Ostravě jako soudem prvního stupně a obžalovaná vykonávala uložený trest od 26. 5. 1995 do 19. 9. 1995, přičemž jí do uloženého trestu byla započtena vazba vykonaná od 19. 9. 1993 do 26. 5. 1995. Dalším rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. 5. 1995 byla obžalovaná uznána vinnou trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. a odsouzena k souhrnnému trestu odnětí svobody na jedenáct roků (vztah souhrnnosti byl v poměru k rozsudku ze dne 4. 5. 1995). Ačkoli byla obžalovaná od 19. 9. 1995 ve vazbě a ačkoli byl spis s odvoláními předložen dne 13. 10. 1995, o odvoláních podaných proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. 5. 1995 rozhodl Vrchní soud v Praze teprve dne 22. 10. 1996, tedy po více než jednom roce. Spis byl po zrušení rozsudku a vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí doručen Krajskému soudu v Ostravě dne 26. 11. 1996. Další úkony, které spočívaly ve vydání dvou

usnesení o přibrání znalců, Krajský soud v Ostravě učinil až dne 10. 3. 1997. Následovalo vyžádání listinných důkazů od Úřadu města Olomouce, Všeobecné zdravotní pojišťovny a Policie ČR – Krajského úřadu vyšetřování v Ostravě, a to dne 9. 4. 1997. Krajský soud v Ostravě tedy uvedené úkony učinil prakticky až čtyři měsíce poté, kdy mu byl vrácen spis od odvolacího soudu. Krajský soud v Ostravě potom nařídil hlavní líčení na 28. 7. 1997, které však odročil na 29. 9. a 30. 9. 1997.

Z návrhu předsedy senátu Krajského soudu v Ostravě na prodloužení vazby je patrné, že hlavní líčení konané dne 28. 7. 1997 bylo odročeno především z důvodů tříměsíčního pobytu svědkyně, jejíž výslech se jevil jako nutný, v cizině a že jeden ze znalců, který má být v hlavním líčení také vyslechnut, byl v srpnu 1997 na dovolené. Tyto okolnosti sice objektivně ztížily postup hlavního líčení, avšak týkají se jen velmi omezeného úseku řízení. Rozhodujícím důvodem, pro který nebylo trestní stíhání skončeno ve lhůtě dvou roků trvání vazby, zůstává to, že Vrchní soud v Praze o odvoláních podaných proti původnímu rozsudku rozhodl s neúměrně dlouhým časovým odstupem delším než jeden rok a že Krajský soud v Ostravě po vrácení spisu od odvolacího soudu učinil další úkony rovněž s neúměrně dlouhým časovým odstupem prakticky čtyř měsíců. Již tato dvě období nečinnosti obou soudů vedla k tomu, že z dvouleté vazební lhůty bylo vyčerpáno prakticky šestnáct měsíců. Za tohoto stavu nelze akceptovat závěr Vrchního soudu v Olomouci, že tu jsou závažné důvody, pro které nebylo trestní stíhání skončeno ve stanovené vazební lhůtě, nehledě na to, že Vrchní soud v Olomouci tento závěr ani nevysvětlil žádnými konkrétními skutečnostmi a omezil se jen na nepřiléhavé konstatování, že po vrácení věci odvolacím soudem nebyly shledány průtahy zaviněné krajským soudem, a na konstatování dílčích procesních obtíží, které vedly k odročení posledního hlavního líčení.

Protože neskončení trestního stíhání ve lhůtě dvou roků trvání vazby ve skutečnosti nemá původ v obtížnosti věci ani v jiných závažných důvodech, je prodloužení vazby podle § 71 odst. 3 tr. ř. nad dobu dvou roků vyloučeno. Nic na tom nemění ani to, že důvod vazby podle § 67 písm. a) tr. ř. trvá a že propuštěním obžalované na svobodu může být ohrožen účel trestního řízení. Nedostatek podmínek stanovených v § 71 odst. 3 tr. ř. pro prodloužení vazby nelze nahradit ani úvahami o závažnosti trestného činu, pro který je obžalovaná stíhána.

Prodloužení vazby nad dobu dvou roků by v daném případě bylo zjevným porušením ústavně garantované zásady, že trvání vazby je omezeno na dobu stanovenou zákonem (čl. 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod). Prodloužení vazby nad dobu dvou roků je výjimkou z uvedené ústavní zásady, a již proto musí být opřeno o skutečnosti, které jsou mimořádné. Takové skutečnosti však v posuzované věci dány nejsou.

I. Má-li být složitost věci důvodem prodloužení vazby podle § 71 odst. 3 tr. ř., musí být dána již s určitým stupněm mimořádnosti, neboť prodloužení vazby je zákonem stanoveno jen jako výjimka ze zásady, že vazba v řízení před soudem spolu s vazbou v přípravném řízení smí trvat nejvýše dva roky. Jestliže zdouhavost řízení neměla žádný zřetelný důvod, který by bylo možno označit za závažný, zejména není-li možno dovodit z povahy věci její složitost, nelze vazbu na dobu další dva roky prodloužit, a to ani tehdy, jestliže vazební důvody stále trvají a propuštěním obviněného na svobodu může být případně i ohrožen účel trestního řízení.

II. Lhůta stanovená v § 71 odst. 3 tr. ř. se týká trestního řízení jako celku. Není proto možné shledávat důležité důvody pro prodloužení vazby v řízení před soudem pouze v tom, že obžaloba byla podána za okolností, kdy téměř celá lhůta byla vyčerpána přípravným řízením. Není tedy rozhodné, zda průtahy ve věci vznikly zaviněním orgánů činných v přípravném řízení bez toho, že by k průtahům došlo též v řízení před soudem.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 1997 sp. zn. 1 T vno 162/97

Nejvyšší soud zrušil ke stížnosti obviněných usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 5. 1997 sp. zn. 6 Ntv 10/97 a návrh předsedy senátu Obvodního soudu pro Prahu 6 na prodloužení vazby obviněných v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 6 pod sp. zn. 2 T 59/97 zamítl.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením Vrchní soud v Praze podle § 71 odst. 3 tr. ř. prodloužil vazbu obviněných Z. O. a M. B. v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 6 pod sp. zn. 2 T 59/97 do 2. 12. 1997.

Proti usnesení podali obvinění Z. O. a M. B. stížnost. Každý z obviněných ve stížnosti uplatnil námitky proti dalšímu trvání vazby s tím, že prodloužení vazby je neopodstatněné. Z obsahu a smyslu obou stížností je patrné, že obvinění sledují opravnými prostředky zrušení napadeného usnesení a propuštění z vazby.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení i řízení, které mu předcházelo, a shledal, že stížnosti obou obviněných jsou důvodné.

Na podkladě obžaloby podané u Obvodního soudu pro Prahu 6 dne 7. 5. 1997 jsou obvinění Z. O. a M. B. stíháni pro trestné činy krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. b) a poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák. Po podání obžaloby dosud nebylo nařízeno hlavní líčení.

Obvinění Z. O. a M. B. jsou ve vazbě od 2. 6. 1995 z důvodů uvedených v § 67 písm. a), c) tr. ř. Doba dvou roků, na kterou je trvání vazby omezeno podle § 71

odst. 3 tr. ř., uplynula dne 2. 6. 1997. Více než 15 dnů před skončením lhůty podal předseda senátu Obvodního soudu pro Prahu 6 návrh na prodloužení vazby.

Vrchní soud v Praze tím, že vazbu obviněných prodloužil, rozhodl v rozporu se zákonem.

Podle § 71 odst. 3 tr. ř. vazba v řízení před soudem spolu s vazbou v přípravném řízení nesmí trvat déle než dva roky. Pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního řízení, může o dalším trvání vazby na nezbytně nutnou dobu rozhodnout vrchní soud.

V posuzovaném případě není pro prodloužení vazby splněna ta podmínka, kterou citované ustanovení vymezuje tak, že ve stanovené lhůtě nebylo možné skončit trestní stíhání pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů. Vrchní soud v Praze v odůvodnění napadeného usnesení v tomto ohledu pouze konstatoval, že „průtahy ve věci nevznikly zaviněním obvodního soudu“, a odkázal na to, že se zřetelem na shromažďování důkazního materiálu, výslechy dalších spoluobviněných, řady svědků, přibrání znalce a vypracování znaleckého posudku na ocenění množství odcizených věcí, převážnou část dokazování vyčerpalo přípravné řízení. Ze skutečnosti, že téměř celá doba dvou roků trvání vazby byla vyčerpána v přípravném řízení a že soud nezpůsobil průtahy v řízení, ještě nevyplývá, že tu jsou závažné důvody ve smyslu § 71 odst. 3 tr. ř., pro které nebylo možné skončit trestní stíhání v uvedené lhůtě. Vrchní soud v Praze žádné takové důvody v napadeném usnesení neuvedl. Takové důvody ostatně nevyplývají ani z návrhu předsedy senátu Obvodního soudu pro Prahu 6 na prodloužení vazby. Ze spisu rovněž nejsou patrné.

Řízení před soudem je třeba spolu s přípravným řízením považovat za celek, to znamená za jediné řízení, na které se vztahuje lhůta stanovená v § 71 odst. 3 tr. ř. Není proto možné shledávat důležité důvody pro prodloužení vazby podle § 71 odst. 3 tr. ř. v řízení před soudem pouze v tom, že obžaloba byla podána za okolností, kdy téměř celá lhůta byla vyčerpána přípravným řízením. Důležité důvody ve smyslu § 71 odst. 3 tr. ř. musí být dány ve vztahu k řízení jako celku, to znamená bez ohledu na to, zda jde o přípravné řízení nebo o řízení před soudem. I když je možné souhlasit s Vrchním soudem v Praze v tom, že průtahy ve věci nevznikly zaviněním obvodního soudu, neznamená to, že jsou dány důležité důvody, pro které nebylo možné skončit trestní stíhání ve stanovené lhůtě. Zdlouhavost přípravného řízení neměla žádný zřetelný důvod, který by bylo možno označit za závažný. Tímto důvodem zejména nebyla složitost věci.

Trestná činnost, která je obviněným kladena za vinu, měla spočívat v sedmi útocích, jejichž podstatou bylo násilné vniknutí do různých restaurací a prodejen a odcizení zboží. Charakter této trestné činnosti, její rozsah a okruh prováděných důkazů ukazují na to, že se jedná o věc vyznačující se stupněm složitosti, který je

v praxi orgánů činných v trestním řízení obvyklý. Má-li být složitost věci důvodem prodloužení vazby podle § 71 odst. 3 tr. ř., musí být dána již s určitým stupněm mimořádnosti, neboť prodloužení vazby je zákonem stanoveno jen jako výjimka ze zásady, že vazba v řízení před soudem spolu s vazbou v přípravném řízení smí trvat nejvýše dva roky. Složitost věci tedy v posuzovaném případě není důvodem prodloužení vazby. Při absenci jiných závažných důvodů, pro které nebylo možné skončit trestní stíhání ve lhůtě uvedené v § 71 odst. 3 tr. ř., je zřejmé, že prodloužení vazby nepřicházelo v úvahu, a to ani za situace, kdy lze souhlasit s tím, že vazební důvody podle § 67 písm. a), c) tr. ř. stále trvají, a kdy propuštěním obviněných na svobodu může být případně i ohrožen účel trestního řízení.

a) Právo obviněného a obhájce seznámit se s návrhem státního zástupce na vzetí do vazby;

b) Koluzní vazba (absence důvodů)

I. Trestní řád ani interní předpisy nestanoví povinnost orgánů trestního řízení doručit obviněnému písemné vyhotovení návrhu státního zástupce na vzetí obviněného do vazby. Nelze však obviněnému odmítnout možnost, aby se on nebo jeho obhájce s návrhem seznámil a podrobněji jej prostudoval, dříve než bude obviněný vyslechnut (§ 77 odst. 2 tr. ř.) a než bude o tomto návrhu rozhodnuto.

II. Jestliže nebyly zjištěny skutečnosti, které by nasvědčovaly koluznímu záměru obviněného a z provedených důkazů nevyplývají ani jiné skutečnosti, které by takovému záměru nasvědčovaly, nejsou dány důvody koluzní vazby podle § 67 písm. b) tr. ř. To platí tím spíše, jestliže obviněný měl po delší dobu vzhledem k délce trestního stíhání dostatečnou možnost dopustit se koluzního jednání a nelze mít za zjištěno, že se této možnosti pokusil využít.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 28. 11. 1996 sp. zn. 3 To 891/96.

Krajský soud v Českých Budějovicích zrušil ke stížnosti obviněného usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 7. 11. 1996 sp. zn. Nt 402/96 a obviněného propustil z vazby na svobodu.

Z odůvodnění:

Usnesením ze dne 7. 11. 1996 sp. zn. Nt 402/96 rozhodl Okresní soud v Českých Budějovicích podle § 68 tr. ř. o vzetí obviněného T. Ch. do vazby z důvodu § 67 písm. b) tr. ř. V odůvodnění usnesení popsal, pro jaká jednání a které trestné činy je obviněný stíhán. Uvedl dále, že při domovní prohlídce byly u obviněného zajištěny doklady související s trestnou činností dalších osob, které jsou ve vazbě a s vymáháním pohledávek u nich. Je tak odůvodněna obava, že obviněný by působil na svědky, včetně pracovníků finančních úřadů, u nichž byly činěny pokusy o uplatnění neoprávněného odpočtu daně z přidané hodnoty, jakož i na spoluobviněné.

Proti tomuto usnesení podal obviněný v zákonné lhůtě stížnost, kterou později odůvodnil prostřednictvím svého obhájce. V odůvodnění především namítl, že mu nebylo při jednání soudu umožněno dostatečně se seznámit s návrhem státního zástupce na vzetí do vazby, návrh mu nebyl předem doručen, a proto se nemohl dostatečně podrobně vyjádřit k důvodnosti navrhovaného opatření. Proto se podrobně vyjadřuje až v podané stížnosti. Dále obsáhle uvedl, proč ve věci nejsou ty důvody vazby, které soud neshledal a státní zástupce ani nenavrhol. Proti závěru soudu o existenci vazebního důvodu podle § 67 písm. b) tr. ř. namítl, že je stíhán od roku 1995 a měl tedy dostatek možností působit na pracovníky finančních úřadů a na další svědky či další obviněné. Přesto se z provedených důkazů nepodává, že by se o něco takového pokusil. Pokud jde o vymáhání pohledávek, kterého se mají týkat písemnosti zaslané obviněným J. V., je napadené usnesení zřejmě pro písařskou chybu nepřezkoumatelné. Navíc ani zjištěné skutečnosti nenasvědčují tomuto vazebnímu důvodu, když jej jmenovaný pouze pověřil zajištěním podpisu nových směnek náhradou za směnky, které mu byly spolu s dalšími doklady odcizeny. Tyto písemnosti jsou navíc ze srpna 1996 a on na ně více než tři měsíce vůbec nereagoval. Vazba tedy není odůvodněna skutkovými okolnostmi, jak požaduje ustanovení § 68 věta druhá tr. ř. Proto navrhl, aby napadené usnesení bylo zrušeno a on aby byl propuštěn na svobodu.

Krajský soud z podnětu této stížnosti přezkoumal ve smyslu § 147 odst. 1 tr. řádu napadené usnesení i řízení jemu předcházející a učinil následující zjištění a závěry:

V řízení předcházejícím napadenému usnesení nebyly podstatné vady zjištěny. Byla respektována všechna ustanovení trestního řádu, která upravují podmínky pro podání návrhu na vzetí obviněného do vazby a rozhodnutí o něm. Pokud jde o námitku obviněného stran nedostatečného seznámení s obsahem návrhu na vzetí do vazby, je třeba uvést, že tato otázka není výslovně upravena ani v trestním řádu, ani v jednacím či kancelářském řádu pro okresní a krajské soudy. Zejména není stanovena povinnost orgánů trestního řízení obviněnému písemně vyhotovení návrhu předem doručit. Jednání soudu o takovém návrhu nemá povahu zcela shod-

nou se žádným jiným výslovně upraveným jednáním soudu. Z ustanovení trestního řádu upravujících veřejné zasedání, neveřejné zasedání a hlavní líčení, ze smyslu celé zákonné úpravy práv obviněného na obhajobu i z logiky věci lze dovodit, že návrh na vzetí do vazby musí být státním zástupcem nebo soudcem přednesen i s jeho podstatnými důvody. Nelze však patrně odmítnout ani možnost, aby si obviněný nebo jeho obhájce písemný návrh podrobně prostudoval, pokud o to při jednání požádá. Naproti tomu ze zákonné úpravy zmíněných institutů ani analogií nelze dovodit povinnost doručit návrh obviněnému předem. Z obsahu protokolovaného stanoviska obhájce k návrhu je zřejmé, že návrh přednesen byl. Ze stížnosti pak je zřejmé, že písemné vyhotovení návrhu bylo dáno obviněnému k nahlédnutí. Nelze tedy v tomto případě učinit závěr, že soud porušil některou ze stanovených povinností a zkrátil tak obviněného na jeho právech.

Pokud jde o vazební důvody, je nutno alespoň ve stručnosti konstatovat, že okresní soud důvodně neshledal skutečnosti odůvodňující vazbu podle § 67 písm. a), c) tr. ř. Tyto důvody ostatně neshledal a nenavrhol ani státní zástupce a lze také souhlasit s argumentací stížnosti, že takové důvody v posuzovaném případě nejsou. V tomto ohledu se se stanoviskem procesních stran i soudu prvního stupně krajský soud zcela ztotožnil. Naproti tomu nemohlo napadené usnesení obstát co do konkrétních skutečností odůvodňujících obavu ve smyslu § 67 písm. b) tr. ř., a to z následujících důvodů:

Obviněný je stíhán pro vícečetné jednání spočívající v neoprávněném uplatnění nároku na vrácení nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty, a to v různých stádiích trestné činnosti a současně v různých formách trestné součinnosti s jinými osobami, v jednom případě též pro vylákání půjčky s vědomím, že ji nebude schopen splatit ve sjednaném termínu, a v dalším případě ve vylákání bankovního úvěru na základě nepravdivých skutečností. Popsaného jednání se měl dopustit částečně v roce 1994, z převážné části pak v průběhu roku 1995, naposledy v průběhu října až prosince 1995 právě vylákáním bankovního úvěru. Zatím je jeho trestná činnost kvalifikována podle ustanovení trestního zákona o trestných činech podvodu a zkrácení daně, poplatku a podobné dávky. Obvinění podle § 160 tr. ř. mu bylo sdělováno postupně celkem osmkrát, poprvé 29. 4. 1995, v dalších případech v průběhu roku 1996 a naposledy 6. 11. 1996. V průběhu tohoto období byl obviněný vícekrát vyslechnut, byli také vyslechnuti svědci a další obvinění.

Z výše uvedených skutečností je zřejmé, že obviněný byl dlouhou dobu informován, pro co je stíhán a jaký trest mu hrozí. Přesto se ze žádného důkazu nepodává, že by se pokusil některého ze svědků či dalších obviněných nějak ovlivňovat. Některé písemnosti, které zatím lze považovat za usvědčující, byly u obviněného zajištěny až na sklonku uvedeného období, ač měl dostatek času a možností je odstranit. Tyto skutečnosti nenasvědčují koluznímu záměru a z do-

sud provedených důkazů nevyplývají ani jiné skutečnosti, které by takovému zá-
měru nasvědčovaly. Lze souhlasit s tím, že povaha trestné činnosti, pro kterou
je stíhán, je příhodná ke koluznímu jednání. Samotnou možnost mařit vyšetřová-
ní však nelze považovat za dostačující k odůvodnění obavy ve smyslu § 67 písm.
b) tr. ř., a to zvláště za okolností, kdy obviněný takovou dostatečnou možnost po
dlouhou dobu měl a přitom nelze mít za zjištěné, že se ji pokusil využít.

Na základě výše uvedených okolností dospěl krajský soud ve shodě se stíž-
ností k závěru, že dosud nebyl zjištěn dostatek konkrétních skutečností nasvěd-
čujících tomu, že obviněný by na svobodě mařil vyšetřování, a proto ani vazbu
podle § 67 písm. b) tr. ř. nelze mít v tomto případě za dostatečně odůvodněnou,
jak uvedené zákonné ustanovení vyžaduje. Proto napadené usnesení zrušil
a obviněného propustil na svobodu.

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané dne 10. 2. 1998

Čtrnáctá schůze představenstva ČAK se konala dne 10. 2. 1998 v budově
ČAK v Praze 1, Národní 16.

Po zprávě předsedy a ostatních členů představenstva o jejich činnosti mezi
zasedáními představenstva a kontrole zápisu z minulé schůze následovaly tyto
body programu:

Usnesení o výchově. Představenstvo vzalo na vědomí návrh usnesení o vý-
chově a uložilo Dr. Račokovi, Dr. Jirouskovi a Dr. Mandákovi za přizvání odbor-
níka na pracovní právo upřesnit některé formulace.

Priority pro rok 1998 a jejich časový harmonogram. Představenstvo
schválilo konečné znění priorit pro rok 1998 a jejich časový harmonogram.

Integrovaný informační systém ČAK. Představenstvo ČAK vzalo na vědo-
mí materiál o vytvoření integrovaného informačního systému ČAK a uložilo
Dr. Šolcovi a Dr. Klouzovi uspořádat poradou za účelem vypsání tendru na do-
dávku analýzy a projektu instalace hardware a software pro vytvoření IIS do příš-
tí schůze představenstva.

Trestní řád – sdělení obvinění. Dr. Ritter odkázal na písemně zpracovaný ná-
vrh postupu zástupců advokacie v rekodifikační komisi pro trestní zákon a trest-

ní řád ohledně sdělení obvinění. Návrh je formulován tak, aby komise iniciovala novelu. Představenstvo vzalo informaci na vědomí a uložilo Dr. Mandákoví, Dr. Ritterovi a Dr. Vantuchovi činit ve věci další potřebné kroky. Zejména bude připraven návrh dopisu ministryni spravedlnosti, v němž se bude požadovat urychlené vyřešení této problematiky formou malé novely. Věcí se bude zabývat květnové představenstvo.

Bezúhonnost žadatelů o zápis do seznamu advokátů. Představenstvo vzalo na vědomí písemný materiál Dr. Snášelové, který obsahuje rozbor minulé činnosti ČAK a KKP při posuzování bezúhonnosti žadatelů o zápis do seznamu advokátů. Dr. Račokovi a Dr. Balíkovi byla uložena možnost dalšího zákonného postupu projednat ve výboru pro stavovské právo a předložit konkrétní návrhy usnesení pro ověřování bezúhonnosti pro příští schůzi představenstva.

Následovaly náměty členů představenstva a běžné věci komory. Po diskusi o stanovení odpovědnosti za úsek IIS byl odpovědností za přípravu IIS pověřen Dr. Šolc, spoluodpovědnost za úsek mezinárodních styků ČAK byla dána Dr. Balíkovi, který se pod vedením Dr. Čermáka bude seznamovat s touto agendou. Dále byly projednány např. některé otázky kárných řízení, pozastavení výkonu advokacie, spoulní investování u nemovitosti v Jičíně, byla podána zpráva o semináři Rady Evropy a Maďarské advokátní komory atp.

Příští schůze představenstva ČAK se uskuteční 10. 3. 1998 v Praze.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

2) Reklama v televizním vysílání (Stanovisko kontrolní rady ČAK z 6. 2. 1998)

V současné době se objevila nabídka komerční televize nabízející publicitu advokátům a jejich advokátním kancelářím tím způsobem, že by se advokáti zúčastnili televizních diskusních pořadů na určitou aktuální právní problematiku. Během vysílání by se v titulcích objevovalo jméno advokáta s označením kanceláře a jejího sídla. Za tuto televizní publicitu by měl advokát poskytovat televizní společnosti příspěvek v rozmezí několika desítek tisíc korun.

Kontrolní rada ČAK k tomuto zaujala stanovisko, že v případě účasti advokáta na takovém diskusním pořadu, kde by si advokát svoji účast platil, by se jednalo o nedovolenou skrytou reklamu. Takový postup by byl v rozporu s čl. 25 Pravidel profesionální etiky a pravidel Soutěže advokátů České republiky.

Advokát může ve sdělovacích prostředcích v přiměřeném rozsahu informovat veřejnost o svém podnikání jen v souvislosti s tím, že údaje o jeho podnikání byly zapsány v seznamu advokátů, a to nejdéle po dobu 60 dnů od tohoto zápisu.

Postup advokáta, kde by za svoje vystoupení v televizi či obdobném sdělovacím prostředku poskytoval finanční prostředky, by zakládalo možnost jeho kárného postihu. Toto stanovisko nebrání tomu, aby advokát vystupoval v televizi či jiném sdělovacím prostředku. Rovněž to nebrání tomu, aby v souladu se zákonem o advokacii (povinnost mlčenlivosti) poskytoval informace při plnění zpravodajské činnosti sdělovacích prostředků.

Z KÁRNÉ PRAXE

1) Z kárné praxe ČAK

1) Je závažným porušením povinnosti advokáta, jestliže po skončení právní služby nevrátí klientovi písemnosti a doklady, které od něho v souvislosti se zastoupením převzal.

2) Vstoupí-li advokát do role dlužníka ve vztahu ke svému klientovi v případě finanční výpomoci třetí osobě, jedná se vždy o jednání v rozporu s advokátní etikou.

Kárný senát kárné komise ČAK rozhodl dne 19. 9. 1997 ve věci K 42/97 takto:

Kárně obviněný advokát JUDr. F. V. je vinen, že:

1) Poté, co mu jeho klient LOK a. s., dne 12. 8. 1996 odvolal plnou moc a v souvislosti s tím požádal o vrácení všech písemností a dokladů, které se týkaly právních věcí, jejichž vyřízením byl původně pověřen, písemnosti a doklady ani přes opětovné výzvy nevrátil.

2) Na základě smlouvy o půjčce ze dne 13. 5. 1996 si od svého klienta LOK a. s. vypůjčil 787 500,- Kč se splatností nejpozději do 4. 6. 1996, ve lhůtě splatnosti, ani později však vypůjčenou částku nevrátil,

tedy porušil závažným způsobem ust. § 16, 17 zákona o advokacii č. 85/96 Sb. a § 14 zákona o advokacii č. 120/90 Sb. a jako kárné opatření se mu podle § 32 odst. 1 písm. c) zák. č. 85/96 Sb. o advokacii ukládá pokuta 20 000 Kč.

Z odůvodnění:

Kárný senát zjistil z korespondence vedené mezi kárně obviněným a jeho klientem a z vyjádření kárně obviněného tento skutkový děj:

Kárně obviněný zastupoval na základě několika smluv o poskytnutí právní pomoci klienta LOK a. s. Statutární zástupce této společnosti kárně obviněnému dopisem ze dne 1. 8. 1996 tuto smlouvu vypověděl a požádal o vrácení všech písemností a dokladů týkajících se případů, které kárně obviněný za svého klienta vyřizoval. Kárně obviněný přes urgence vrátil požadované doklady až v polovině října 1996.

Kárně obviněný své pochybení v tomto případě přiznal, poukázal na formálně nesprávný postup svého klienta a dále na okolnost, že vlastně nevěděl, kterých písemností se jeho klient domáhá.

Dále zjistil kárný senát z týchž důkazů, a dále z čestného prohlášení J. J. a fotokopie směnky z 13. 5. 1996, se splatností 4. 6. 1996, že kárně obviněný půjčil si od svého klienta LOK a. s. částku 787 500,- Kč a zavázal se tuto půjčku do 4. 6. 1996 vrátit, do doby jednání kárného senátu však tuto půjčku nevrátil.

Kárně obviněný poukazoval na čestné prohlášení občana J. J., že tuto půjčku sjednal proto, aby mohl získané finanční prostředky poskytnout tomuto občanovi na úhradu jeho dluhu. Kárně obviněný zajistil pohledávku společnosti fixní směnkou. Ve vztahu k této půjčce pocituje kárně obviněný svoji odpovědnost za to, že v důsledku nikým předem nepředpokládaných okolností nemohla být dodržena lhůta splatnosti.

Obě jednání kárně obviněného hodnotil kárný senát jako závažné porušení povinností advokáta.

V prvním případě obviněný v rozporu s ust. § 16 zák. č. 85/96 Sb. až se značnou liknavostí dodržel pokyn svého klienta a písemnosti svěřené k vedení právního případu mu v době přiměřené náhlým okolnostem nevrátil, lze tedy konstatovat, že se neřídil pokyny svého klienta. Nutno zdůraznit, že se jimi neřídil právě tehdy, kdy mu klient srozumitelně dal na vědomí, že k němu ztratil důvěru a projevil vůli službu advokátem poskytovanou ukončit. Je to kárně obviněný, kdo je odborníkem v oblasti práva a je tudíž zcela nerozhodné, že jeho klient formuloval svůj jinak jednoznačný projev vůle formou „výpovědi smluv o právní pomoci“.

V případě druhém dospěl kárný senát k závěru, že jde o zvláště mimořádné porušení povinností advokáta chránit práva a oprávněné zájmy svého klienta a jednat přitom čestně a svědomitě (§ 14 zák. č. 128/90 Sb.). Okolnost, že svěřené finanční prostředky získané kárně obviněným formou půjčky kárně obviněný nevrátil, považuje kárný senát za okolnost přitěžující. Vstoupí-li advokát do role dlužníka ve vztahu ke svému klientovi, v případě finanční výpomoci, jde vždy o jednání v rozporu s advokátní etikou. Pominou-li se jiné důvody, pak mimo jiné

i proto, že v takovém případě není zachována rovnost účastníků právního vztahu smlouvou o půjčce založeného. Jak ze souvislosti případu vyplývá, přesvědčení advokáta o tom, že půjčku je reálné v dohodnuté době vrátit, je neospravedlnitelnou chybou, svěřením vypůjčených prostředků další osobě pak hraničí se ztrátou způsobilosti profesionálního hodnocení reality.

Kárný senát při výměře kárného opatření vzal v úvahu i postoj kárně obviněného k celé věci, který obě svá pochybení přiznal a kárný senát přihlédl i k tomu, že kárně obviněný je advokátem teprve od roku 1994. Kárně obviněný tedy závažným způsobem a závažně porušil povinnosti stanovené zákonem o advokacii a v důsledku toho byla mu uložena jako kárné opatření pokuta 20 000,- Kč, kterou kárný senát považuje za přiměřenou všem okolnostem případu i osobě kárně obviněného.

JUDr. Vladimír Horný

Je závažným porušením povinností advokáta, stanovené organizačním řádem ČAK, jestliže v souvislosti s vyřizováním stížnosti na něho nepředloží kontrolnímu oddělení ČAK příruční klientský spis.

Kárný senát kárné komise ČAK rozhodl ve věci K 59/97 dne 7. 11. 1997 takto: Kárně obviněná JUDr. S. R. je vinna, že ač požádána dopisy ČAK z 30. 12. 1996, 22. 1. 1997 a 17. 2. 1997 o vyjádření ke stížnosti na ní podané a předložení klientského spisu, toto neučinila, čímž zmařila přešetření oprávněnosti stížnosti Okresního soudu v P., tedy závažně porušila své povinnosti uložené jí ustanovením stavovského předpisu, č. 1/96, který v článku 5 odst. 2) převzal ustanovení § 26 odst. 2 organizačního řádu ČAK.

Tím se dopustila kárného provinění, za které se jí ukládá podle § 32 odst. 1 písm. c) zákona č. 85/96 Sb. o advokacii jako kárné opatření pokuta ve výši 5 000,- Kč.

Z odůvodnění:

Kárný senát zjistil z obsahu stížnostního spisu a zejména ze zprávy Okresního soudu v P., že soudkyně tohoto soudu JUDr. M. M. zaslala ČAK na kárně obviněnou stížnost s tím, že tato advokátka vážným způsobem ztěžuje práci soudu, v důsledku čehož jí byla soudem opakovaně uložena pokuta. I přesto kárně obviněná se soudem nespoulupracuje, nepředkládá v restituční věci potřebné doklady, soudních jednání se nezúčastňuje, nereaguje ani na upozornění soudu, že

o takovém jednání bude podána zpráva advokátní komoře a v důsledku tohoto ztěžování činnosti nemůže soud v předmětné věci dále jednat a rozhodnout.

Dále ze stížnostního spisu vyplývá, že z podnětu upozornění soudu byla kárně obviněná opakovaně ČAK žádána o vyjádření k jednotlivým bodům podané stížnosti a předložení příslušného klientského spisu dle ustanovení organizačního řádu ČAK, přičemž kárně obviněná žádné vyjádření k stížnosti nepodala, ani kontrolnímu oddělení ČAK klientský spis nepředložila.

Z matriky ČAK zjistil kárný senát, že kárně obviněná působí jako advokátka od 1. 7. 1990 a doposud nebylo proti ní vedeno kárné řízení, ani její činnost nebyla dosud pozastavena.

Za této situace, kdy kárně obviněná nevyhověla výzvám kontrolního oddělení ČAK k předložení klientského spisu, k věci se nevyjádřila, ani se nedostavila k jednání kárného senátu, vzal kárný senát uvedený skutkový stav za spolehlivě zjištěný v takovém rozsahu, aby mohlo být ve věci rozhodnuto. Je závažným porušením povinností advokáta stanovených organizačním řádem ČAK, jestliže v souvislosti se stížností na něho podanou nepředloží kontrolnímu oddělení ČAK příslušný klientský spis, případně se k podané stížnosti vůbec nevyjádří.

Za těchto okolností kárný senát uznal kárně obviněnou vinnou kárným proviněním ve smyslu podané kárné žaloby.

Při úvaze o kárném opatření vzal kárný senát v úvahu zejména tu skutečnost, že kárně obviněnou lze za současného stavu považovat za dosavadně kárně bezúhonnou a s přihlédnutím k tomu jeví se kárnému senátu jako přiměřené kárné opatření uložení pokuty ve výši 5 000,- Kč. Bylo proto rozhodnuto jak ve výrok uvedeno.

2) Z disciplinární praxe bývalé Advokátní komory v Čechách

Advokát brojil proti přísudku útrat způsobem malicherným (dis. 164/36).

Z důvodů:

V trestní věci podal Dr. A. do útratového usnesení stížnost, v níž napadal jednotlivé položky a sice: položku Kč 15.60 za dopis o výsledku smířčích roků, položku Kč 20,- za sepsání seznamu útrat, položku Kč 10,- za přijetí a vyúčtování útrat a pod... Příkaz klienta nezbavuje advokáta disciplinární zodpovědnosti. Disciplinár-

ní rada není povolána k tomu, aby zkoumala, zda stížnost jest s hlediska obecného práva oprávněna čili nic, proto vypustila také disciplinární rada z enunciátu slůvko „neoprávněné“. Disciplinární rada, posuzující jednání advokátovo s hlediska plnění povinnosti povolání a zachování cti a vážnosti stavu, musí shledati disciplinární přechin zlehčení cti a vážnosti stavu, když advokát podává stížnost proti jednotlivým nepatrným útratovým přísudkům, poněvadž taková stížnost implicity obsahuje snižování práce odpůrcovy, za které mu soud přisoudil odměnu, pokud se týče obvinění, že tyto práce vůbec nekonal anebo konal ve ztenčeném rozsahu.

Advokát, pověřiv substituta v několika věcech substitucí, nezaplatil mu substitučních výloh, ačkoliv byl o ně mnohokrátě upomínán (dis. 16/36).

Z důvodů:

Neodůvodněné neplacení substitučních útrat ohrožuje pravidelnost substitučního styku mezi příslušníky advokátského stavu. Pravidelnost substitučního styku však jest nezbytným předpokladem řádného vykonávání povolání, poněvadž možnost svěřiti převzaté zastoupení jinému kolegovi jest dána advokátu v zájmu veřejném, aby osoba, svěřivší advokátovi zastoupení, neutrpěla újmy ve svých právech anebo zájmech v těch případech, kdy advokát z jakékoli příčiny nemůže sám převzaté úkony obstarati. Substitut má býti jist, že provedení substituce i bez předchozího zajištění jeho útrat nezpůsobí mu ani materiální újmy ani zbytečného dopisování a domáhání se zaplacení substitučních útrat. Proto včasné neplacení substitučních útrat jest s to, aby ohrozilo tento poměr důvěry mezi příslušníky stavu, ohrozilo pravidelnost substitučního styku a tím řádné vykonávání povolání, což by mělo v zápětí otřesení důvěry občanstva k stavu advokátskému.

Advokát účtoval palmár, vzhledem k nepatrnosti causy tak vysoký, že to vzbudilo dojem upřílišněné příkrosti vůči klientovi (dis. 85/34).

Z důvodů:

Disciplinární rada, uváživší, že v tomto případě šlo o chudou stranu (Dr. A. sám v exekučním návrhu žádal o udělení práva chudých), že práce spojené s provedením svěřené záležitosti byly docela jednoduché, že není myslitelné, aby tato záležitost skutečně vyžadovala 27 obšírných konferencí a konečně, že některé návštěvy zavínil Dr. A. sám, poněvadž, jak vyplývá z jeho podání na komorní výbor, neuvědomoval včas svého klienta o došlých penězích a nevyplácel je hned po dojití (první splátku obdržel Dr. A. dne 7. IV. 33 a vyplatil ji a to ne celou teprve 9. V. 1933), nabyla přesvědčení, že účtovaný palmár jest zřejmě přemrštěný.

Advokát v dopisu straně dříve zastupované jiným advokátem, jímž se jí nabízel k zastupování, obvinil advokáta-kolegu z porušení povinnosti povolání (dis. 44/36).

Advokát urazil celního úředníka při vykonávání povolání a byl proto odsouzen pro přestupek podle § 312 tr. z. (dis. 552/35).

Z důvodů:

Disciplinární rada jest vázána odsuzujícím nálezem trestního soudu, jakož i skutkovou podstatou zjištěnou pravoplatným trestním nálezem... není rozhodné, zda Dr. A. ten či onen výrok doslovně učinil. Zjištěno jest, že Dr. A. choval se urážlivě... Advokát i kandidát advokacie musí se také mimo výkon svého povolání chovati takovým způsobem, který odpovídá jeho stavu. To platí zejména ve styku s úřady. Advokát nebo kandidát advokacie, který následkem svého povolání neustále je ve styku s úřady a soudy... má také mimo výkon svého povolání pamatovati na to, aby ve styku s úřady zachovával slušnostní a zdvořilostní formy a orgánům úřadů výkon jejich služby spíše ulehčoval než nepřístojným chováním ztěžoval.

Advokát při soudním líčení vyjádřil se o zápisu do protokolu, jenž kolega předsevzal, způsobem, který byl způsobilý snížení kolegu-procesního odpůrce (dis. 495/34).

Z důvodů:

Výrok Dr. A. týkal se procesního úkonu právního zástupce odpůrce. Výrok byl pronesen během soudního jednání. Výrok („dass ist ein Schmus“) je výrazem žargonu... jest to zajisté výraz, který není přiměřený důstojnosti soudů ani advokátů na jednání zúčastněných. Dlužno zásadně setrvati na tom, že advokáti, zejména před soudem mají vystupovati tak, jak to odpovídá všeobecným pravidlům slušnosti.

Advokát při opatrování zápůjčky pro svého klienta vydal presumptivnímu věřiteli nesprávnou informaci o nároku svého klienta oproti státu, z něhož zápůjčka měla býti zaplacená a tuto informaci dodatečně prohlásil za bezpředmětnou (dis. 585/35).

Z důvodů:

Dr. A. bylo známo, a to na základě osobního zjištění, že pan X. má pouze náději na výplatu udavačské odměny. Přes to vydal p. E. prohlášení, které bylo stylisováno tak, že každý, kdo toto prohlášení četl, mohl právem nabýti přesvědčení, že jde o nespornou pohledávku p. X. vůči Československému státu. Toto pro-

hlášení obsahuje klausuli, kterou Dr. A. vzal na sebe povinnost postarati se o to, že peněz, jichž obdrží pan X., bude v první řadě použito na proplacení poskytnuté zápůjčky. Přes to prohlásil Dr. A. své prohlášení za bezpředmětné. Takové jednání jest v rozporu se zásadou, že advokát jest vázán svým slovem.

Advokát upomínal opětně svého procesního odpůrce, obešed právního zástupce tohoto, který mu byl znám, ač tyto útraty odpůrci uložené nebyly ještě splatny (dis. 31/36).

Z důvodů:

Advokát jest povinen respektovati plnou moc kolegy a není proto oprávněn obracet se přímo na stranu s obejitím právního zástupce jemu známého. Tím dává najevo svou nevážnost vůči kolegovi... Stavovské předpisy a stavovské zásady jsou stanoveny za tím účelem, aby byl chráněn kolektivní zájem advokátního stavu. Nebylo by proto ani možno, aby ujednáním dvou kolegů byly platné a všeobecně uznané stavovské předpisy zbaveny své účinnosti.

Advokát útraty upomínacích dopisů, které byly mu omylem zaplacený dvakrát, a soudní útraty si zadržel a přes opětně výzvy nevrátil, ačkoliv před dojitím útrat byl upozorněn, že útraty za upomínky nebudou zaplacený (dis. 31/36).

Z důvodů:

Dr. A. použil náhodné okolnosti, že mu byl omylem zaslán dvakrát nedoplatek útratové pohledávky k tomu, aby si odečetl neprávem požadované útraty za podmínky.

Advokát v oznámeních o přesídlení své kanceláře, obsažených v rozesílaných oběžnicích a v novinářských inserátech, nabízel svoje služby neznámé klientele způsobem nepřipustným (dis. 451/35).

Z důvodů:

Okolnost, že oběžník jest tištěn knihtiskařským způsobem, že byl rozesílán jako tiskopis v obálkách opatřených razítkem „daňová věc“ vyvracejí tvrzení, že oběžník byl rozeslán pouze známým a příbuzným... Oběžník i inseráty obsahují nepřipustnou reklamu, ježto v nich Dr. A. vyzdvihuje svoje znalosti v daňových záležitostech a nabízí zastoupení, jednak za jednotnou cenu, jednak se slevou při třech případech, jednak za mírný tarif. Taková reklama... má ráz nekalé soutěže.

Studium Generale

7. dubna 1348 byla založena Univerzita Karlova

„Statuimus, ut in dicta civitate Pragensi perpetuis futuris temporibus generale studium vigeat in qualibet licita facultate...“ („Ustanovili jsme, aby v řečeném městě pražském v budoucnu a navěky kvetlo obecné učení v kterémkoliv dovoleném oboru.“)

Slova papežské buly vydané 26. ledna 1347 v Avignonu papežem Klimentem VI. slavnostně schvalují záměr císaře Karla IV. založit obecné učení v Praze. Z hlediska církevního je tato bula i de jure zakládá. Je důkazem úspěšného jednání zkušeného právníka, a později i prvního kancléře univerzity (též přímého zástupce papeže na univerzitě), Arnošta z Pardubic s papežem v Avignonu o žádosti císaře Karla IV. o zřízení univerzity.

Nutno podotknout, že šlo o úspěch vskutku nemalý a nijak samozřejmý. Císař Karel IV. se i přes své vysoké světské mocenské postavení musel s uskutečněním svého záměru obrátit na církev. Na římskou církev, která měla v té době, v oblasti západního křesťanství monopol veškerého školství. A navíc, císař Karel neměl s podobnými záměry dobré zkušenosti z historie, a proto chtěl, aby se v jeho případě neopakovaly. Nebyl jediným, kdo chtěl, aby se v jeho případě neopakovaly. Nebyl jediným, kdo usiloval o založení univerzity v Praze. Již jeho předek (otec jeho matky Elišky Přemyslovny), král Václav II. usiloval koncem 13. století o to, aby latinská škola vyššího stupně (studium particulare) při biskupské rezidenci na Pražském hradě, byla změněna na studium generale. Jeho záměr a snaha se tehdy nesetkala s úspěchem pro odpor šlechty. Ta se obávala univerzity jako zdroje cizích právních prvků – římského a kanonického, které by nepochybně ohrozily domácí právo.

Citovaná papežská bula, nebo také zákon, dával jen základní rysy pro zřízení univerzity.

- Členové učitelského sboru (legentes) i posluchači (studentes) mají mít právní postavení stejné, jako je obvyklé na jiných univerzitách. „...aby se čtoucí a učící se tam těšili a požívali všech výsad, svobod i zproštění břemen povolených čtoucím doktorům i studentům pobývajícím na obecném učení.“
- Posluchači, kteří by v některém oboru zvláště vynikli a chtěli dosáhnout oprávnění k samostatným přednáškám (licentia docendi), popřípadě ještě

vyšší hodnosti, tedy magisterské neboli mistrovské (příčemž mistrovství bylo rovnocenné s doktorátem), měli býti univerzitou sděleni pražskému arcibiskupovi, který má svolat profesory příslušného oboru, a kandidáty před nimi sám nebo jiným nechat vyzkoušet a udělit jim hodnost licenciáta neboli mistra. Zkušební řád má být stejný, jako na jiných univerzitách.

- Úspěšní absolventi těchto zkoušek (docendi licentiam et honorem seu titulum magisterii) získali oprávnění k přednáškám a titul a hodnost doktorská platila bez dalšího v celé oblasti západního křesťanství, bez ohledu na hranice států. Akademická hodnost měla být uznávána po celém světě a pražská licence opravňovala k přednáškám na kterékoliv univerzitě.

Souhlasem papeže se založením univerzity se tedy císař Karel obrnil i proti případnému nesouhlasu šlechty. Po zajištění tohoto souhlasu ze zahraničí oznámil svůj záměr i na domácí půdě.

V listině zakládající Nové Město pražské a na zemském sněmu, který svolal počátkem dubna 1348.

Teprve poté, dne 7. dubna 1348, přistoupil k samotnému zakládacímu aktu univerzity. Šlo o akt, jak sám císař hovoří, učiněný po zralé úvaze a vskutku korunující jeho královské rozhodnutí.

„Náš duch totiž obrací svůj zřetel především k tomu, jak by naše Království české, jemuž přízeň naší mysli dává zvláštní přednost před ostatními, ať dědičnými, ať šťastně získanými důstojenstvími a državami, o jehož povznesení pečujeme všemožnou snahou a k jehož cti a blahu pracujeme veškerým úsilím, jak by za našich časů bylo podle rozkazu naší prozíravosti náležitě ozdobeno řadou moudrých mužů... A to proto, aby věrní obyvatelé našeho království, kteří neustále lačnější po plodech vědění, nebyli nuceni žebřati v cizích zemích, nýbrž aby v království našli již prostřený... A aby nejen nebyli již nuceni, ba mohli pokládat za zbytečné obcházet k prozkoumání věd kraj světa, vyhledávat cizí národy nebo se doprošovat ukojení svých tužeb v cizích krajích, nýbrž aby mohli být hrdi na to, že mohou jiné z ciziny zvát k této půvabné vůni a k účasti na takovém vděku. A aby věru tak prospěšná chvalitebná myšlenka ducha vydala důstojné plody, aby byla vznešenost tohoto království obohacena radostnými prvotinami nového díla, rozhodli jsme se po předchozí zralé úvaze zřídit, upravit a nově založit obecné učení v našem metropolitním a velice půvabném městě Pražském, které je bohatstvím zemské úrody jakož i neobyčejně půvabnou polohou nadmíru vhodné k tak velikému dílu.“

Zakládací listinu, kterou lze též nazvat zákonem, učinil císař Karel IV. ve slavnostní formě a opatřil ji zlatou pečeti.

Zároveň v ní konstituuje tři svrchovaná, navýsost důležitá opatření.

- 1) Slibuje všem členům univerzity (doktorům, mistrům a posluchačům) hmotné zabezpečení. „Na učení tom budou doktoři, mistři a žáci všech fakult.

Jim statky znamenité slibujeme a těm z nich, kterým toho hodnými shledáme, udělíme královské dary.“

- 2) Přijímá všechny členy univerzity pod zvláštní ochranu (specialis protectio et salva guardia, firma fiducia), při cestě do Prahy, za pobytu v Praze a při cestě zpět domů. Toto opatření znamenalo všeobecnou záruku českého krále a císaře římského za osobní bezpečnost a nedotknutelnost profesorů a studentů, resp. všech, kdo přicházeli, aby na pražskou univerzitu vstoupili. „Doktory, mistry a žáky na kterékoliv fakultě a každého zvlášť, ať přijdou odkudkoliv, jak na cestě sem, tak pokud zde meškati budou, i když by se odsud navracovali, chceme pod zvláštní ochranou a záštitou naší velebnosti zachovati.“
- 3) Prohlašujeme, že se příslušníkům pražské univerzity udělí všechny výsady, jaké dala světská moc (autoritas regia) příslušníkům univerzit v Paříži a v Bologni. „Všem pevnou záruku dáme, že privilegia, výsady a svobody, kterých z moci královské užívají a účastni jsou doktoři a žáci na učení v Paříži a v Bologni, všem a každému, kdo by sem chtěl přijíti, štědrě udělíme a postaráme, aby svobody ty ode všech a každého byly neporušeně zachovány.

A toho všeho na svědomí a plnější jistotu dali jsme tento list vyhotoviti a zlatou bulou se znakem naší velebnosti kázali jsme jej zpečetiti.

Dáno v Praze léta páně tisícího třístého čtyřicátého osmého, v indikci prvé, 7. dne měsíce dubna, království našich roku druhého.“

Pražská univerzita byla založena podle vzoru pařížského vysokého učení a měla tedy od svého počátku všechny čtyři fakulty: teologickou, právníckou, lékařskou a artistickou (fakultu svobodných umění, později přejmenována na fakultu filozofickou). Zpočátku své existence univerzita vlastní budovu neměla. Pedagogové přebývali většinou v kláštorech, kde se konaly i přednášky. Slavnostní shromáždění se konala u sv. Víta nebo v arcibiskupském paláci na Malé Straně v sídle kancléře univerzity. První promoce se konala v roce 1349 tamtéž.

30. června 1366 daroval císař Karel univerzitě pražský dům zvaný Lazarův, na Starém Městě ke zřízení koleje pro dvanáct mistrů a jejich žáky. Připsal univerzitě řadu nemovitostí (statků i vesnic), daroval množství cenných odborných knih. V r. 1370 zakoupil pro univerzitu z pozůstalosti děkana vyšehradské kapituly 144 odborných rukopisných knih v hodnotě sto hřiven zlata, což byl dar skutečně hodný císaře.

Císař Karel IV. projevoval univerzitě velmi aktivní, osobní zájem, což svědčilo a svědčí o výjimečnosti významu, který jí přikládal.

Pražská univerzita sehrála významnou roli nejen při svém založení, ale má a bude ji mít stále. Dnes i v budoucnosti.

A my, její žáci, studenti, magistři, mistři a doktoři bychom měli ctít a plnit slova jejího zakladatele.

„...aby věrní obyvatelé našeho království, kteří neustále lačnější po plodech vědění, nebyli nuceni žebrať v cizích zemích, nýbrž aby v království našli již prostřeny...

aby mohli být hrdi na to, že mohou jiné z ciziny zvat k této půvabné vůni a k účasti na takovém vděku...

aby věru tak prospěšná chvalitebná myšlenka ducha vydala důstojné plody...

aby byla vznešenost tohoto království obohacena radostnými prvotinami nového díla...“

*JUDr. Marta Ehlová
advokátka, Praha*

VÍTE, ŽE...

- 31. května 1922 byl ve vězení v Gloucesteru popraven solicitor? Herbert Rowse Armstrong (1869–1922) byl po dlouhá léta váženým občanem města Hay-on Wye na anglicko-waleském pomezí a úspěšným advokátem. Pro mnohé bylo proto zjištění, že arzenem otrávil svoji manželku Katharine a pokusil se stejným způsobem zprovdit ze světa i svého kolegu a konkurenta Oswalda Martina, zajisté překvapující. Vraždu i pokus vraždy spáchal Armstrong v letech 1920–1921, Scotland Yard jej zatkl na Silvestra 1921.
- k usvědčení spisovatele Karla Sabiny z policejního konfidentství nedošlo u soudu? Stalo se tak 30. července 1872 na schůzce mladočesky smýšlejících literátů a politiků v bytě pražského advokáta Jana Kučery (1838–1895). Tento advokát je mj. znám tím, že byl v letech 1864–1867 jedním z redaktorů časopisu Právník.
- advokáty neměl příliš v oblibě arménský myslitel Mchitar Goš? Goš, který byl církevním hodnostářem v klášteře Kamir-Vank sepsal řadu spisů náboženského, mravoučného a historického obsahu. V r. 1184 zahájil práci na právní knize, jež se později stala arménským zákoníkem. V jednom z ustanovení je zakotveno: „Ať vůbec nemají orátory, jejichž prostřednictvím by zlo zvítězilo“.

- nedávný pokus o obnovení Benátské republiky nebyl od r. 1797, kdy tu původní vyvrátila francouzská vojska, ojedinělý? V r. 1848 povolal v Benátkách republiku sv. Marka tamější advokát Daniele Manin. Stal se premiérem a ministrem zahraničí, později diktátorem. Město hájil proti rakouské armádě až do r. 1849. Po obsazení Benátek uprchl do Francie.
- dobrý advokát může být i ze středoškolského profesora matematiky? Příkladem je osud JUDr. PhDr. Jana Pulkrábka (1815–1881), který jako absolvent filozofické fakulty při studiu práv v letech 1848–1849 vyučoval matematiku na novoměstském lyceu. Není bez zajímavosti ani to, že v období jeho advokátského působení ve Frýdlantu byl u něj jako kandidát advokacie Julius Grégr (1831–1896).

Stanislav Balík

Z ODBORNÝCH ČASOPISŮ

Řazeno abecedně
Připravuje A. D.

DANĚ 1998, ročník 6

Číslo 2

Novela zákona o daních z příjmů schválená zákonem č. 210/1997 Sb. z pohledu poplatníků daně z příjmů právnických osob (2. část).

Fránek D.: K novele zákona o spotřebních daních

Škampová K., Škampa, Tuček M., Nesrovnal J.: Zákonné rezervy a odložená daň

Kozdera M.: Daňové aspekty obchodování s dluhopisy v ČR

Grossová M.: Daň z nemovitostí a související právní předpisy (4. díl)

DAŇOVÁ A HOSPODÁŘSKÁ KARTOTÉKA 1998, ročník 6

Číslo 1

Běhounek P.: Zdanění příjmů z prodeje nemovitostí u fyzických osob

Trnka J.: Zákon o důchodovém pojištění po dvou letech účinnosti
Kokeš M.: Neoprávněné podnikání a živnostenský zákon
Nový K.: Nová právní úprava vybraných sociálních opatření

Číslo 2

Kamarádová L.: Daňové přiznání právnických osob za rok 1997
Drbohlav J.: Účetní a daňové dopady při prohlášení konkurzu
Stříbrný Z.: Rozdělování příjmů do více zdaňovacích období
Horský Z.: Novela trestního zákona je významná pro právníky i podnikatele
(1. část)

Číslo 3

Běhounek P.: Zdanění výnosů z prodeje nemovitostí
Burian M.: Vznik a zánik daňové povinnosti u silniční daně během ročního zdaňovacího období.
Stříbrný Z.: Odvolání v daňovém řízení
Horský Z.: Novela trestního zákona je významná pro právníky i podnikatele
(2. část)
Mates P.: Nová úprava závazků veřejné služby v silniční dopravě
Guoth J.: Zahraniční cenné papíry (1. část)
Hlavní cíle připravované novely zákona o investičních společnostech a investičních fondech

OBCHODNÍ PRÁVO 1998, ročník 7

Číslo 1

Dědič J.: Několik poznámek k problematice kapitalizace pohledávek
Kulhánek M.: Reklama a dobré mravy soutěže
Horzinková E.: Daňové zákony v roce 1998

PRÁVNÍ RÁDCE 1998, ročník 6

Číslo 2

Editorial JUDr. Zdeňka Kesslera (o vztahu pravomoci Ústavního soudu a ostatních soudů)
Elek Š.: Zrušení smlouvy a výpověď v závazkových právních vztazích
Kus J.: Správní orgány nedrží krok s autorským zákonem
Grulich T.: Obchodní podíl v s. r. o. a zástavní právo
Bělohávek A. J.: Sběrka listin obchodního rejstříku dle novely obchodního zákoníku

- Taranda P.: Úvaha nad postavením správce konkurzní podstaty
Vrcha P.: Ohlašování změn trvalého nebo přechodného pobytu ve vztahu k přechodu nájmu bytu
Trestní zákon (úplné znění) – § 1–159 (dokončení přístěh)
Pelikán M.: Příspěvek zaměstnancům v souvislosti s přechodem na nový podnikatelský program
Novák F.: Právní informatika a právní informační systémy
Doležal J.: Návrhy na vydání územního rozhodnutí
Komancová Z.: Zástavní právo a možnosti jeho realizace
Tichá H.: Z České advokátní komory a Soudcovské unie

PRÁVNÍ ROZHLEDY 1998, ročník 6

Číslo 2

- Ježek J.: Patentová smluvní licence
Dolenský A.: Eventuální úmysl aneb případ slečny ze střelnice
Hedrlín A.: Převod nemovitostí na základě kupní smlouvy
Taranda P.: Správce daně a vylučovací žaloby v konkurzním řízení
Ryška M.: Zdržovací a odstraňovací žaloby proti neoprávněnému užívání firmy obchodní společnosti
Kaiser G.: „Veřejná bezpečnost“ – skutečná potřeba obyvatelstva?
Sládeček V.: Ještě k problematice obecně závazných vyhlášek obcí a jejich přezkoumávání Ústavním soudem
Žďárský Z.: K extradiční vazbě z pohledu lhůty jejího trvání
Stankov V.: Poznámka k článku „Nad otázkou zneužití dominantního postavení“
Heřmanová M.: Námitka podjatosti soudce v občanskoprávním řízení a v trestním řízení

PRÁVNÍK 1998, ročník 137

Číslo 1

- Blahoš J.: Ústavnost a demokracie
Šamalík F.: Charakter ústavního pořádku a jeho ochrana
Eliáš K.: Veřejná obchodní společnost
Kindl M.: O konkurzech a právu na spravedlivý proces
Maršnerová V.: Ještě o nabývání vlastnictví (a ještě o vodě)
Zachariáš J.: Poznámka k právům minoritních akcionářů

Číslo 2

Skála J.: Český ombudsman

Cvrček F.: Informační systém LEGSYS pro WINDOWS 95 – verze 1

David O., Zachariáš J.: K problémům poplatků za užívání veřejného prostranství

PRÁVO A PODNIKÁNÍ 1998, ročník 7

Číslo 2

Pitner L.: Daň z přidané hodnoty a změny a doplňky platné od 1. 1. 1998

Vaverka L.: Stavíte domy? Tak platte!

Dohnalová A.: Franchising z pohledu hospodářské soutěže

Erhart O.: Nad jedním rozhodnutím živnostenského úřadu (o tom, kdo může být nositelem živnostenského oprávnění)

Kuba B.: Novela zákona o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech

Mates P.: Blokové řízení podle zvláštních zákonů

PRÁVO A ZAMĚSTNÁNÍ 1998, ročník 4

Číslo 2

Štangová V.: K právní úpravě sjednávání zkušební doby

Zachariáš J.: Odpovědnost za škodu v pracovním právu (vybrané otázky)

Příb J.: Nové úpravy v pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

TRESTNÍ PRÁVO 1998, ročník 3

Číslo 2

Císařová D., Čížková J.: Několik podnětů z mezinárodní konference k 25. výročí založení ISISC (o zločinech podle mezinárodního práva a o typu trestního procesu)

Fenyk J., Sotolář A., Sovák Z.: K uplatnění mediace v trestních věcech v USA a Kanadě

Richterová A.: Vyšetřování hospodářské kriminality ve Velké Británii

Dolenský A., Písařík J.: Některé otázky pokračování v trestném činu

Král V., Teryngel J.: K poslední novelizaci trestního zákona v roce 1997

ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁVO 1998, ročník 2

Číslo 2

Bošková V.: Vstup ČR do Evropské unie si vyžádá zdokonalení zákonů (o zdravotnickém právu)

Mitlöchner M.: K soudně lékařskému posuzování mechanismu drobných poranění
Strejc P.: Soudní lékařství z vědeckého i praktického pohledu
Hnízdil J.: Možnosti a rizika homeopatické léčby
Zahradník R.: Racionalita a iracionalita na sklonku 20. století
Ládek L.: Etické kodexy lékárníků

TISK O ADVOKACII

Připravuje JUDr. Květa Slavíková

Počínaje číslem 1/1998 můžeme v odborném měsíčníku PRÁVNÍ RÁDCE najít v rubrice „**Události – informace – kontakty**“ zprávy o zajímavostech z činnosti České advokátní komory, Notářské komory, Soudcovské unie atd. Zprávy jsou určeny především odborné právnické veřejnosti i zájemcům z řad laiků a jejich smyslem je zpřístupnit informace ze života advokátů, notářů, soudců aj. Příspěvek o činnosti ČAK pro první číslo letošního roku obsahoval informace o současném počtu advokátů a advokátních koncipientů v ČR, o reformě vzdělávacího systému advokátních koncipientů, o zahraničních stycích ČAK a o činnostech neslučitelných s výkonem advokacie.

V únorovém vydání PRÁVNÍHO RÁDCE č. 2/1998, informovala Česká advokátní komora o ustavení Výboru pro advokátní právo a stavovskou legislativu spolu s výzvou ke spolupráci, určenou nejen advokátům, ale i právníkům jiného zaměření, pedagogům, vědcům atd. Dále zde byly uvedeny termíny konání advokátních zkoušek v roce 1998 a kratičká zpráva o zásadách o určování advokátů. Rubriku pak uzavíral referát JUDr. Hany Tiché, předsedkyně senátu Krajského soudu v Praze a viceprezidentky Soudcovské unie, o shromáždění zástupců sekcí Soudcovské unie, které se konalo ve dnech 27. – 28. 11. 1997 v Brně. ■

O bezplatném poradenství advokátů jsme se mohli v lednu a únoru t. r. dočíst v mnoha člancích. Začneme titulkem v PLZEŇSKÉM DENÍKU ze dne 5. ledna 1998 s názvem **Občany trápí sousedské spory** (podtitul: „Advokáti v Plzni radí zhruba třem desítkám občanů jednou v týdnu zadarmo“), který informuje o bezplatné advokátní poradně v budově Krajského soudu ve Veleslavínově ulici v Plz-

ni. Poradna funguje od října loňského roku každou středu mezi 15. a 17. hodinou a slouží těm, kteří se dostali do finančních či sociálních problémů. Z článku dále citujeme:

„Česká advokátní komora tak vychází vstříc nebývale velké poptávce občanů po právní pomoci,“ uvedla plzeňská advokátka Julie Šindelářová. „Zejména v současné době se lidé velmi špatně orientují. Když jim nemůžeme pomoci, alespoň je správně nasměrujeme,“ uvedla advokátka.

Jak jsme se dozvěděli, většinou lidé přicházejí se sousedskými nebo pracovními problémy. Dost jich trápí, že jim špatně vyúčtovali například plyn nebo teplo, a cítí se ošizeni. Podle slov advokátů, kteří se zde střídají, by řada těch, co zde hledají pomoc, do soukromé advokátní kanceláře vůbec nikdy nedošla. Prostě se obávají někomu se svěřovat se svými problémy a trampotami. V Plzni je zhruba 120 advokátů a podle našich informací se zatím nikdo proti střední službě neohradil. „Pokud by se tak stalo, může být s dotyčným advokátem zavedeno kárné řízení,“ uvedl tajemník České advokátní komory Jiří Klouza. ■

MLADÁ FRONTA DNES uveřejnila dne 13. 1. 1998 článek **Soudci vítají zákon o vymahačích dluhů**, který se zabývá návrhem zákona o soudních exekutorech. Článek uvádíme v plném znění.

Návrh zákona, který by měl zhruba za dva roky zavést v tuzemsku takzvané soudní exekutory, většinou experti z justice velmi vítají. Nynější systém podle nich neumožňuje s dostatečnou razancí bránit tomu, aby se dlužník vyhnul plnění povinností.

„Umíme se vypořádat s nějakým nešťastníkem, který si jednou půjčil a něco mu nevyšlo. Ale u těch, co v tom umějí chodit, to téměř nejde. Exekutor přijde do vily v exkluzivní čtvrti, vidí dva mercedesy zaparkované v garáži, ale dozví se, že dlužníku patří akorát kartáček na zuby. Vše ostatní má půjčené či to patří někomu jinému,“ kritizuje současný výkon exekuce předseda soudu v Praze 1 Lubomír Novák.

Fakt, že občanům leží bezzubý systém exekucí v žaludku, potvrzuje i prezidentská kancelář. Stížnosti na výkon rozhodnutí se totiž mezi dopisy občanů hlavě státu vyskytují poměrně často. „Dávám za pravdu všem, kteří tvrdí, že současná úprava exekuce chrání dlužníka, než aby pomohla věřiteli vydobýt jeho pohledávku,“ píše v dopise kanceláři jeden z podnikatelů, který popisuje svou snahu zákonnou cestou získat dluh za zboží.

Předseda advokátní komory Karel Čermák míní, že návrh mohl skutečně řešit potíže, které v exekučním řízení jsou, a také by mohl odlehčit přetíženým soudům.

„Statistika přisouzených a fakticky vymožených pohledávek se nevede, ale všichni vědí, že to jsou obrovské potíže. Soud sice potvrdí pohledávku milion korun, ale vymoci ji, především proti předluženým či nemajetným firmám, je téměř nemožné. Nový zákon ukazuje cestu, jak vymýtít přístup, kdy někdo mlátí na dveře nebo někomu nechá vybuchnout bombu pod autem,“ uvedl Čermák.

Prezident Soudcovské unie a soudce Nejvyššího soudu Zdeněk Novotný tvrdí, že soukromí exekutoři fungují v zahraničí velice dobře, a návrh také vítá.

„Pokud u nás budou zavedeni, odlehčí to práci soudců a soudních kancelářů. Je velmi příznivá zpráva, že tento návrh existuje. Soudní řízení a vydávání rozsudku totiž věc samu neřeší. Občana zajímá, aby se reálně domohl svých práv, a návrh tomu nepochybně přispívá,“ tvrdí Novotný.

Ministerstvo spravedlnosti tvrdí, že se za poslední roky podařilo soudy například vybavit technikou a že i s personálním obsazením je potíží mnohem méně. Přesto v důvodové zprávě k zákonu o exekutorech uvádí: „Praxe ukazuje, že exekuční řízení není dostatečně pružné a účinné. Jsou potíže se zjišťováním majetku povinných osob, řízení jsou složitá, a tedy velmi dlouhá, jejich počet navíc narůstá.“

Spolu s novým zákonem bude třeba změnit další normy, například občanský soudní řád, zákon o bankách či o správě daní a poplatků. Novelty mají dát exekutorům pravomoc získávat informace o bankovních účtech dlužníků i o jejich dalším majetku.

Slovenské ministerstvo si nemůže změnu, kterou učinilo už před třemi lety, vynachválit. Tamní exekutoři už vyřídili přes čtyřicet tisíc pohledávek a z novin zároveň mizí inzeráty, které nabízejí vymáhání dluhů nelegální cestou. „Lidé mají nyní záruku opravdu zákonného postupu, navíc důvěra v justici roste,“ řekl mluvčí slovenského ministerstva Pavol Štukovský. ■

Nejen o České advokátní komoře, ale i o dalších institucích, které poskytují bezplatně orientační právní porady, referuje v článku **Není třeba otvírat peněženku** deník PRÁVO ze dne 20. ledna 1998. Protože se domníváme, že i advokátům může někdy přijít vhod informace o adresách těchto dalších bezplatných poraden, bude-li se na ně klient případně tázat apod., uvádíme text podstatné části článku:

Ekonomické i právní rady v oblasti bydlení získávají zdarma členové Sdružení nájemníků ČR (SN). Tyto poradny pracují ve všech bývalých krajích ČR (informace o jejich činnosti lze získat v pražském sídle SN, Odborů 4) – v Praze každé úterý od 16 hodin až do odbavení zájemců. Výhradně na družstevní byto-

vou problematiku se specializuje další poradna SN, kam se však členové SN musí předem objednat.

Základní pomoc v orientaci právního problému poskytují klientovi i poradna Českého helsinského výboru, která se zaměřuje na porušování lidských práv. Podmínkou ovšem je, aby klient již využil možnosti dovolat se svých práv prostředky danými právním řádem – například podáním k soudu či zahájením správního řízení. Tato poradna pracuje v Praze, Jelení 199/5, vždy v pondělí a ve středu od 9 do 16 hodin (s přestávkou mezi 12–13 hodinou).

Na sociální otázky se zaměřuje Centrum sociální pomoci a služeb Svazu důchodců ČR. Také v tomto případě fungují právní poradny ve všech regionech ČR (informace o pražských poradnách lze získat na tel. čísle 24 31 92 16, vždy v pondělí 12–13 hodin a v pátek 11–14 hodin).

V ČR existuje také 24 stálých pracovišť regionálního a právního poradenství Českomoravské komory odborových svazů, kde členům své služby, včetně zastoupení před soudem, bezplatně poskytuje právník – zejména v problematice pracovněprávní. ■

Tajemník České advokátní komory, Dr. Jiří Klouza poskytl 20. ledna 1998 deníku PRÁVO interviu, které vyšlo pod názvem **Pro řešení spotřebitelských potíží existuje možnost bezplatné právní rady**. Rozhovor přetiskujeme.

„Advokacie si je vědoma, že nárok na prosazování a obhajobu lidských práv a svobod je třeba zajistit rovnoměrně všem občanům ČR a že ne všichni jsou v takovém sociálním postavení, aby mohli poskytnuté právní služby uhradit z vlastních prostředků. Proto realizuje určité projekty, které by tyto potřeby uspokojily. Prvním krokem se stalo orientační právní poradenství poskytované zdarma sociálně slabším občanům,“ sděluje JUDr. Jiří Klouza, tajemník České advokátní komory (ČAK).

Tato právní poradna funguje pouze v hlavním městě?

Advokacie je organizována z Prahy, kde sídlí ČAK, takže by bylo obtížné zmíněné právní poradenství zajišťovat v regionech z centra. V loňském roce proto byli ustaveni tzv. regionální zmocněnci, kteří by měli organizovat a zajišťovat bezplatnou právní poradenskou službu ve svých oblastech. Od podzimu 1997 pracují tyto poradny v krajských městech vždy jednou týdně odpoledne (2–3 hodiny) v sídle krajského soudu nebo v prostorách pronajatých ČAK (ne všude jsme totiž našli pochopení u předsedů krajských soudů) a střídají se zde advokáti z celého regionu. V západních Čechách pak kromě Plzně fungují tyto poradny rovněž v Klatovech a v Domažlicích. Informace o možnosti regionálních bezplatných právních porad lze získat na ČAK.

Jakou právní pomoc zde klient může očekávat?

Považuji za důležité zdůraznit, že se jedná vysloveně o právní pomoc orientační – nejde o přímou právní službu, kterou advokát poskytuje, převzme-li zastoupení klienta a jeho jménem na základě písemné plné moci provádí právní úkony. Klienta zde informujeme, zda a jakým způsobem může svůj nárok prosadit (prostřednictvím soudu či jiných státních orgánů) a jak by měl dále pokračovat. Svůj problém zde nemusí nijak dokládat – advokát jej naopak upozorní na odpovídající postup při prokazování oprávněnosti nároku.

Neodmítají však kvalitní advokáti pro velkou vyčíženost poskytovat svoje služby zdarma?

Ve stavovských předpisech ČAK jsou zakotvena také etická pravidla, kde se v článku 18 hovoří o veřejně prospěšné činnosti. Bude-li advokát komorou vyzván, je povinen se podílet v přiměřeném rozsahu na projektech směřujících k prosazování či obhajobě lidských práv a svobod – a to i bez nároku na odměnu. Při odmítnutí se vystavuje postihu. V současnosti působí v ČR asi 6 000 advokátů, takže na každého z nich vyjde bezplatná služba v poradnách ČAK asi jednou až dvakrát do roka.

Jaké zkušenosti vplynuly z činnosti pražské poradny?

Bezplatná právní poradna v Praze funguje již od roku 1990. Probíhá každé úterý v době od 14–16 hodin v budově ČAK, Národní 16. Průměrně její služby pokaždé využije kolem 40 zájemců, kteří nejčastěji požadují radu v oblasti bytové, důchodové, vymáhání pohledávek a spotřebitelské. Máme také zkušenost, že do těchto poraden chodí i lidé s vyšším sociálně-ekonomickým zázemím, kteří si zde ověřují pravdivost již dříve získaných informací. ■

Muž, který se vydával za advokáta, půjde před soud. To je název zprávy ČTK v LIDOVÝCH NOVINÁCH s datem uveřejnění 16. 2. 1998. Zpráva se týká události, o níž Bulletin advokacie psal již v některém z loňských podzimních čísel. Jesenický státní zástupce Ladislav Prouza, který muže postavil před soud, sdělil, že žaloba viní falešného advokáta ze zpronevěry a podvodu, za což mu hrozí až tříletý trest odnětí svobody. Obžaloba se opírá o skutečnost, že šestašedesátiletý důchodce, vydávající se za advokáta, obhajoval v r. 1997 u soudu v Jeseníku jistého mladíka za palmáře 150 000,- Kč. Vedle toho slíbil poskytnout právní pomoc jedné ženě, od níž vyinkasoval odměnu, ale pomoc jí nakonec neposkytl. ■

Za JUDr. Janem Tolarem

Ve věku nedožitých 85 let zemřel 15. ledna tr. JUDr. Jan Tolar, CSc. V kruzích advokacie je znám zejména jako autor a spoluautor komentářů a poznámkových vydání trestních kodexů. Byl po mnoho let členem trestněprávní sekce československé advokacie, na jejíž práci se aktivně podílel mj. i jako spoluautor a hlavní redaktor do dnes vyhledávané příručky „Vzory podání advokátů v trestních věcech“ (1977).

Profesionální dráhu začínal u soudu. Věnoval se zejména trestnímu právu. Významná je jeho účast na legislativních pracích, kde se uplatnila jeho mimořádná pečlivost a přesnost. Z rozsáhlé

vědecké práce je třeba připomenout jeho monografii o trestu úhrnném a souhrnném (1963) a spoluautorství publikace Právní postavení mládeže v ČSSR (1967), odměněné cenou ČSAV. Seznam jeho knižních publikací čítá více než 60 položek.

Dr. Tolar byl externím členem katedry trestního práva Právnické fakulty UK v Praze, členem vědecké rady Ministerstva spravedlnosti ČSR pro vězeňství, redakční rady Sbírký rozhodnutí čs. soudů, tajemníkem stálé pracovní komise Legislativní rady vlády pro trestní právo. V rámci své účasti na práci pražské katedry trestního práva se podílel též na akcích Mezinárodní společnosti pro trestní právo (AIDP).

Byl člověk opravdu všestranný. Měl rád hudbu, zejména klasickou a romantickou, sám hrával na klavír a na housle. Také jeho sportovní činnost v mladších letech byla pestrá. Mimořádné byly jazykové znalosti Dr. Tolara.

Vraťme se však k jeho odborné práci v trestním právu. Dával přednost problematice právní dogmatiky, kde se projevila jeho preciznost a kombinační schopnost. Ne náhodou byla po celý život zálibou i matematika.

Dnešní legislativní úprava trestního zákona, jednotnost jeho dikce, je především jeho zásluhou.

S Dr. Janem Tolarem odešla jedna z velkých osobností českého právníctví.

JUDr. Adolf Dolenský, CSc.

Dvkrát o politických procesech v pounorovém Československu

O tom, že zájem o právní historii a zejména o slavné procesy z období po únoru roku 1948 přetrvává, jsme se mohli přesvědčit v poslední době hned dvakrát.

Poprvé v č. 9–10 polského advokátního časopisu *Palestra*, období našeho *Bulletinu advokacie*, na čtrnáctistránkovém příspěvku doplněném fotografií, kterým polská advokátka Ewa Stawická seznamuje své kolegy s průběhem a okolnostmi největšího politického procesu v Československu s Miladou Horákovou a spol.

Podruhé v předvánočním čase, kdy na půdě Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze spolek českých právníků Všehrd uspořádal přednášku věnovanou 100. výročí narození armádního generála i. m. Heliodora Píky, nazvanou „Armádní generál i. m. Heliodor Píka – život a smrt, jedna z prvních justičních vražd komunistického režimu v ČSR“. S ohledem na počet a charakter řečníků se z původně zamýšlené přednášky stala minikonference, jejíž přednesy nezakrývaly náznak osobního zaujetí.

V jejím úvodu genmjr. Ing. Jiří Martínek, zástupce náčelníka generálního štábu, stručně shrnul Píkovu zejména vojenskou a diplomatickou kariéru od jejího počátku v roce 1915 u 15. domobraneckého pluku v Opavě přes ruskou frontu a zajetí, účast v legiích v Rusku a později ve Francii, působení jako vojenský atašé pro Rumunsko a Turecko až po funkci náčelníka vojenské mise exilové vlády ČSR u vlády SSSR.

Následovalo velmi poutavé vyprávění paní Ludmily Řiřicové-Uhlířové, bývalé sekretářky pověstného pátého oddělení generálního štábu, které převážně tvořily vzpomínky na osobní setkání s arm. generálem H. Píkou a zkušenosti zapisovatelky a spolupracovnice strýjců jedné z prvních politických vražd. Velmi suggestivním způsobem přiblížila všem praktiky a atmosféru pátého oddělení i dramatické okamžiky z průběhu vyšetřování a přípravy na proces. Svým svědeckvím později napomohla potrestání hlavních organizátorů a právní a morální rehabilitaci arm. generála Píky.

Syn arm. generála plk. v. v. Dr. Ing. Milan Píka se ve svém vystoupení nemoohl ubránit dojemným vzpomínkám na svého otce, když popisoval jejich společný pobyt v pankrácké vazební věznici či poslední sklenku šampaňského vypitou s otcem pár hodin před jeho popravou v plzeňské věznici na Borech.

Dr. Zdeněk Vališ ze Střediska pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu pak celý obraz o arm. generálu Píkově dokreslil podrobnostmi týkajícími se ze-

jména průběhu vlastního procesu plného zjevných procesních nedostatků. Zdůraznil skutečnost, že arm. generál Píka byl usvědčován na základě podvržené zprávy, nebylo vyhověno návrhu obhajoby na slyšení svědků, ani námitkám proti formulaci protokolů. Vyšetřovací soudce se stal později prokurátorem pro vojenské záležitosti a vypracovával obžalobu v téže věci, ačkoli to bylo v rozporu s tehdy platným trestním řádem. V závěru pak upozornil na často přehlížený fakt, že eminentní zájem na Píkovo odsouzení k trestu smrti měly sovětské orgány, neboť na jejich straně existovala obava, že by se mohl dostat na Západ a vyzradit jemu dobře známá sovětská vojenská tajemství. Přesné pokyny hned od počátku a dále též v průběhu procesu tak udílel a po skončení případu tlumočil vřelý dík jeho hlavním aktérům právě prostřednictvím moskevského ústředí sovětský poradce Chazanov. Tím zasadil jednu z posledních kostiček do mozaiky osudu arm. gen. Heliodora Píky.

Posledním řečníkem byl PhDr. Jan Šolc, ředitel odboru politiky Kanceláře prezidenta republiky, který milým slovem tuto konferenci zakončil.

*Mgr. Petra Píková, advokátní koncipientka
AK JUDr. PhDr. Stanislava Balíka*

Ramsau to nebylo, ale...

Organizační výbor tradičního závodu české advokacie v běhu na lyžích o Kramonošův pohár se nenechal zvíkat vrtkavostí počasí, které lednové datum vůbec nebralo v úvahu, a tak se ve Špindlerově Mlýně dne 10. ledna 1998 konal již 16. ročník běhu na lyžích na obvyklé osmikilometrové trase Bud fit. Počasí, ani mokrý, rozměklý sníh, nebyly jistě srovnatelné s podmínkami světového poháru, ale jako v Ramsau se závodilo. Mazalo se vesměs tekuté (totiž klistry), některým závodníkům se i podařilo zvolit správnou „mázu“ na velmi těžký, místy znečištěný sníh. Trať byla zpeštěna dvěma vodními překážkami v podobě horské bystřiny a lemována rozsáhlými, více než metr hlubokými tůněmi tajícího sněhu. Přesto se všichni závodníci vyznamenali a nikdo závod nevzdal. Časy byly změřeny tradičně přesně časoměříčem Vladimírem Hovorkou. Jeden protest proti regulérnosti tratě jury vyřídila na místě zamítnutím.

V kategoriích se umístili na prvních místech:

muži:

Jaroslav *Skákal* (Semily)
Karel *Her* (Cheb)
Tomáš *Udržal* (Pardubice)

senioři:

Ladislav *Kutiš* (Trutnov)
Petr *Poledník* (Brno)

ženy:

Milena *Zeithamlová*

Všichni závodníci i sprízněné duše ocenili zejména komorní charakter celé akce.

Doufejme, že příští leden dostojí více svému jménu, a tak se organizátoři nevzdávají a příští rok k závodu opět pozvou. Oznámení o termínu a dalších podrobnostech bude zveřejněno v Bulletinu České advokacie, jakmile bude potvrzena ubytovací kapacita.

Za organizátory: Ladislav Kutiš, Vladimír Zeithaml

Nabídka stáží u advokátní firmy Fredricks & Vonderhorst (USA)

Advokátní firma Fredricks & Vonderhorst, která sídlí v Los Angeles a je zaměřena na mezinárodní obchodní právo a právo v oblasti filmového a zábavního průmyslu, nabízí absolventům právnické fakulty možnost tříměsíčních stáží ve své kalifornské kanceláři.

Firma má pozitivní zkušenosti z několikaleté spolupráce s advokátní komorou v Německu, rozvíjí též kontakty v Maďarsku. Poskytuje praxi německým začínajícím právníkům. Společníci ve firmě jsou německého a maďarského původu, což vysvětluje jejich zaměření na střední Evropu.

Podmínkou je, aby stážista byl schopen nést sám finanční nároky spojené s pobytem, tj. náklady na cestu a životní potřeby. Ubytovaní se obvykle podaří zajistit u krajanů, tj. zdarma. Samozřejmě podmínkou je velmi dobrá znalost angličtiny.

Práce pro filmu není placená a naopak, firma tuto aktivitu vykonává bezplatně. Pro informaci: 1 hodina práce právníka zde stojí 250 až 300 USD, ale v tomto případě věnuje část svého času stážistovi bezplatně. Stážista je na druhou stranu pro firmu bezplatná pracovní síla, takže z hlediska firmy jde o oboustranně výhodnou činnost.

Fredricks & Vonderhorst nabízejí tuto příležitost pro mladé právníky z ČR za stejných podmínek.

Případní zájemci necht' kontaktují přímo Generální konzulát České republiky na adrese:

Consulate General of the Czech Republic
10990 Wilshire Blvd., Suite 1100
Los Angeles, CA 90024, USA
Tel. 001-310 4730889
Fax: 001-310 4739813.

1) Státní zastupitelství ČR

INSTITUCE SÍDLO	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON TELEFON	FAX
Nejvyšší státní zastupitelství Brno	Jezuitská 4 660 55 Brno	– 05/42512111 – ústř.	– 05/42219621
Vrchní státní zastupitelství Praha	nám. Hrdinů 1300 140 65 Praha	02/61196400 – VSZ 02/61196111 – ústř.	– 02/436078
Vrchní státní zastupitelství Olomouc	tř. 17. listopadu 44 771 11 Olomouc	068/5228237 – VSZ 068/5224666 – ústř.	– 068/5224413
Krajské státní zastupitelství Praha	Husova 11 110 01 Praha 1	02/24215098 – KSZ 02/24212781-5 – ústř.	– 02/24214938
Okresní státní zastupitelství Benešov	Na Bezděkově 2056 256 01 Benešov	– 0301/23222 – OSZ	– 0301/23197
Okresní státní zastupitelství Beroun	Wágnerovo nám. 1249/2 266 01 Beroun	0311/22132 – OSZ 0311/21546 – ústř.	– 0311/21072
Okresní státní zastupitelství Kladno	Pavlišova 2818 272 80 Kladno	0312/2081 – OSZ 0312/627053 – ústř.	– 0312/2953
Okresní státní zastupitelství Kolín	Politických vězňů 573 280 42 Kolín	0321/25533 – OSZ 0321/2942 – ústř.	– 0321/20640
Okresní státní zastupitelství Kutná Hora	Smiškovo nám. 58 284 35 Kutná Hora	– 0327/2432 – OSZ	– 0327/4032
Okresní státní zastupitelství Mělník	Krombholcova 264 276 75 Mělník	0206/622491 – OSZ 0206/684239 – ústř.	– 0206/622497
Okresní státní zastupitelství Mladá Boleslav	Táborská 394 293 80 Mladá Boleslav	0326/25311 – OSZ 0326/25269 – ústř.	– 0326/26316
Okresní státní zastupitelství Nymburk	Soudní ul. 996 288 00 Nymburk	0325/2539 – OSZ 0325/2669 – ústř.	– 0325/2539
Okresní státní zastupitelství Praha-východ	Husova 11 110 01 Praha 1	02/6821519 – OSZ 02/24226774 – ústř.	– 02/24214938
Okresní státní zastupitelství Praha-západ	Zborovská II 150 00 Praha 5	– 02/24551111 – OSZ	– 02/545290
Okresní státní zastupitelství Příbram	U nemocnice 89 261 80 Příbram	– 0306/25904 – OSZ	– 0306/22195
Okresní státní zastupitelství Rakovník	Sixtovo nám. 76/2 269 23 Rakovník	– 0313/2429 – OSZ	– 0313/3385
Krajské státní zastupitelství České Budějovice	Zátkovo nábř. 2 370 70 České Budějovice	038/56445 – KSZ 038/58256-9 – ústř.	– 038/55024
Krajské státní zastupitelství – pobočka Tábor	kpt. Jaroše 1851 390 16 Tábor	– 0361/32721 – ústř.	– 0361/32721

INSTITUCE SÍDLO	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON TELEFON	FAX
Okresní státní zastupitelství České Budějovice	Lidická 20 370 21 České Budějovice	038/58585 – OSZ 038/54003 – ústř.	– 038/54061
Okresní státní zastupitelství Český Krumlov	Kaplická 162 381 11 Český Krumlov	0337/4765 – OSZ 0337/5233–34 – ústř.	– 0337/4765
Okresní státní zastupitelství Jindřichův Hradec	Stará cesta 253/II 377 27, Jindřichův Hradec,	0331/361430 – OSZ 0331/361431–2	– 0331/361430
Okresní státní zastupitelství Pelhřimov	Třída legií 876 393 34 Pelhřimov	0366/323196 – OSZ 0366/323196 – ústř.	– 0366/21980
Okresní státní zastupitelství Písek	Velké nám. 120 397 11 Písek	0362/214455 – OSZ 0362/2669, 4455 – ú.	– 0362/212650
Okresní státní zastupitelství Prachatice	Pivovarská 3 383 11 Prachatice	– 0338/22921 – OSZ	– 0338/22049
Okresní státní zastupitelství Strakonice	Smetanova 455 386 28 Strakonice	0342/321449 – OSZ 0342/23255 – ústř.	– 0342/321450
Okresní státní zastupitelství Tábor	kpt. Jaroše 1815 390 03 Tábor	0361/34510 – OSZ 0361/34039 – ústř.	– 0361/231092
Krajské státní zastupitelství Plzeň	Vešslavina 38 306 36 Plzeň	019/7236928 – KSZ 019/7223254	– 019/7235756
Okresní státní zastupitelství Domažlice	Mánesova 272 344 50 Domažlice	0189/2381 – OSZ 0189/2381–2 – ústř.	– 0189/5345
Okresní státní zastupitelství Cheb	Lidická 2 350 96 Cheb	0166/430610 – OSZ 0166/430639 – ústř.	– 0166/433840
Okresní státní zastupitelství Karlovy Vary	Jaltská 4 360 70 Karlovy Vary	– 017/32211417 – OSZ	– 017/32244307
Okresní státní zastupitelství Klatovy	Riegrovy sady 138/III 339 11 Klatovy	– 0186/20626 – OSZ	– 0186/22206
Okresní státní zastupitelství Plzeň-město	Tylova 20 306 36 Plzeň	– 019/221888 – OSZ	– 019/7220665
Okresní státní zastupitelství Plzeň-jih	Vešslavinova 36 306 36 Plzeň	– 019/7223254 – OSZ	– 019/7220665
Okresní státní zastupitelství Plzeň-sever	Tylova 20 301 25 Plzeň	– 019/223956 – OSZ	– 019/223481
Okresní státní zastupitelství Rokycany	Svazu bojovníků za svobodu 68 337 70 Rokycany	– 0181/722569 – OSZ	– 0181/722569
Okresní státní zastupitelství Sokolov	K. H. Borovského 57 356 32 Sokolov	0168/621748 – OSZ 0168/623111	– 0168/621748
Okresní státní zastupitelství Tachov	Nám. Republiky 85 347 11 Tachov	– 184/2154 – OSZ	– 0184/2154
Krajské státní zastupitelství Ústí nad Labem	Národního odboje 1274 400 85 Ústí n. Labem	0147/55311 62 – KSZ 047/5247111	– 047/32275
Krajské státní zastupitelství – pob. Liberec	U soudu 345/1 460 79 Liberec	048/5101242 048/5101240-1–ústř.	– 048/5101240-1

Různé

INSTITUCE SÍDLO	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON TELEFON	FAX
Okresní státní zastupitelství Česká Lípa	T. G. Masaryka 193 470 48 Česká Lípa	0425/24225 0425/25197 – ústř.	– 0425/23137
Okresní státní zastupitelství Děčín	Masarykovo nám. 97 405 90 Děčín	0412/26601 – OSZ 0412/26951-2 – ústř.	– 0412/25976
Okresní státní zastupitelství Chomutov	Puškinova 426 430 34 Chomutov	0396/25634 – OSZ 0396/25678	– 0396/26776
Okresní státní zastupitelství Jablonec n. Nisou	Liberecká 8/593 466 34 Jablonec n. Nisou	0428/25639 – OSZ 0428/311081 – ústř.	– 0428/24366
Okresní státní zastupitelství Liberec	U soudu 460 79 Liberec	048/5101242 – OSZ 048/5101240 – ústř.	– 048/5101241
Okresní státní zastupitelství Litoměřice	Na valech 18 412 58 Litoměřice	0416/3026 – OSZ 0416/88118 – ústř.	– 0416/3026
Okresní státní zastupitelství Louny	Štefánikova 1347 440 28 Louny	0395/2367 0395/2365 – ústř.	– 0395/2367
Okresní státní zastupitelství Most	Moskevská 2 434 76 Most	035/29109 – OSZ 035/42244 – ústř.	– 035/29103
Okresní státní zastupitelství Teplice	Vrchlického 6 415 02 Teplice	0417/25317 – OSZ 0417/25511 – ústř.	– 0417/25317
Okresní státní zastupitelství Ústí nad Labem	Tř. Národního odboje 1274 400 85 Ústí nad Labem	047/32263 – OSZ 047/5247111 – ústř.	– 047/34513
Krajské státní zastupitelství Hradec Králové	Zieglerova 189 502 13 Hradec Králové	049/27463 – KSZ 049/5078111 – ústř.	– 049/25206
Okresní státní zastupitelství Havlíčkův Brod	Smetanovo nám. 261 580 01 Havlíčkův Brod	– 0451/21028 – OSZ	– 0451/24129
Okresní státní zastupitelství Hradec Králové	Zieglerova 189 502 14 Hradec Králové	– 049/5853153 – OSZ	– –
Okresní státní zastupitelství Chrudim	V Hlinkách 537 48 Chrudim	0455/2613 – OSZ 0455/620541 – ústř.	– 0455/2120
Okresní státní zastupitelství Jičín	Šafaříkova 842 506 31 Jičín	– 0433/522729 – OSZ	– 0433/23097
Okresní státní zastupitelství Náchod	Kladská 1092 547 21 Náchod	– 0441/22253 – OSZ	– 0441/22894
Okresní státní zastupitelství Pardubice	Arnošta z Pardubice 2082 531 43 Pardubice	040/22613 – OSZ 040/6871111 – ústř.	– 040/22613
Okresní státní zastupitelství Rychnov nad Kněžnou	Jiráskova 1073 516 11 Rychnov n. Kn.	– 0445/21202 – OSZ	– 0445/21878
Okresní státní zastupitelství Semily	Nádražní 25 513 36 Semily	– 0431/3409 – OSZ	– 0431/3417
Okresní státní zastupitelství Svitavy	nám. Míru 79 568 11 Svitavy	0461/23564 – OSZ 0461/21011 – ústř.	– 0461/23564
Okresní státní zastupitelství Trutnov	Nádražní 5 541 11 Trutnov	0439/811270 – OSZ 0439/5103 – ústř.	– 0439/2766

INSTITUCE SÍDLO	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON TELEFON	FAX
Okresní státní zastupitelství Ústí n. Orlicí	Štefánikova 980 562 21 Ústí nad Orlicí	0465/524177 – OSZ 0465/521178-9 – ústř.	– 0465/524177
Krajské státní zastupitelství Brno	Mozartova 3 601 52 Brno	05/42211503 – KSZ 05/42321256 – ústř.	– 05/42210459
Okresní státní zastupitelství Blansko	Smetanova 3 678 44 Blansko	0506/417603 – OSZ –	– 0506/6812
Okresní státní zastupitelství Brno-venkov	Rooseveltova 4 601 71 Brno	– 05/42321316 – ústř.	– 05/42214676
Okresní státní zastupitelství Břeclav	J. Palacha 20 690 24 Břeclav	0627/22054 – OSZ 0627/21135 – ústř.	– 0627/21135
Okresní státní zastupitelství Hodonín	Velkomoravská 11 695 11 Hodonín	– 0628/24847 – OSZ	– 0628/321144
Okresní státní zastupitelství Jihlava	Vrchlického 46 586 04 Jihlava	066/21558 – OSZ 066/20941-3-ústř.	– 066/21558
Okresní státní zastupitelství Kroměříž	nám. Míru 3760 767 11 Kroměříž	0634/22992 – OSZ 0634/2324 – ústř.	– 0634/22992
Okresní státní zastupitelství Prostějov	Havlíčková 16a 796 85 Prostějov	0508/24502 – OSZ 0508/21311 – ústř.	– 0508/24502
Okresní státní zastupitelství Třebíč	Bráfova 502 674 34 Třebíč	0618/6695 – OSZ 0618/21291 – ústř.	– 0618/6555
Okresní státní zastupitelství Uherské Hradiště	Velehradská tř. 568 686 71 Uherské Hradiště	0632/551351 – OSZ 0632/551350 – ústř.	– 0632/2962
Okresní státní zastupitelství Vyškov	Svatopluka Čecha 14 682 01 Vyškov	0507/21543 – ústř. –	– 0507/21367
Okresní státní zastupitelství Zlín	tř. Tomáše Bati, pošt. schr. 78 761 78 Zlín	067/81817 – OSZ 067/7210770 – ústř.	– 067/27334
Okresní státní zastupitelství Znojmo	nám. Republiky 1 670 28 Znojmo	0624/224720 – OSZ 0624/224817 – ústř.	– 0624/224720
Okresní státní zastupitelství Žďár nad Sázavou	Žižkova 227 591 37 Žďár nad Sázavou	0616/22643 – OSZ 0616/415 – ústř.	– 0616/22643
Městské státní zastupitelství Brno	Koblišná 22 602 00 Brno	05/42210366 – MSZ 05/42321219 – ústř.	– 05/42210459
Krajské státní zastupitelství Ostrava	Havlíčково nábf. 34 729 01 Ostrava	069/212082 – KSZ 069/6224621 – ústř.	– 069/223600
Krajské státní zastupitelství – pob. Olomouc	tř. 17. listopadu 34 771 11 Olomouc	068/5226752-3 – ústř. –	– 068/5220935
Krajské státní zastupitelství – pob. Přerov	Čechova 2 750 02 Přerov	– 0641/4480 – ústř.	– 0641/4480
Okresní státní zastupitelství Bruntál	Partyzánská 11 792 01 Bruntál	– 0646/711135 – ústř.	– 0646/712974
Okresní státní zastupitelství Jeseník	Fučíkova 1239 790 01 Jeseník	0645/411434 – OSZ 0645/3391 – ústř.	– 0645/3391

Různé

INSTITUCE SÍDLO	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON TELEFON	FAX
Okresní státní zastupitelství Frýdek - Místek	Na Poříčí 3206 738 02 Frýdek-Místek	0658/26804 – OSZ 0658/26752 – ústř.	– 0658/26245
Okresní státní zastupitelství Karviná – Fryštát	T. G. Masaryka 1195 733 21 Karviná – Fryštát	0693/9340056 – OSZ 0693/6311069 – ústř.	– 0693/6311428
Okresní státní zastupitelství Nový Jičín	Divadelní 7 741 00 Nový Jičín	0656/232827 – OSZ 0656/23822-5 – ústř.	– 0656/21541
Okresní státní zastupitelství Olomouc	tř. 17. listopadu 44 771 37 Olomouc	068/5228350 – OSZ 068/5225222 – ústř.	– 068/5225768
Okresní státní zastupitelství Opava	Lidická 23 746 80 Opava	0653/623152 – OSZ 0653/622744 – ústř.	– 0653/623152
Okresní státní zastupitelství Ostrava	Na hradbách 21 728 02 Ostrava I.	069/214824 – OSZ 069/6211750 – ústř.	– 069/6213698
Okresní státní zastupitelství Přerov	Smetanova 2 751 52 Přerov	0641/202383 – OSZ 0641/202954-5 – úst.	– 0641/202956
Okresní státní zastupitelství Šumperk	M. R. Štefánika 12 787 72 Šumperk	0649/213147 – OSZ 0649/215491-3 – úst.	– 0649/213147
Okresní státní zastupitelství Vsetín	Horní náměstí 5 755 01 Vsetín	0657/611808 – OSZ 0657/611812 – ústř.	– 0657/611807
Městské státní zastupitelství Praha	Legerova 13 121 45 Praha 2	02/24262197 – MSZ 02/24261188 – ústř.	– 02/24261184
Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 1	nábř. E. Beneše 3 110 00 Praha 1	02/536520 – OSZ 02/24511100 – ústř.	– 02/24511100
Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 2	Wenzigova 6–8 121 45 Praha 2	02/24261325 – OSZ 02/24915452 – ústř.	– 02/24262374
Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 3	Jagellonská 5 130 00 Praha 3	02/6270696 – OSZ 02/6272886 – ústř.	– 02/6270696
Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 4	Lazarská 4/10 121 26 Praha 2	02/299912 – OSZ 02/298025 – ústř.	– 02/292095
Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 5	nám. Kinských 5 150 00 Praha 5	02/545677 – OSZ 02/57005418 – ústř.	– 02/541587
Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 6	Čkalova 18/478 160 00 Praha 6	02/24320155 – OSZ 02/20189111 – ústř.	– 02/24320158
Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 7	nábř. E. Beneše 3 118 00 Praha 1	02/538548 – OSZ 02/24511100 – ústř.	– 02/538548
Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 8	Lazarská 4 120 00 Praha 2	02/24911873 – OSZ 02/298025 – ústř.	– 02/24911873
Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 9	Jablonecká 724 190 00 Praha 9	02/880028 – OSZ –	– 02/880027
Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 10	Korunní 98 130 00 Praha 3	02/67002329 – OSZ 02/67002476 – ústř.	– 02/734359

2) Angličtina pro právníky

Institute of Advance Legal Studies pořádá v Londýně ve dnech 20. – 24. července 1998 a 23. – 27. listopadu 1998 kurzy angličtiny pro pokročilé právníky v jazyce anglickém.

Poplatek činí 1890 GBP, v poplatku nejsou započteny náklady pobytu.

Případní zájemci hlase se na mezinárodním oddělení ČAK (Dr. Král, pí Línková).

3) Změna sídla Bílého kruhu bezpečí

Od 2. března 1998 sídlí Bílý kruh bezpečí, občanské sdružení pro pomoc obětem trestných činů v ČR, na nové adrese: Duškova 20, 150 00 Praha 5-Smíchov. Zde je umístěna centrála Bílého kruhu bezpečí a pražská poradna. Telefon mobil 0601–235203. Nové telef. číslo bude známo v březnu t. r.

Provoz poradny

Březen – zkušební provoz: úterý 17–20 hodin

Od 7. dubna 1998: úterý 17–20 hodin

středa 16–19 hodin

čtvrtek 16–19 hodin jen pro objednané

Dopravní spojení

Metrem trasa „B“ do stanice Anděl – východ z metra Anděl, dále jednu zastávku pěšky nebo jakoukoliv tramvaj směr Košíře, vystoupit na první zastávce (Bertramka), přejít koleje, vlevo kolem kostela, za rohem je Bílý kruh bezpečí. Od tramvajové zastávky Bertramka je to minuta chůze.